

FAMILIA

REVISTĂ LUNARĂ
DE CULTURĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DIRECTOR

M. G. SAMARINEANU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

FAMILIA

REVISTA ASOCIAȚIEI SCRITORILOR ROMANI
DIN ARDEAL

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Fondată în 1865

de

IOSIF VULCAN

DIRECTOR: M. G. SAMARINEANU

ANUL 77
SERIA IV.

Nr. 3—4

MARTIE
APRILIE

1 9 4 2

TIPOGRAFIA „UNIVERSUL“ — BUCUREȘTI

S U M A R U L

No. 3-4

<i>Mihai Antonescu</i> — Onoare și dreptate	pag.	3
<i>Claudia Millian</i> — Scrisori din spital	"	17
<i>V. Copilu-Cheatră</i> — Batalionul de marș	"	19
<i>Al. T. Stamatiad</i> — Eșarfe de mătase	"	24
<i>Ion Ojog</i> — Incepe iarna	"	25
<i>Victor Ion Popa</i> — Apă vie (piesă în 3 acte) Actul I	"	27
<i>George Todoran</i> — Din pribegie	"	53
<i>Constantin Stelian</i> — Poezii	"	53
<i>M. G. Samarineanu</i> — Vârsta periculoasă	"	57
<i>George A. Petre</i> — Tunarul	"	62
<i>Viorica Siefert</i> — Inima mea	"	64
<i>Iosif E. Naghiu</i> — Paștile în opera lui Eminescu	"	65
<i>Vasile Al. George</i> — Popas	"	76
<i>I. U. Soricu</i> — Cronica rimată	"	77

CRONICI :

<i>M. San-Marino</i> — Insemnări teatrale	pag.	73
<i>Marieta Popescu</i> — Insemnări literare : Ion Agârbiceanu : „Domnișoara Ana“ (roman) ; Mihail Pinteș : „Rugăciuni pentru răni de aur“ (poeme) ; Ionel Teodoreanu : „Întoarcerea în timp“ ; Lotis Dolenga : Simfonia amurgului și Slove de jar	"	83
<i>Ilie Țabrea</i> — Cărți de specialitate	"	93

NOTE :

IDEI — FAPTE — OAMENI : Cronica evenimentelor de M. G. Samarineanu ; Constantin Giurescu de Ion M. Neda ; Eminescu în limba germană și Lae ori bălăe ? de I. Constantinescu ; Zânele din valea Cerbului, poveste de Nestor V. A. Ureche, de Daniela Miha ; Almanahul ziarului Tribuna de Marieta Popescu ; Războiul nostru de I. Constantinescu ; Cuvântul României de M. Samarineanu ; Sava Aurel, V., Documente moldovenești de I. M. N.

REVISTA REVISTELOR

ONOARE ȘI DREPTATE

— PARTI DIN CUVANTUL ROSTIT LA MAREA ADUNARE DIN 19 MARTIE LA FACULTATEA DE DREPT —

de MIHAI A. ANTONESCU

VICE-PREȘEDINTE AL CONSILIULUI DE MINIȘTRI

În timp de război cuvântul îl are onoarea armelor și fidelitatea conștiinței.

Azi, armata scrie cu sânge istoria națională și clădește viitorul neamului nostru.

De aceea noi n'am făcut declarațiuni ostentative de politică externă, nici explicațiuni de politică generală în ultima vreme.

Când un Neam poartă un război de apărare și de redobândire a pământurilor lui;

Când ostașii Țării își dau viața pentru drepturile noastre și pentru Cruce;

Când conducătorul Statului însuși merge pe câmpul de bătae;

Când națiunea întreagă suferă lipsurile și'ndură jertfele pentru a-și împlini datoria pe care o numește: Războiul Sfânt;

Când guvernul Regatului urmează legile de onoare ale războiului cu conștiința întreagă, fiindcă a făcut tot ceace îi porunceau drepturile și îndatoririle noastre.

Este în tăcerea noastră cel mai mare și mai adânc cuvânt pe care îl puteau înțelege și prietenii și dușmanii.

Acest lucru se pare însă că n'a fost înțeles de toți.

Noi nu suntem un popor care stă în istorie prin gălăgia lui.

Nu credem în misiuni de vorbe, ci în răspunderi și jertfe grele.

Nu avem cugetul, nici timpul de târguiri și nici chiar de mărturisiri ostentative.

Numai în ceasurile de răscruce sau în popasurile de înnoire ne adunăm cu toții, umăr la umăr, ca să ne mărturisim crezul și să ne notărim drumul.

Atât.

În ceasurile mari, Mareșalul Antonescu a chemat întreaga națiune în obștești adunări plebiscitare ca să-și hotărască singură destinul.

Cu aceeași sobră mărturie de conștiință românească și aceeași tăcută unire, neamul a răspuns Mareșalului nostru, dându-i dreptul de a rezema și concentra în ființa lui toată voința de luptă, toată setea de dreptate, toată hotărîrea de învoire și de biruință a neamului nostru.

Și Mareșalul și-a făcut datoria.

AGRESIUNEA RUSĂ

Desigur, în acest ceas, toată grija noastră trebuie să fie asupra războiului; toată grija noastră trebuie să fie închinată răspunderilor pe cari le avem în fața istoriei.

Războiul acesta, nu noi l-am căutat.

În Iunie 1940, România a fost victima unei grave agresiuni din partea Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice. Disprețuind dreptul ginților, disprețuind drepturile istorice și libera determinare a neamului Românesc, ca și obligațiunile convenționale, formal asumate prin actele din 9 Februarie 1929 și 3 Iulie 1933, guvernul U. R. S. S. a ocupat Basarabia, Bucovina și regiunea Herța a Moldovei noastre.

Mai grav decât atât — și acest lucru ținem să-l declarăm fățiș, — U. R. S. S. este principala vinovată a unor schimbări teritoriale pe alte granițe, pe cari a trebuit să le suferim din pricina agresiunii sovietice.

Toate actele de neutralitate, neagresiune, de recunoaștere de drepturi făcute României, între 1929 și 1940, apar astfel ca mijloace disimulate ale unor scopuri de expansiune și uzurpare împotriva României.

U. R. S. S., folosind cel dintâi prilej al unor situațiuni internaționale complexe și grele, pentru a deslănțui nu numai acțiunea sa de invazie, dar de a crea României grave condiții, în cari aveam de ales între prăbușirea totală și anarhizarea Sud-Estului Europei.

După ce agresiunea sovietică și-a atins primul obiectiv, provocațiunile guvernului sovietic n'au încetat, mărturisind voința de a-și continua politica de expansiune și cotropire.

Ocupația brutală a patru ostroave pe Dunăre, în toamna anului 1940, a fost primul pas. Incidentele zilnice de frontieră și încercarea continuă de a schimba, prin forță, linia de frontieră, au fost pași continui după aceea.

Tendința de a controla traficul Dunării maritime și încercarea de a pătrunde cu forță, prin vase fluviale, în apele românești în Ianuarie 1941, n'am oprit-o decât în ceasul când Armata noastră a tras.

Incursiunile neîncetate ale aviației rusești, între Aprilie și Iunie, cu toate protestele noastre, au dovedit pregătirea unor acțiuni militare împotriva României, iar concentrarea masivă de forțe militare pe frontiera română, în regiunea Bucovinei de Nord și pe toată granița Prutului, arată, cu dispozitivele lor operative, că agresiunea rusească era în pregătire.

Forțele militare sovietice însumau atunci, pe frontiera noastră, 30 divizii de infanterie, 8 divizii de cavalerie și 14 brigăzi motorizate.

Opt sute de mii de oameni pândeau un ceas sau așteptau poate, dacă neamul românesc se va prăbuși, un Bela Kuhn, care să ofere, printr'un alt Karoly, stăpânirea bolșevică a Sud-Estului.

În acest timp ne-am păstrat toată liniștea, toată mândria noastră.

Dar în ceasul când ne-am dat seama că toate aceste trupe nu erau decât un inel din marele lanț pe care bolșevismul îl pregătea Europei.

Când ne-am dat seama că puhoiul slav din răsărit amenința altarele, proprietatea, familia și credința noastră, și, odată cu acestea, amenința Europa întregă, ne-am alăturat omului și puterii, care și-a luat misiunea de a distruge bolșevismul: lui Adolf Hitler și marelui Reich german.

Noi nu ducem în răsărit un război de agresiune și de imperialism, ci un război de apărare sfântă a onoarei și drepturilor noastre.

Prin acest război, noi urmăm legea milenară a pământului strămoșesc, această lege sfântă care ne scrie destinul, istoria și politica externă.

Această politică, această hotărîre a Mareșalului Antonescu, de a lega Neamul nostru, în marea luptă europeană împotriva bolșevismului, stă pe marea linie a tradiției istorice a Neamului românesc.

LUPTĂM CA SĂ IMPLINIM O MISIUNE

Dar noi luptăm și pentru ca să ne împlinim o misiune.

Desigur, noi nu suntem popor european, cu răspunderi istorice de mare putere mondială.

Desigur, conștiința noastră încrustează în crezurile ei, înainte de orice, răspunderile față de noi înșine.

Dar aceeași lege a trecutului, aceleași învățături strămoșești ne-au arătat totdeauna că neamul nostru are de împlinit o misiune în această regiune europeană.

Misiunea noastră de popor de margine ne-au zidit-o Romanii, atunci când au întemeiat cetățile din arcu Carpatic, dela poalele Mării Negre, pentru ca aici să se sfârșească lumea.

Misiunea noastră au purtat-o dealungul veacurilor Voevozii, atunci când au apărut aci credința lor.

Misiunea noastră de stăpânitori, noi avem datoria s'o purtăm și astăzi.

Conștiința politică a unui neam nu se măsoară în kilometri pătrați; conștiința politică a unui neam există sau nu, și neamul Românesc are conștiința răspunderilor și mândria datoriei lui în această regiune.

Această conștiință care a făcut din micul dar bravul popor finlandez, în 1939, exemplul de mândrie și de misiune europeană în colțul baltic, aceeași misiune o împlinim noi astăzi. Misiunea aceasta a fost definitivată, odată cu independența noastră însăși, de Ion Brătianu și de Mihail Kogălniceanu la Congresul din Berlin, când au spus răspicat: dorim să fim pur și simplu gardieni ai civilizației la gurile Dunării.

Această conștiință ne-a condus în 1917 când, la Iași, pe pământul Moldovei, trupele rusești bolșevizate amenințau ordinea și civilizația din această parte a Europei.

Această conștiință ne-a dus la Budapesta, pentru ca să stărim cuibul de comuniști instalat de guvernul ungar de atunci în inima Europei Centrale și care amenința cu prăbușirea toată Europa Sud-Estică și năvălirea până la Adriatică.

Această conștiință ne duce astăzi în război, atunci când între timp, din 1921 și până acum, Ducele Mussolini și fascismul duc lupta întriva comunismului, când Spania, țară prietenă, a încercat pe trupul ei suferințele răscolitoare ale comunismului din lăuntru, această luptă ne poruncește astăzi să ne împlinim misiunea noastră de gardieni ai civilizației, în arcu Carpatic și la Gurile Dunării, așa cum am fost ieri, așa cum vom fi totdeauna.

SCRISOAREA LUI ȘTEFAN CEL MARE.

Dar dacă poporul românesc are conștiința că nu este un popor cu răspunderi de civilizație mondială, trebuie să spunem că poporul românesc are conștiința drepturilor, conștiința religiei, și are, în acelaș timp și conștiința Continentului nostru.

Misiunea acesta europeană nu este o misiune de vorbe; misiunea aceasta este o afirmare trufașă de istorie; această conștiință a răspunderii au avut-o înaintașii noștri.

Amintiți-vă scrisoarea din 25 Ianuarie 1475 a lui Ștefan cel Mare: ,

„Țara noastră este poarta creștinătății, pe care Dumnezeu a ferit-o până acum.

„Dar dacă această poartă, care este Țara noastră, va fi pierdută — Dumnezeu să ne ferească de așa ceva — atunci toată creștinătatea va fi în mare primejdie.

„Iar noi, din partea noastră, făgăduim pe credința noastră creștinească și cu jurământul Domniei-Voastre, că vom sta în picioare și ne vom lupta până la moarte pentru legea creștinească, noi cu capul nostru.

„Așa trebuie să faceți și voi, pe mare și pe uscat, după ce, cu ajutorul lui Dumnezeu cel Atot puternic, noi i-am tăiat dușmanului mâna cea dreaptă“.

Iată rostită misiunea europeană a Neamului nostru; iată, răspunderea aceasta de istorie continentală zugerăvită de un Domnitor, care și-a făcut din viața lui însăși, o temelie de istorie europeană.

Dar uită cineva, lupta lui Mihai Viteazul? Poate să uite cineva că Mihai Viteazul construisese un sistem de unitate românească, pe care voia să-l lege de Habsburgi, pentru ca prin aceasta să reazime sistemul european?

Uită cineva că, în momentul când năvălitorii s'au ridicat până sub zidurile Vienei, Mihai Viteazul le-a căzut în spate, chiar dacă pe urmă oamenii cari știau misiunea lui, dar n'au înțeles-o, cum nu pot s'o înțeleagă niciodată, nu l-au dus până la capătul misiunii europene?

Mărturia conștiinței lui ne-a lăsat-o singur:

„Ceeace am făcut, toate le-am făcut — spune El — pentru credința creștinească.

„Văzând Eu ce se întâmplă în fiecare zi cu bieții creștini,

m'am apucat să ridic această mare greutate cu această Țară săracă a noastră, ca să fac un scut al întregii lumi creștine“.

Iată misiunea noastră europeană.

Desigur, noi nu suntem o mare putere care aspiră să poarte singură răspunderea Continentului.

Mai mult decât atât, afirm, fără nici o clipă de modestie simulată, că noi avem conștiința că, în fața istoriei, ducem dincolo de Nistru o luptă anonimă și colectivă și că, pentru istorie, marea misiune de prăvălire a bolșevismului, este marea misiune a popoului german și a lui Adolf Hitler.

Aceasta nu însemnează, în ceasul când în miezul Europei, din Neamul cel mai mare, s'a ridicat un apostol al civilizației europene care luptă pentru apărarea Europei în contra tiraniei întunericului, că noi nu avem datoria de a sluji acest crez, care este și crezul nostru.

Desigur, în spatele baricadelor de ape și dela înălțimea munților de aur, poți să privești comunismul și să-l consideri o simplă ideologie abstractă.

Dar noi, ca și finlandezii, ca și Țările Baltice, noi am simțit pe tot trupul nostru ce însemnează această abstracție.

Sângele românesc care a curs alături de sângele german, alături de sângele italian, alături de sângele tuturor luptătorilor de pe frontul din Răsărit, nu este nici o abstracție.

Acest sânge ne-a zidit nouă dreptul de desrobire și trebuie să zidească Europei pacea de drepturi și de dreptate.

Este o datorie să privim lucrurile în față.

Dacă secolul al 19-lea a fost secolul naționalităților și al echilibrului politic în Europa, secolul al 20-lea, hotărît, este secolul răsnelor și al echilibrului între Continente.

Europa are de împlinit această misiune de echilibru în ordinea mondială. Fără aceasta, Europa se prăvălește; fără aceasta, Europa se slavizează; fără aceasta, Europa, purtătoarea torțelor eterne, își trece mândria în domnia întunericului.

Dacă Europa n'ar fi existat astăzi, Europa ar fi trebuit inventată.

Procesul răsnelor, conflictul lor pe pământ este atât de mare, atât de vast, că numai o conjurație de credință și numai unirea germanismului cu latinitatea poate să mai salveze Europa.

Noi trebuie să luptăm pentru zidirea acestei Europe noi, trebuie să luptăm, pentru că misiunea noastră latină, ulături de popoa-

rele latine ale Continentului, trebuie să-și unească eforturile cu marea misiune civilizatoare a germanismului în Răsărit și împreună să zidească un Continent nou și mare.

Aceasta este lupta noastră în Răsărit.

Ea n'are nevoie de teme de propagandă. Propaganda noi o facem cu sângele ostașilor români; propaganda cu nevăzutul ei de dureri, o scriu femeile noastre, o scriu soțiile, o scriu mamele, o scriu orfanii Sfântului nostru Război.

TRANSILVANIA, LEAGĂNUL STRĂMOȘESC DE ALTĂ DATĂ, A FOST IMPUSĂ UNUI REGIM DE IMPILARE

Dar aceasta ne îndreptățește pe noi toți să cerem ca tăcerea noastră să ne fie respectată.

Cu toată această luptă sfântă, cu toată această tăcere stăpânită, în ultimii ani Neamul românesc a fost victima nedreptății a unor ofense fără margini, a unor provocațiuni fără măsură, a unor acte cari privesc nu numai răspunderea noastră de Români, ci și mândria noastră de Europeni.

Patria, leagănul strămoșesc de altădată, Transilvania de Nord a fost supusă unui regim de împilare, de umilință și de desconsiderare a oricărei mândrii românești.

Oamenii au fost schingiuiți, uciși, bisericile ne-au fost dărâmate, proprietatea țăranilor, pe care dreptatea socială, făcută de neamul românesc o dăruiește muncitorului de pământ, proprietatea aceasta a fost supusă anulărilor și țăranii noștri isgoniți de pe pământul muncii lor.

Mai mult decât atât: la Ciucea, unde poetul *Suferințelor Ardealului*, nu doar me, ci veghează, mormântul și proprietatea mormântului au fost supuse aceleași legi sălbatice de anulare a proprietății și urmașei „poetului pătimirii noastre“ i s'a oferit public, prin presă, zilele trecute, închiderea procesului dacă dăruiește mormântul lui Goga și amintirea lui unui institut unguresc.

Mareșalul Antonescu este soldat și acel care are sfâșietoarea răspundere de a conduce Ministerul Afacerilor Străine este dascăl.

Un ostaș mare și un dascăl curat știu că nu prin vorbe se zidesc și se apără onoarea și dreptatea.

Ceeace doresc să știți totii, din orice colț al Neamului Românesc, este că Mareșalul Antonescu e conștient că Neamul îl urmează, fiindcă știe că nu-i va trăda drepturile.

NOI JUCĂM PE ONOAREA ȘI DREPTATEA EUROPEI DE MÂINE

Am păstrat această tăcere înțeleaptă.

Ducem o luptă sfântă; o luptă sinceră.

Noi nu jucăm pe toate tablourile internaționale.

Noi jucăm pe onoarea și dreptatea Europei de mâine.

Am păstrat această tăcere, fiindcă ne-am spus că sunt ceasuri chinuite când trebuie să-ți înfrânghi în pumni suferința, să-ți strângi în dinți umilirea și să-ți duci mai departe Crucea, așa cum ne-a învățat Acel care a adus Invierea.

În vară, însă, când eram Președinte Interimar al Consiliului de Miniștri, Armata noastră a fost ofensată în presa maghiară.

Atunci n'am adresat numai protestul diplomatic, — pentru că doresc să știți că am tras toate consecințele diplomatice ale acestei atitudini ofensatoare pentru Neamul și Istoria noastră — atunci am chemat pe reprezentanții presei străine, pe reprezentanții aliaților cu cari luptăm alături pentru o cauză sfântă și mare și cari simțiseră că tăcerea noastră nu este nici trădare, nici lașitate, ci înțelepciune și onoare, și le-am spus așa, la 17 Iulie 1941 :

„Trebuie să vă mărturisesc revolta pe care o am că, în timp ce presa din întreaga Europă, chiar din unele țări cărora nu le solicităm și nici nu le așteptăm înțelegerea, s'a ocupat, în termeni măgulitori și drepecți de războiul nostru, numai presa ungară și-a îngăduit, nu numai să continue vechile atacuri politice, dar, în ultimele zile, să îndrepte îndrăznețe ofense împotriva Armatei române.

„Nici respectul pentru legile de onoare ale războiului, ale unui război de un front comun; nici cinstirea cuvântului dat în comun: obligația luată la Berlin pentru armistițiul de presă, după adeviziunea comună la Pactul Tripartit; nici respectul pe care l-am dat noi, până azi, armistițiului de presă, împotriva chiar a legitimumui drept de mărturisire a suferințelor aceloră cari și-au părăsit vetrele în toamna anului trecut, — nimic n'a putut opri această ultimă dovadă a nealității de arme, în timpul unei lupte sfinte.

„Am impus cel mai loial armistițiul de presă.

„L-am impus, pentru că, deși nimeni pe acest pământ nu poate să împiedece poporul românesc de a-și considera drepturile în conformitate cu conștiința și instinctul lui de viață, am socotit totuși că, atunci când Neamul Românesc, prin Generalul Antonescu, a

semnat o adeziune la Pactul Tripartit și și-a angajat politica sa alături de Axă ;

„Atunci când Neamul Românesc s'a angajat în luptă alături de Germania, înțelegând că acest război în Estul Europei este una din cele mai mari lupte, de care depinde și viitorul politic al Axei, și viitorul civilizației europene și drepturile noastre teritoriale ;

„Este o datorie pentru noi Românii și pentru Guvernul român, răspunzător de apărarea destinului Neamului, să ne strângem în pumni durerea, să ne înfrângem în dinți zbuciumul, dar să ajutăm această luptă mare.

„In această vreme au fost făcute cele mai mari ofense Românilor din teritoriile cedate Ungariei.

„Au fost deposedați de drepturi și li s'a luat proprietatea în folosul marilor proprietari — uneori chiar proprietatea bisericilor, pentru a o restitui la latifundieri și la evrei, — pentru a se restabili o situație socială de drepturi istorice, în această vreme când proprietatea, funcțiune socială, trebuie să se rezeme pe justiția socială.

„Am tăcut și presa noastră n'a răspuns până azi la aceste ofense.

„Și drept orice, ziarele ungare din ultimele zile, vorbesc despre lupta honvezilor maghiari, cărora le-am datorat noi, Românilor, Basarabia și Bucovina.

„Vorbesc de dezertările soldaților pe frontul român și despre dezertările aviatorilor azi, când consider ca una din cele mai mari mândrii, că dela începutul ostilităților și până acum, n'am auzit de la toți conducătorii aviației germane, ale acestei aviații care a stăpânit cerul Europei, și dela conducătorii armatei germane, decât cuvinte de admirație pentru eroismul și sprijinul de jertfă al ofițerilor și soldaților români.

Dacă pentru lupta politică dintre națiuni, pentru jocurile diplomatice și pentru neînțelegerile dintre noi și poporul ungar, am tăcut până azi, pentru motivele pe cari le-am arătat, vă rog să înțelegeți că un Neam nu poate să-și știrbească dreptul sfânt al mândriei și nu poate să tolereze ca Armata lui, expresia mândriei naționale, să fie ofensată.

„Deaceia consider ca o mândrie, în ceasul când Generalul Antonescu mi-a încredințat conducerea Guvernului acestei Țări și când, în lipsa lui, apasă asupra mea răspunderea mândriei naționale, să răspund la ofensa ungară cu ceea ce i se cuvine, adică prin dărza reacție de mândrie a unui Neam care azi, mai mult decât ori când, are dreptul să vorbească de onoarea lui, fiindcă și-a recăști-

gat-o prin luptă dreaptă și onestă pe câmpuri de bătăie, ca și în trecut.

„Iar dacă de azi înainte presa ungară va mai ataca, noi vom răspunde“.

Și presa ungară a atacat din nou zilele trecute Armata Neamului Românesc.

CU O RĂBDARE ABIA STĂPÂNITĂ

Armata noastră, mândria noastră care ne-a redat dreptul de a purta fruntea sus și de a rosti răspicat credința, armata noastră nu tolerăm să fie ofensată.

Deaceia azi, rupând această tradiție sfâșietoare a unui armistițiu nedrept, pentru o luptă dreaptă, răspundem așa :

Neamul românesc a tăcut ;

Neamul românesc a suferit ;

Dar nu este nimic mai ofensator decât atunci când victima nu poate să-și mărturisească suferința și nu știi nici măcar suferința să i-o respecti.

Celor din Transilvania de Nord, Românilor, le spunem azi cuvântul nostru de frați cari suferă alături de ei, credin'a noastră, voința noastră de a face din durerea lor propria noastră durere.

Iar noului guvern ungar îi adresăm acest cuvânt care altădată a răsunat în aceiași termeni dela Budapesta :

Cu inima strânsă vedem că situația Românilor noștri de peste hotare este mai rea decât oricând.

Deaceia, toată iubirea și toată suferința noastră se îndreaptă în acest ceas pentru această românie ale cărei încercări le putem privi numai cu greu și cu o răbdare abia stăpânită.

Avem datoria să spunem : Această nu mai poate dura.

Elementul determinant al noiei ordini europene, este repararea nedreptăților suferite.

Și cine pune piedici noiei ordini europene, le pune spre paguba lui.

Toți Români trebuie să creadă orbește în misiunea Neamului nostru, așa cum au crezut și au luptat înaintașii noștri, altădată condamnați, cari n'au primit niciodată călușul unor așezări nedrepte.

Europa nouă, Europa victorioasă, nu poate folosi decât Națiunii întregi.

Iar Românilor noștri de peste hotare le spunem numai atât : O națiune întreagă, chiar dacă suferă lovită de furtună, trebuie să știe să-și facă și din suferință o altă formă de unitate.

Cu aceasta, același armistițiu va continua și de azi înainte și va pune inimii și cugetului nostru. aceiași stavilă.

Fiindcă noi știm să purtăm în suflet și iubirea, dar și ura.

PRIN CARPAȚII NORDICI NOI ÎNTINDEM O PUNTE CĂTRE MAREA MASSĂ GERMANĂ

Aș voi numai atât : să rog presa maghiară să înceteze de a mai vorbi despre dreptul națiunii maghiare de a conduce și stăpâni bazinul Dunării.

Noi nu cunoaștem popoare plutocratice patroane și popoare proletare, și lupta noastră este ca să dărâmăm dezechilibrul social și din interiorul națiunilor, nu numai din miezul Europei.

Noi nu suntem popor de slugi și nu primim să fim conduși.

Dacă fiecare popor îndeplinește o misiune în raport cu forța lui de viață și cu puterea creatoare de istorie a conducătorilor, azi, când Neumul românesc, Regatul Regelui Mihai I. și-a arătat în popas de numai un an, prin lupta Maresalului Antonescu, prin onoarea ostasului român și prin credința noastră, voința de a crea istoria, noi nu îngăduim ca alții să ne-o creeze.

Pentru aceasta, însă, trebuie să ținem seamă că poziția noastră geografică, la fel ca și misiunea noastră istorică, ne poruncește să organizăm rostul nostru în Sud-Est.

Pcurtă latină în contra slavilor dela Răsărit.

Poartă de bogății prin care Europa centrală germană se unește cu Marea Neagră românească.

Poporul nostru are, și mâine, un rost de viață pe care va ști să-l valorifice atunci când Europa germanismului și a latinității se va organiza pe baze noi și pe realități economice ; ci nu pe ficțiuni, pe titluri demodate sau pe plutocrații desuete.

Prin Carpații nordici, noi întindem o punte către marea massă germană.

Ne legăm prin linia Lemberg cu Marea Baltică.

Surgem bogățiile Nordului european spre Sudul și Orientul Europei.

Prin Dunăre noi aparținem Europei Centrale, suntem coroana Balcanilor.

Iar prin Marea Neagră întindem surorii noastre Italia, brațele credinței latine de totdeauna.

Pentru a putea să ne scriem această istorie a viitorului, pentru a putea să jucăm în arcu Carpatic al Dunării, la Dunăre și Marea Neagră, misiunea strămoșilor, misiunea noastră, misiunea urmașilor noștri, trebuie să ne unim credințele, trebuie să ne înfrățim viața, trebuie să ne organizăm crezul, trebuie să ne iubim Patria.

NOI TREBUE SĂ CÂȘTIGĂM ȘI RĂZBOIUL ȘI PACEA

Cea dintâi sfortare trebuie s'o facem pentru ca să ajutăm lupta aceasta și toată sfâșietoarea prăbușire economică și socială pe care o aduce războiul.

Sfortarea noastră cea dintâi trebuie să se îndrepte asupra agriculturii.

Trebue să muncim.

Dumnezeu a vrut ca, dacă i-a dat Mareșalului Antonescu dreptul ca într'un an să redea Neamului pământurile pierdute, atunci când altădată veacuri sufeream pentru ele, a vrut Domnul ca, în acelaș timp, Neamul să fie încercat într'un an și jumătate, de cutremur, de frământări, de sbucium și de inundații.

Iarna aceasta grea, iarna aceasta care încearcă și Europa așa cum spunea Adolf Hitler că de 140 de ani n'am mai avut-o, iarna aceasta a înțepenit și glia noastră, sub înghețul zăpezii.

Primăvara scurtă trebuie să fie primăvară de viață și de muncă.

Trebue să ne oțelim puterea și toți, în școală, în biserică, pretutindeni, să vorbim tuturor despre datoria de a munci și de a face ca cele 9 milioane și jumătate de hectare să poată fi cultivate astfel ca să ținem Armata și Războiul nostru Sfânt, cu munca noastră și cu rodul pământului.

Odată cu aceasta trebuie să ne organizăm producția.

Ceasurile de război sunt ceasuri negative numai pentru acei cari-și închipue că războiul este o simplă luptă militară.

Acei dela 1918 așa au crezut și deaceia au greșit.

Deaceia au câștigat războiul și au pierdut pacea.

Noi trebuie să câștigăm și războiul și pacea

APELUL CĂTRE TINERET

Ceeace ași dori este, însă, ca să fac un apel cald tineretului nostru

Tineret drag, din orice colț de Țară, în acest ceas îți îndrept

toată credința mea de român, toată nădejdea mea de dascăl care 15 ani a slujit cu toată râvna această catedră și această școală.

Tu, tinere drag, tu te-ai născut sub cerul sfințit al României noastre unite.

Două mii de ani a suferit Neamul românesc, pentru ca să deschidă leagănului tău bolțile acestui cer sfințit.

Două mii de ani ostașii au plămădit cu sângele lor glia nașterii tale.

Două mii de ani sub cerul acesta sfințit au răsunat chemările de altădată.

Sub aceeași boltă trosnetul trupurilor lui Horia și Cloșca s'a unit cu ropotul de copite al năvălitorilor, dar niciodată nu s'a putut amuți graiul credinței noastre.

Tu, tineret drag, trebuie să înțelegi că tot sângele care curge azi, pentru tine curge; că lacrimile acelor cari și-au pierdut fiii, părinții și soții, în luptă, pentru tine curg; că munca noastră de zi și noapte, strădania sfințită a Mareșalului, pentru tine se sbate.

Tu, tineret drag, tu ai datoria să înțelegi chemările porunci-toare ale istoriei și să fii alături de noi, în zidirea unui Neam nou, cu alt suflet, cu alte crezuri.

Desigur, tu trebuie să întemeiezi omul nou. Library Cluj

Un om nou, tinere drag, nu este însă, acela care pândește în răspântiile istoriei, pentru ca să-și profesionalizeze credința.

Om nou este acela care poartă în sângele lui, care poartă în ochii lui, care poartă în fapta lui, toată credința.

Om nou este Dumnezeu din noi.

Om nou este Patria și voința de a o sluji.

Om nou este acela care, pentru a-și sfinți fruntea, primește sau să moară anonim în șanțurile războiului, sau să-și stingă ultima fărâmă de viață, în munca pentru Neam și pentru Rege.

Tu, tineret, ești zâmbetul de lumină al unui Neam care se sbuciumă.

Urmează-ți Regele, Regele generației tale, slujește-L!

Urmează pe Mareșalul nostru!

Fiindcă Mareșalul este în această clipă fruntea noastră de mândrie, brațul nostru de putere, sângele nostru de luptă și voința de a birui istoria.

Statul nou, Statul Regelui Mihai I, zidit de Mareșalul Antonescu, nu este un Stat de strigoi, ci un Stat de puteri de viață creatoare.

Statul nou, Statul Mareșalului Antonescu, e o îngemănare sfințită a tuturor puterilor Neamului.

Acest Stat nou, tu, tinere, trebuie să-l zidești, prin munca, prin credința și jertfa ta.

Și, pe acest pământ, care ne scrie destinul, tu trebuie să duci sus culmile noastre de putere.

Și dacă vreodată legea aspră că „totu-i trecător“, va face ca Neamul nostru să se stingă, înainte de a muri, — așa cum altădată bătrânul Imperiu a născut pe Christ, pentru ca să poată să dea lumii noi crezuri, noi de viață — din Neamul nostru, — așa cum am răsărit noi din Neamul roman de altădată, — va răsări un alt Neam, mai puternic și mai mare, dar niciodată — niciodată! — pământul nostru nu va fi decât al Neamului Nostru și al celor născuți din seminția noastră.

SCRISORI DIN SPITAL

de CLAUDIA MILLAN

Dragii mei, sunt în spitalul Z. I. 351

Doamne ! Ce liniște aici : nu șueră glonțul,

Nu bubuie tunu !

Vei ști, iubită femeie, că mă aflu aproape bine,

Că mă gândesc la livadă, la copiii mei și la tine...

Când m'au adus aici, rana mea era grea,

Dar nici nu-mi păsa și parcă nu mă durea -

Pe semne, că la gândul, că sunt rănit pentru voi

Și pentru Țara mea !

Doresc ca rândurile de față să te găsească sănătoasă...

Ionică e tot sburdalnic ? Și Măriuca e tot frumoasă ?

Spune-i să te asculte și să fie cuminte...

S'a făcut târziu și ne mai având cuvinte

Rămâi al tău soț și părintele lor iubitor ;

Vezi de-mi răspunde, că mi s'a făcut tare dor...

Aștept să mă răcorească vorbele tale ca un pâriu,

Soldat în Regimentul de gardă : Todiraș Grău.

Mamă bătrână,

Te rog din sufletul meu blând și dureros :

Să nu mai plângi, că nu e cuminte și nu e frumos !

O să viu acasă cu o Biblie și c'o rană la piept,

Dar să știi că mă'ntorc mai omenos și mai deștept...

Vei ști că am ajuns în Țara Moldovenească, până la Bug :

Peacolo hotarul tot, este o apă și este un rug...

Incolo sunt bine, mă gândesc cu dor la ziua de mâine
Și-aștept să te văd, cum așteaptă câinele bucata de pâine...
Noi n'avem voie să scriem, cuvinte peste măsură,
Dar ne-am răsbunat pământul cu sete și ură.
Se poate să viu acasă pela Sfântă Mărie...
Când oi veni, o să vă citesc Psalmii de bucurie!
Mamă să știi că Andreiaș din Domnești a căzut,
Alt nemai având ce scrie, mă închin și te sărut.

August, 1941.

Claudia Millan.

BATALIONUL DE MARȘ

de V. COPILU CHEATRĂ

Am plecat din Orăștie fără ceremonie. Poate unde populația se obișnuise cu aceste plecări, nu s'a vărsat nici o lacrimă, cu toate că, Batalionul de marș, era ultima formație care părăsea garnizoana. Și totuși lumea s'a îmbulzit la gară, ca la ospăț.

Un început de toamnă tumultoasă ca o dragoste neogoită, ne încinsese sângele. Peronul gemea de fete și porunci. Peste tot zbulciumul acesta, singură muzica militară, își continua cu religiozitate repertoriul.

Nici o floare, nici un suspin măcar, nu ni s'a dăruit. Parcă am fi plecat undeva, pe aproape, într'o manevră temporară. Și abia atunci am înțeles că făceam parte dintr'o unitate de rezervă a regimentului. Nimeni nu considera plecarea noastră, o acțiune temerară.

Când s'a urnit trenul din loc, ziua se îngâna cu noaptea. Năfrămuțele au început să fluture și soldații să chiuie ca la nuntă. Atât. Nimeni nu s'a îmbrățișat, nimeni n'a leșinat și mai cu seamă, nu s'a aruncat nimeni sub roțile trenului.

Despărțirea a fost banală și uluitor de rapidă. După o oră dela primirea ordinului, Batalionul de marș, a fost imbarcat și pornit.

Zece ore în șir, trenul nostru n'a oprit decât în două stații ca să se adape probabil.

În dimineața zilei următoare treceam cu grijă frontiera vremelnică dela Reni, peste un pod de lemn improvizat. Podul vechi de fier, zăcea în apă, frânt în două. L-am privit cu groază. Era întâiul stigmat al bolșevicilor.

Graba cu care alergam, gările pustiite și pârjolul tot mai întins, pe care l-au lăsat hoardele dela răsărit în urma lor, ne-a pus pe gânduri. Nu știam nici când și nici unde vom debarca. Din ceas în ceas deveneam tot mai posaci. Tot mai gânditori. Unii își strângeau mocănește brăcinarul, alții erau tot mai serios preocupați de rostul puștilor.

În sfârșit, ni se spune că vom debarca la Căușani. E miezul nopții. Trenul se oprește la rampă. Ordinul de debarcare trece din vagon în vagon. Soldații sar din vagoane, strigându-se unul pe altul. Mai ales la rampă, e un forfot îngrozitor. Căruțele sunt scoase din ocoale, caii amețiți se încapățânează să coboare, soldații ignesc, mājurii suduie și ca și când nu le-ar fi fost deajuns felinarele, conductorii ca să se descurce, dau foc grămezilor de paie. Palele flăcărilor se suie la cer, desvăluind un tablou cutremurător.

Un sbârânit de motor și câteva bubuituri ne îngheață sângele. Focurile s'au stins într'o clipă. Nici o suflare nu se mai auzea, doar un nechezat prelung de mână speriat a brăzdat încăodată văzduhul, ca un țipăt de huhurez.

După această pățanie începem să ne mișcăm mai atenți. Într'un pătrar de ceas, porneam în marș spre necunoscut. Ceeace nu ne-au putut învăța toți ofițerii la un loc, ne-au cumințit într'o clipă, două bombe aruncate mult, prea mult departe de noi, undeva în mahalalele Tighinei, spre care mărșăluiam.

Poposim pe un răzor, la douăzeci de kilometri departe de Tighina. Dimineața se scurge fără evenimente. Soarele arde. O căldură seacă, ne încinge. O căldură pe care n'o cunoșteam, nici în cele mai secetoase zile din Transilvania.

Soldații se gândesc serios la războiu. Până acuma n'au pus la inimă știrile pe cari le-au aflat. La poalele noastre, pe marginea șoselei, o cruce proaspătă de lemn. Casca aceleia care s'a cuminicat cu moartea, zace implântată în cruce. Privim la mormânt cu rugăciunea în gând. Nu știm dacă ne rugăm pentru eroul dela glesnele noastre, sau pentru sufletele noastre.

Încetul cu încetul șoseaua prinde viață. Camioanele țâșnesc în sus și în jos, conduse de soldați. Dincolo de șosea, un lac mare strălucește în soare. Câțiva basarabeni cari pescuiseră de cu noapte se îndreaptă spre noi, să ne ofere pescuitul. Din vorbă în vorbă, aflăm cât au suferit sub domnia teroarei. Dar pe noi, ne interesează luptele ce s'au dat aici.

Un moșneag reavăn încă, ne lămurește.

— Iată, dincolo de lac, armata română, cucerise dealul. Rușii se aciuiseră dincoace de lac, apărați de șosea. Toată noaptea c'ântăneau peste baltă cu mitralierele. Când au simțit că sunt înconjurați, recurg la o cursă. După ce ridicaseră din gară o mulțime de butoaie. Au vârit în ele câte un soldat, le-au cercuit bine și le-au aruncat în lac și s'au făcut că se retrag. Peste noapte românii deslănțuie atacul. Soldații noștri pătrund în stuf, fără să bănuiască ce-i așteaptă.

Când au fost aproape, bolșevicii din butoale au tras. A fost mare prapăd, dar șoseaua a fost cucerită.

Ne cutremurăm. O ură de moarte împotriva acestui dușman șiret, ni se sălășluște în inimă. Strâng pumnii. Privesc peste batalion. Soldații crișcă în dinți, de le sare smalțul de pe măsele.

Am trecut printre ruinele Tighinei, cu inima însângerată. Pășeam spre Nistru transfigurați. Iată-ne peste podul de vase. Apele Nistrului se mișcă molcom ca un lipan în scocul unui pârâu. Luna plouă de sus, neverosimil de limpede. Coloanele Batalionului de marș, urcă peste malul de dincolo, desrobot. Urcă unduitor, ca o procesiune în zilele de glorie ale Niculei. Soldații pășesc apăsat ca la înviere, închinându-se. Cineva s'a aplecat și-a sărutat pământul. Și ca la un semn de sus, tot Batalionul de marș, îngenuchie. Mătania aceea, în noapte, a fost mătania Țării acesteia, pentru Țara de dincolo, ce n'a cutezat o clipă să nu sperie în Inviere.

Luna și-a aruncat patrafirul, îmbrățișându-ne, îmbrățișind Țara.

Mărșăluim de cinci zile. Ziua și noaptea. Mai ales noaptea. Nu știm către care punct, dar ne dăm seama că ne apropiem de front. Avioanele noastre și cele aliate, trec peste noi din clipă în clipă. Întâlnim tot mai des ambulante, bucătării, coloane de transport și brutării de campanie.

Incepem să visăm un popas. Forțele ne sunt sleite. Neobișnuiți cu drumul lung numai dârzenia ne mai ține pe picioare. Ajungem într'un sat, ca toate satele din Rusia. Mici, chircite, ridicate din lut și acoperite cu pământ. Așezări primitive de slugi îndobitocite. Treccem prin sat fără să ne oprim. Iscodim prin noapte vreo licărire de lumină. Dar nu se simte nici-o viață. Luna nu ne mai priveghea de câteva nopți în șir calea.

Deodată cerul se aprinde din senin. Toată coloana se vede ca în palmă. Inlemnim. Caii se sbuciumă. Sforăie, tropotesc și fără veste o rup la goană peste miriști, cu căruțele și mitralierele după ei. Într'o clipă suntem bombardati de avioane. Rachetele luminoase stăruie. Bombele cad peste noi, alături, improșcându-ne cu schije și pământ. Până să ne dumerim, pericolul a trecut. După lumina orbitoare, noaptea se lasă ca un val de dohod peste noi. Ne încolonăm în răstimpuri. La fiecare ploton se face apelul.

Nu ne-am ales decât cu spaima și un învăț în plus. Să ungem osiile căruțelor și să nu mai fumăm noaptea și mai ales în marș.

Zi de Duminică. Popas.

Comuna Danielovca pare mai răsărită. Ne aciuim pe unde putem, după șapte zile de marș.

Nimeresc la o băbuță agreabilă, împreună cu camaradul Nicolae Radu, plutonier T. R., un avocat cu vază, refugiat din Oradea, care a luptat, în războiul trecut, undeva prin Alpi. Toată vremea umbla gura babei, ca melița. Țîțiri, pițiri în sus, țițiri, pițiri în jos. Nu înțelegem o zgâmbă de vorbă din câte ne ciotrică, dar simțim că are o inimă de aur. Ne-ajută să ne primenim. Ne spală suspinând bulendrele și se'nvârte pe lângă plită ca o mireasă, gătindu-ne de mâncare.

Privesc prin odaie. Aceiași hârtie ieftină îmbracă pereții, ce par țapețați. O mobilă sărăcăcioasă, dar îngrijită, flori în fereastră, o urmă de covor pe jos, trădează totuși, o mână de gust. Sub icoană candela arde. M'apropii de peretele din față. In cadrele ruginite, chipurile unor copii zâmbesc încă. La mijloc două capete mustesc de tinerețe. Dibuesc să descopăr vre-o trăsătură din fața băbuței, dar nu reușesc. Chipul fetei mă fură. Doi ochi mă urmăresc, mă pătrund. O întrebare stupidă mă râcăie la inimă. Oare unde i-am mai văzut? Dar îmi dau seama că sunt ridicol. Și totuși vreau să recurg la ajutorul cuiva să mă lămurească. Radu însă doar me de mult ca pământul. Baba nu știe vorbi decât rusește.

Mă învârt prin odaie, dar nu mă pot deslipi de această fotografie. El e un muscal ca toți muscalii. Dar ea, pe ea de unde o cunosc? Unde-am mai văzut-o? In cele din urmă, mă hotărâsc să nu-mi mai fac sânge rău din senin. De azi dimineată de când am poștit aci, n'a călcat pragul babei, nimeni, chiar dacă ar fi vre-o fată a babei, cine știe dacă nu se va fi măritat, pe undeva pe la Odesa sau aiurea. Totuși s'o întreb pe babă. Rupeam câteva cuvinte rusești încă de pe vremea când cu fratele B. Jordan petrecusem câteva veri prin livezile și viile Basarabiei și cunoscusem pe vremurile acelea, pe Tamara Svecenco.

Mă întorc s'alerg în bucătărie. In prag chipul din ramă. Viu, în carne și oase. Un trup înalt și mlădios ca o joardă de alun. Un păr ca un lan de secară se hodinea în valuri pe umeri. Ochiu, două albastrițe mă priveau mirați.

Baba dereteca prin bucătărie. Radu sforăia. Și ca și când ași fi voit să-l scuz, am căscat gura :

— Iartă-l domnișoară. Suntem după un marș de șapte zile. Dar ce-ți vorbesc eu d-tale? Și așa nu mă înțelegi.

— Nu se știe?!..

Am înmărmurit. Nu-mi puteam da seama dacă visam sau trăiam aievea. Îmi vorbea și încă în limba mea, în limba Cosânzenii.

— Vorbiți românește? mă băguesc eu ca un adolescent?

— Hmî... hmî !... Pusese însă în aceste două silabe mute, atâta grație, atâta miere, încât m'am zăpăcit. Pășesc spre ea, ca spre o lumină.

— Imi dai voie d-șoară. Să mă prezint. Plut. T. R. V. Copilu Cheatră...

Ochii i se deschid ca două poiene în care răsare soarele. Baba apare în prag, zâmbindu-mi și torăind într'una, în limba ei păsă-rească.

— Sunt încântată domnule și mă surprinde că...

— Că ?...

— Ghici !...

— Ce să ghicesc ?...

— Domnișoară sunt atât de uluit încât...

— Incât ? !...

— Incât nu știu ce să mai cred...

— Văd !...

— Ce vedeți ?...

— Văd, că nu mă mai recunoști !

Parcă m'ar fi lovit cu o măciucă în moalele capului. Mă străfulgeră toate gândurile din fața icoanei și întrebările pe cari mi le-am pus toată ziua.

— Hai să te-ajut eu, mi se adresă ea. Și pășind spre mine, își desbracă pardesiul, lăsându-l să-i alunece până la coate.

— De Vâlcov îți mai aduci aminte ?...

— Tamara Svecenco ! izbucnii eu, cuprinzând-o de umeri. Am strâns-o înfrigurat în brațe, ca pe-o soră, ca pe-o dragoste negă-sită, dar nu știu, camaradul a sărit ca ars din pat, sau țipătul trâmbiței, ne-a desmetecit. Băbuța a rămas tehue. Și peste o jumătate de oră, când plecam, desigur și mai nedumerită, văzând că nu i-am gustat din bucate nici-un duracat.

Copilu Cheatră

ESARFE DE MATASE

TRADUCERI DIN POEZIA JAPONEZĂ
de AL T. STAMATIAD

PENTRU TINE

*Dacă nu pentru tine,
Pentru cine oare-am cules
Aceste flori minunate de prun?
Parfumul lor îl poate simți
Numai acela care le prețuește!*

ZADARNIC

*Ce zadarnic e
Să scrii pe valurile de nisip,
Dar cu cât mai zadarnic e
Să iubești
Pe cel care nu te iubește!*

PASTEL MARIN

*Pe plajă,
O barcă părăsită,
Plină cu apă, în care
Se oglindește cerul,
In amurgul de toamnă.*

DUNA

*O singură noapte
I-a trebuit uraganului
Să clădească
Această dună... Dună,
Sau mormânt?*

Al. T. Stamatiad

INCEPE IARNA...

de ION OJOG

Minile nu mai îmbracă cercuri
Ca frunțile de sfinți...
Cîntul lor, nu mai e: gînd,
Flacăra sau rugăciune...
Năci țipăt de Biruinți.

Drumurile au lacăte...
Pentru pămîntul nostru cu capăt
Nu mai ard Taine.
Nepotrivite sînt și strîmte Visurile:
Haine.

În noi ni-am retras adînc
Și ne-am zidit —:
Melci Toamna —
În marele Asfințit.

Imprejur? Sterp... Și zadar.
Șesuri petrificate — poate de înțelepciune...
Peste umeri, Desnădejdale, întorc uneori
Priviri de rugăciune.

Andi au fost morminte...
Cuvintele? Cerșetori.
Minile aripi frînte
Pașii — Răstigniri.
În zadar înapoi
Drumurile spre noi!

Totu-î târziu de-acuma..
Fără preț: Disprețul..
Pe timpuri a căzut bruma.
Incepe Iarna..
Și fără capăt, vine Inghetul
Cel fără de capăt... Adio..

Ion Ojog

A P Ă V I E

RAFUIALA IN 3 ACTE
de VICTOR ION POPA

P E R S O A N E L E

COANA IRINA, boeroaică și moșiereasă; 50 de ani.

IFTODE, vichilul ei; 65 de ani.

MOȘ MAFTEI CIOATA, argat la Puiu Balș; 80 de ani.

DUMITRACHE HARABAGIU, moșier, fost vichil; 45 de ani.

NEACȘU, fost avocat, moșier; 45 de ani.

IRINA, nevasta lui; 30 ani.

FIȚA, nevasta lui Dumitrache; 40 de ani.

BRUNEHILDE, fata cea mai mare a lui Harabagiu; 18 ani și

CELELALTE fete mai mici.

DOMNUL și DOAMNA BERGER, bătrâiori.

PUIU BALȘ, 50 de ani; cu

NEGRUL său.

*In vremurile noastre, la două conace, din alte vremi rămase;
peste tot, amestecul impios al zilei de azi, în care numai țăranul
a rămas adevărat.*

ACTUL INTAI

Intr'o odaie, la conacul Coanei Irina

S C E N A I

Coana Irina, Iftode

COANA IRINA (*zvârle creionul pe condică*). Vasăzică, scumpul meu vichil Iftode și în vara asta e aceiaș poveste! Am, pus

grâu mai mult decât Dumitrache și decât Neacșu, iar când inchei socotelile, iau pe jumătate cât ei. Cum vrei tu să-mi lămuresc asta?

IFTODE. Pământul slab.

COANA IRINA. Așa. Iar pământul pe care l-am dat fetelor e bun. Mult timp ai să-mi mai spui povestea asta?

IFTODE. Și cine zice că-i poveste? Dom' Neacșu și Conu Dumitrache, nu? Păi, dacă-i credeți pe 'mnealor — și aveți tot dreptul să-i credeți, că doar vi-s neamuri — cereți-le să schimbăm pământul. Ori dați-le tot, că nu s'ar lepăda, cred eu. Ba, aș pune mâna în foc, așa vor.

COANA IRINA. Iftode! Nu-ți dau voie să-mi bănuiești nepoatele de asemenea urzeli.

IFTODE. D'apoi de cucoane vorbesc eu? Eu vorbesc de boeri. De dom'Neacșu, care, de! e avocat... are meșteșug să le răsucească pe toate, tocmai cum îi place...

COANA IRINA. Zi înainte... De Dumitrache nu spui nimic?

IFTODE. Ce să mai spui? Să ziceți iar că-s pornit? Eu Coană Irino, una știu. Muncesc pământul după cum imi porunciți dv. și citiți la carte. Dacă m'ați lăsa să-l muncesc cum am apucat din bătrâni, puteți să mă chemați la răspundere. Dar așa nu-s eu de vină dacă pământul nu pricepe la carte.

COANA IRINA. A! Bun! Vasăzică nu-i de vină numai pământul? Mai este de vină și cartea? Adică eu! Dar nu cumva mai este cineva de vină?

IFTODE. Nici vorbă. Eu.

COANA IRINA. Așa? Și de ce?

IFTODE. Păi, dv. nu știți de douăzeci de ani că sânt hoț?

COANA IRINA. Apoi, cu toată părerea de rău cam, așa este, Iftode.

IFTODE. Ce „cam“?.. Sânt hoț și gata!

COANA IRINA. Atunci? Ce rămâne?

IFTODE. Rămâne să mă prindeți.

COANA IRINA. Să te prind? Nu-s socotelile aici?

IFTODE. Păi, hoția nu-i în socoteli, Coană Irină. E înainte de socoteli, când e să fie. Intrebați-l pe Conu Dumitrache, ca pe cel priceput...

COANA IRINA. L-am întrebat.

IFTODE. Și a spus Conu Dumitrache că eu fur?

COANA IRINA. Nu. Dar a spus că ești vichil prost. Și are dreptate.

IFTODE. Nici vorbă că are dreptate. Vichil bun a fost dum-

nealui, care și-a făcut moșie în trei ani de la Conu Gheorghies.

COANA IRINA. Ia lasă povestea asta, că Dumitrache avea bani dinainte de război și a fost om vrednic.

IFTODE. Coană Irină, nu v'am spus niciodată, dar eu îl știu decând era de-o șchioapă. De unde era să aibă bani? Noroc a avut. Asta-i! Cum a intrat în război, n'a apucat să tragă un foc și l-a luat prizonier la German. Vasăzică și cu războiul făcut și cu pielea întreagă. Când se întoarce, îl prinde Conul Gheorghies și-l ține de om purtat... Deh! Șta limbă nemțească! Vasăzică se face și cu moșie. Pe urmă îl mai blagosoviți și 'mneavoastră cu Coana Fița, de l-ați boerit după nevestă. Apoi, cu atâta noroc cine să nu pară vrednic?

COANA IRINA. Și asta înseamnă că tu nu pari vrednic, fiindcă n'ai avut noroc?

IFTODE. Păi ce, am avut? De-ar fi dat peste mine măcar norocul să cad prizonier, să pot zice și eu „tag“ ca dumnealui în loc de bună ziua. Dar n'a dat! Cât privește vichilia asta...

COANA IRINA. Ai avut stăpână rea...

IFTODE. Coană Irină, iaca să-ți spui drept: ai fost așa de bună că eu am păgubit.

COANA IRINA. Ce vorbă-i asta?

IFTODE. Firește, tot e mai bună soarta mea decât a lui Costache, vichilul lui Conu Dumitrache. Înțelegeți: Conu Dumitrache a fost vichil bun, așa că acum îl fură dumnealui pe vichil... Dar aici nu m'am îndurat să lucrez după șartul vichiliei.

COANA IRINA. Adică?

IFTODE. Adică să fiu și eu strângător — înțelegeți 'mneavoastră — să am cu ce mă repezi la o sfoară de pământ, când vine prilejul.

COANA IRINA. Și n'ai?

IFTODE. Dacă aveam, nu lăsam pe boeri, acu șase ani, să ia singuri moșia lui Conaș Paul, Dumnezeu să-l erte.

COANA IRINA. Eu am crezut că ț-a fost frică de incurcătură, unde nu se făcuse împărțirea moștenirii prin tribunal cu partea lui Puiu.

IFTODE. Atâta rău cât mai dă Conaș Puiu pe aici. N'a venit el de treizeci de ani, la bătrânețe să vi? Dar, să zicem că n'aș fi cumpărat de teama asta, ce mă împiedica să iau cu arendă partea lui Conaș Puiu?

COANA IRINA. Cum era s'o ei? Mi-a spus Vasiliu că Puiu i-a dat poruncă s'o dea în dijmă la răzăși.

IFTODE. Eee! Doamne Coană Irină,.. Parcă dom' Vasiliu n'ar fi și el avocat ca dom'Neacșu...

COANA IRINA. Vasăzică, asta înseamnă că într'adevăr n'ai bani... Imi pare rău...

IFTODE. De ce, Coană Irină ?

COANA IRINA. Eh ! Ce să mai...

IFTODE. Ba nu, zău, spune...

COANA IRINA. Mi s'a cam urit cu statul aici... și mă gândeam că tu...

IFTODE. ...eu ?...

COANA IRINA. ...ai merita să-ți vând ție moșia...

IFTODE (*modle*). Doamne, Coană Irină, ai uneori câte o vorbă... de seacă omul la inimă...

COANA IRINA. Deh, Iftode... Imi pare rău... Că ți-aș da-o efitin de tot...

IFTODE. ...Cam pe cât ?...

COANA IRINA. Pe cât mi-ai furat...

IFTODE (*se strecoară, viclean, în glumă*). Scump! Scump foc!

COANA IRINA. Ah! Ce vulpoi îmi ești !...

IFTODE. Tocmai așa sânt... Moșie am, bani am, nevastă de neam am... Ba, v'am mai făcut să mă treceți și la testament, cum l-a trecut Conaș Puiu pe Moș Maftei...

COANA IRINA. Ce ? Mai vrei să te trec și în testament ?

IFTODE. Am zis și eu așa o vorbă. Că mi-aduc aminte cum era obiceiul boerilor adevărați, din vechi...

COANA IRINA. Bine, Iftode, dar tu uiți că ești cu cincisprezece ani mai mare ca mine ?

IFTODE. Nu... știu... Dar zic și eu așa... la un caz...

S C E N A II

Coana Irina, Iftode și Moș Maftei Cioată (om mititel, firav și te hul, care dă buzna fără să bată).

MOȘ MAFTEI (*abia mai răsuflă de goană*). Vine !

COANA IRINA. Cine vine ?

MOȘ MAFTEI. Mititelul.

COANA IRINA. Care mititel ?

MOȘ MAFTEI. Puișorul.

COANA IRINA. Care Puișor, omule ?

MOȘ MAFTEI. Domnișorul meu, bre Coană Irină. Domnișorul Puiu.

COANA IRINA (*încremenită*). Ce înseamnă asta?

MOȘ MAFTEI. Na ! Ce să însemne ? Inseamnă că vine. Of ! Sfântă Prea Curată, mulțumescu-ți că pot și eu de-acum să mă laud că am stăpân...

COANA IRINA. Ascultă, moșneagule, dumneata visezi, ori?... Vorbești de Puiu? De Puiu Balș ?

MOȘ MAFTEI. D'apoi de cine alt ?

IFTODE. Dar dumitale cine ți-a spus ?

MOȘ MAFTEI. Ei.

COANA IRINA (*șoaptă*). Unde l-ai văzut ?

MOȘ MAFTEI. Nu l-am văzut. Am primit pistolie. Mi-a adus'o acu postașul.

COANA IRINA (*întinde doar mâna murmurând*): Scrisoarea...

MOȘ MAFTEI (*incepe să se caute*). Iaca îndată, că nu-ș un' ciorile mi-am pitit'o. Că vezi, eu m'așteptam la pozna asta; toată săptămâna am avut semne: ba păgânul de cucos, care a intrat pe ușă, ba vre-o patru paiangăni, cari se tot lăsau, blăstămații, din pod, drept. Insfârșit, când e să fie, apoi semne, berechet ! (*nu află scrisoarea și e nedumerit*). Să știi, comedie, că m'am luat cu zorul și am uitat-o acasă.

COANA IRINA. Când ?

MOȘ MAFTEI. Când am plecat de-acasă.

COANA IRINA. Te întreb când vine ?

MOȘ MAFTEI. Iaca, asta nu pot pentru a ști. Doar de aceia am și dat fuguța la 'mneavoastră.

COANA IRINA. N'ai citit scrisoarea ?

MOȘ MAFTEI. Nu, că baba nu știe, săraca, să citească.

IFTODE. Dacă-i așa, nu se știe nici măcar de la cine e scrisoarea.

MOȘ MAFTEI. Cum nu se știe, bre? Că-i neagră de peceți, nu alta. Tocmai cum era ceia de acum șase ani. Ba parcă și mai... Acu asta are, colea într'un colț, chiar și-o poză cu castelul lui Conașu.

IFTODE. Ce castel, uncheșule ? O fi vre-o marcă ?

MOȘ MAFTEI. Las că știu eu ce-i marcă. Asta n'are zimți ca fierăstrăul și-i pusă dincolo.

IFTODE. Și de unde ai scos dumneata că vine, odată ce scrisoarea n'ai citit-o? Vasăzică astea-s numai bănueli fără nici un temei.

MOȘ MAFTEI. Cum bănueli, bre? Și de ce fără temei? Păi, hai acasă cu mine și întrebă baba, să-ți spue ce-a visat 'mneael

acu săptămâna. Foc mare a visat, bre, pâlălae grozavă și nu-ș mai ce, care-s somne cum nu se mai poate, că p că, negreșit om în prag. Iaca, să mi tai mie capul dacă nu-l auzi acum bătând la ușă și nu-l vezi intrând.

(*Bătae tare și scurtă în ușă; ivărul sare din canță cu țacă-nitură seacă pe care cei de față o primesc drept în inimă*).

S C E N A III

COANA IRINA, MOȘ MAFTEI, IFTODE și DUMITRACHE HARA-BAGIU (*zdrahon de rumân, legat și cam domol. Vorbește pe sponci, deslegat mai mult din tonul glasului decât din cuvinte. E asudat. Iși desbracă surtucul de îndată ce-a intrat în odaie și-l ține pe braț. Șterge fruntea cu mânica, țărănește, salută cu un deget la panamaua uitată pe cap. S'a zorit să v'e și e îngrijat. Asta nu-l împ.edică să vorbească tot nemțește cum i i drag*)

DUMITRACHE. Tag! (*apo: se uită la Coana Irina, făcându-i din sprâncene, în chip de: Ai văzut? Și zice scurt*): Hai? Ți-a... (*arată cu degetul pe Moș Maftei*)... ăsta? (*Adică: Ți-a spus ăsta?*)

COANA IRINA. Cum? Știi și tu?

DUMITRACHE. Selbstverständlich!

COANA IRINA. Nu cumva ai văzut scrisoarea?

DUMITRACHE. Mț! El mi-a...

COANA IRINA (*scăpată din stăpânirea ei obișnuită*). Asta nu știe n'mic. A primit o scrisoare, pe care n'a citit-o nimeni, fiindcă n'a avut cine să i-o citească și vorbește după semne și după visurile babii...

DUMITRACHE. Cum? Adică n'aaa?... (*citit-o*).

COANA IRINA. Nici n'a deschis-o măcar. Și, culmea a pornit o goana încoace s'o aducă cu atâta zor, încât a uitat-o acasă.

DUMITRACHE. Du! Dummer ura ter Mensch! (*răsuflă ușurat*). Și pentru (*asemenea năzărea*) ă... măăă... (*chemi*) pe m.ne de la (*treabă*)? Asta știi... (*e*) cam... deh!

MAȘ MOFTEI. Păi, Coane Dumitrache, eu v'am dat ascultare. Că doar 'mncavoastră mi-ați spus să vă dau de veste pe loc, când o veni ceva dela Domnișorul meu...

DUMITRACHE. Și pe Neacșu l-ai (*chemat*)... Hă?

MOȘ MAFTEI. Nici vorbă, că așa mi-a dat poruncă și 'mnealui.

DUMITRACHE. Dar de unde (*bănuiala*) că (*scriscarea*) e dela el? Tu... kîrî-bîrî-bîrî (*adică a c ti*) loc! Și pe noi... Uite așa... (*ne pui pe foc*). Dududu! Pă, se...? (*poate*).

MOȘ MAFTEI. Păi, Coane Dumitrache o mai fi pe lume și câte ceva dincolo de cetanie.

DUMITRACHE. Zum Beispiel ? Zi !

MOȘ MAFTEI. 'Mneatale îți râzi de zisa mea. Dar când e să bată om la ușă, s'aude dinainte.

DUMITRACHE. Mă Iohann! Asta (*s'o vorbești*) cu baba... cu (*mine e greu*), hehee...

MOȘ MAFTEI. Așa o fi, că sânteți umb!at. Dar, iaca, pe vremea războiului, baba îi dădea în bobi Coanei Fița și-i spunea că se mărită cu un om venit de departe. Și 'mneaei tot așa o râdea, cum mă râzi 'mneata pe mine. Iar duduiei Irina i-a spus că-i pică la așternut om spânatec, și 'mneaei râdea și mai tare, că nu se gândea pe atunci la măritiș cu dom' Neacșu, unde rămânea la Dom' Vasiliu, tinerel și frumușel. Da iaca, s'a întors roata...

COANA IRINA (*ii tae vorba*). Uite ce cred eu. Ar fi bine să se ducă după scrisoare.

DUMITRACHE. Mda... (*s'a hotărit*). So ! Bihunca mea e la... (*poartă*). Te (*sui în ea*) trap trap și... (*te întorci*). Rasch !

IFTODE. Mă duc eu.

DUMITRACHE (*face semn Coanei Irina, să nu-l lase pe Iftode*).

MOȘ MAFTEI. Da, nu-i nevoie să ostenim calul. E ocol mare. Mă duc eu, că tai cu piciorul de-adreptul.

IFTODE. Stai aici dumneata. Intr'un sfert de ceas sunt îndărăt.

MOȘ MAFTEI. Apoi, de rămas tot nu rămân, că nu știi unde am pus pistolia.

IFTODE. Spune-mi mie și-o aflu.

MOȘ MAFTEI. Ce să-ți spui, când singur eu nu știu ?

IFTODE. Mi-o dă baba.

MOȘ MAFTEI. Nu-i acasă. S'a dus la sat, să dea veste oamenilor.

DUMITRACHE. Na! Acum n'ai să (*chemi*) tot satul — aici ? Hai ?

MOȘ MAFTEI. Păi, Coane Dumitrache și răzășii și-or fi având focul lor.

DUMITRACHE. Știu... să cumpere moșia și (*să ne lase bă-tând din buze*)... mda...! Cred ei că (*noi sântem morți*). Ehee ! Asta, schluss. Hai acu (*pleacă*)... goana...

IFTODE. Eu aș zice că, tot ar fi bine să mă duc și eu...

COANA IRINA (*la semnele lui Dumitrache*). Se duce bătrânul.

IFTODE. Bine, Coană Irino, atunci plec la arie.

COANA IRINA (*iși iese din fire*). Ei bine, du-te, dacă vrei. Îți dau voe să desfăci și scrisoarea de poștești...

IFTODE. N'am zis asta, Coană Irină...

COANA IRINA. Hai pleacă și lasă-mă în plata Domnului.

IFTODE. Bine, Coană Irină, iaca plec, să nu ziceți, că nu v'ascult (*ese*).

DUMITRACHE. Mț! Das ist nicht... (*bine*). Sehr (*viclean e*)!... Dieser... wissen Sie?...

COANA IRINA. Da. știu. Dar n'am ce să-i fac.

DUMITRACHE. Apăi, dumneata totdeauna (*lași*) așa... cum o fi! Nuu!... Streng! Altfel (*se duce pe copcă*)... gata!

COANA IRINA. Ei, ce „gata“? Are s'ajungă și el vecin de moșie cu mine și are să stea cot la cot cu mine. M'am învățat. N'am să întorc eu apele din drum, cum n'ai să le întorci nici tu.

DUMITRACHE. Nu, dar... știi... (*măcar să le abați*) pe altă parte... Besser so! (*abia acum zărește pe moș Maftei, care n'a plecat, ci stă lângă ușă și se tot achipăe*). Păi, tu n'ai (*plecat*)?

MOȘ MAFTEI. Nu-ș ce fâșie pe-acolea, în zăbun, parcă ar fi scăpat ceva în căptușeală.

DUMITRACHE (*pipăe și el zăbunul*). Papier ist da!

COANA IRINA (*pipăe și ea*). Vără mâna.

MOȘ MAFTEI. Nu pot, cu baba asta a mea e-o comedie. Nu-i chip să aibă și omul acolo o ruptură, că îndată o coase.

COANA IRINA. Rupe buzunarul.

MOȘ MAFTEI. Alei! Așa-i! Să mai aibă încălțte ceva de cusut! (*rupe buzunarul, vâră mâna și scoate un plic*). Uite-l, bată-l norocul! (*Conu Dumitrache a dat să i-l înșface din mână, dar moșneagul i-l întinde Coanei Irina*).

COANA IRINA (*cu mâna nervoasă, o răsuțește puțintel între degete, îi crește în față o nedumerire*). Dar de când e scris asta, de-i așa de îngălbenuită hârtia. (*De-odată bagă de seamă că plicul e tăiat*). Deschis?... Cine a... (*scoate hârtia, trece fulgerător cu ochii peste ea, a înțeles*). Asta-i cealaltă scrisoare, de-acum șase ani, după moartea lui Paul. Uite: (*și citește*). Bătrânule dobitoc credincios.

MOȘ MAFTEI. Așa mă mângăe totdeauna, mititelul.

COANA IRINA (*citind mai departe*). „Îți scriu dintr'o cărciumă, unde beau neîntrerupt de două zile și opt nopți, cu cele mai mari făpturi de pe pământ: un birjar și biciul său. De ce beau, mă privește. Oricum, dacă te duci la cimitir, să nu-i spui

lui Paul că-i din pricina morții sale. Toată viața a fost un închipuit, așa că ar fi în stare să creadă. Dar tu n'ai pricină să fii supărat pe dânsul, căci la înmormântarea ta a fost și ți-a făcut toate pomenile. Dé aceia grijește-i de mormânt și pune-i o piatră grea de-asupra, să n'o mai poată da de-oparte.

Pe urmă, spune-i din partea mea să-l ia dracu, că m'a lăsat singur... și că e un măgar de vreme ce s'a dus înaintea mea s'o vadă pe mama." (*șoptit*). Cum a putut să scrie grozăvia asta ?

DUMITRACHE. Asta... (*flutură degetele la cap în chip de : e nebun*) rău...

MOȘ MAFTEI. Nu, Coane Dumitrache. Om fărmat. Așa l-am văzut și pe tata, după ce-a murit mama. Doi ani o chema și-o suduia, că i-a lăsat casa fără gospodină...

COANA IRINA. Du-te acum, moșneagule, de caută și scrisoarea de astăzi... (*bătrânul ese*).

S C E N A IV

COANA IRINA și DUMITRACHE

DUMITRACHE. Dumneata crezi că (*scrisoarea este*) de la el ?

COANA IRINA. Se vede. Și scrisă la un hotel, pe semne, — cel puțin așa s'ar părea, fiindcă moșneagul vorbește de-o poză pe plic.

DUMITRACHE. Și oare ce-o fi (*scris*) în ea? Eu nu cred să (*vie iar*) ...aici...

COANA IRINA. A nu ! Despre asta nu poate să fie vorba.

DUMITRACHE. Nu-i așa? Schluss! Atunci... (*face semne de bani*) are nevoie de... Hai ?

COANA IRINA. Toț ce se poate. Cu viața pe care o duce...

DUMITRACHE. Da... și el... Domn (*mare*). Ehe... Viață... nu... (*glumă*). Cred că... numai șampanie... Șampanie și căprioare...

COANA IRINA. Căprioare ? Ce-i asta ?

DUMITRACHE. Așa zic eu la (*femeile deochiate*) înțelegi?... ca să nu (*priceapă*) fetițele...

COANA IRINA. Mda. (*Apoi un gând*). Dar dacă totuși...

DUMITRACHE (*tresare*). Ce ?

COANA IRINA. Dar dacă totuși vine ?

DUMITRACHE. Asta ar fi cam... mdeh !...

COANA IRINA. Cum anume ?

DUMITRACHE. Dumnealui... prea... Cum să zic...? Unde-i

femea... gata...! Eu nu (*am frica*) asta... de dumneata... Că dumneata... vorba ceea... (*ai trecut peste primejdie*) dincolo. Dar deh !... ..fetele... și Irina lui... Neacșu... (*sânt în primejdie*) ce mai?... Chiar Fița...

COANA IRINA. Chiar și Fița ?

DUMITRACHE. Păi, Coană.. să... asta... drept : noi... niște oameni acolo... gewöhliche. Nici... nici... pământ ! Dar cucoanele... cu cinematograf... și m'nealui... așa (*bine îmbrăcat*) și așa... (*bine*

DUMITRACHE. Păi, Coană... să (*vorbim*).. asta... drept : noi (*sântem*) niște oameni acolo... gemöhnliche. Nici... (*așa*) pământ ! Dar cucoanele... (*cu mintea în nori*) cu cinematograf... și m'nealui... așa (*bine îmbrăcat*) și așa... (*bine periat pe cap*) cu de-acela... (*monoclu*) șo-șo-șo... zo-zo-zo... einz-zwei-drei... gata ! Praf ! Hat gesehen !... Ce am (*făcut și*) eu... la... Stralsund.. (*de mult*) când (*eram prizonier..*) Pfiu... furchtbar ! Si deh ! Oricum (*este*) nemțoaica... altfel... Nu (*e ca*) Fița...

COANA IRINA. Da. Poate că ai dreptate. Cel puțin dacă o mai fi așa cum era odată.

DUMITRACHE. Trebuie să fie și mai... Păi, străinătatea te... (*subțiază*) grozav... Nici nu te mai... (*cunoști*). In două luni și parcă... (*te-a întors pe dos*). D'apoi el, care de... He-he-he... Și oricum... la Stralsund unde... Mh ! Nu (*era*) cine știe ce... Acolo... puțintel și mai nimic... Dar el... Paris... Nisa... Hoteluri... înșfârșit (*lucru mare*) frac... Was ? Nu ! Nu ! Mai bine să (*rămâe*) el acolo...

COANA IRINA. Da, ai dreptate. Și cu toate astea, dragă Dumitrache, mare nevoie am avea noi să vie cineva, să ne mai desmortească puțintel. Mușegăim aici, Dumitrache Harabagiu. Mușegăim de tot, pentrucă îmbătrânim fără să mai creștem. Nu vezi, că tu, de două zeci de ani, de când te-ai întors din prizonierat, trăești numai pe amintirile de la Stralsund ? A ajuns să ți se pară frumoasă până și păcătoșenia din lagăr ? De ce crezi ? Iată, fiindcă nu mai știi altceva. Te duci o zi pe an la București, două la Iași și patru la Vaslui. Incolo ne trudim, ne torturăm singuri pe pustietăți. Și oftăm după năluci. Că fiecare lăncezim aici, când citim o carte, ori ne cântă Radioul la ureche... Să nu spuî că nu-i așa, fiindcă nu poate să fie altfel. Ești om și ai inimă.

DUMITRACHE. Mda !... Natürlich... Cu Radio (*așa e*) deh ! Când începe câte (*ceva*) știi... cam... pac-pac (*bate inima*).

COANA IRINA. Apoi asta-i Dumitrache : Pac-pac ! Și noi ne facem că n'o auzim, fiindcă ni-i teamă să nu ne scoată din apa asta stătută, în care am amorțit. Unde dă Dumnezeu să ne vie o

făptură, așa cum trebuie să fie Puiu, cu subțirimea aceea pe care o avea în sânge și pe care viața trebuie s'o fi făcut simțitoare și bună... Un om cumițit... așezat în anii lui ca în bogăție... Ca... cum să spun... Înțelegi ?

DUMITRACHE. Înțeleg...

COANA IRINA. Apoi, te cred că înțelegi. Fiindcă am început să vorbesc și eu ca tine. Am pierdut cuvintele pe dealuri... Iar câte mi-au mai rămas, le folosesc cum dă Dumnezeu. Nu se mai potrivește nici unul cu ce vreau să spun. Curg de pe gânduri, ca rochiile de pe mine...

DUMITRACHE. Schön wort ! Și eu... Tot (*ca și dta*). Am (*ceva în cap*) și... (*cerc să spun, dar nu ese din gură*) n' mic !

COANA IRINA. Apoi, vezi tu, Dumitrache, pentru nimicul ăsta și pentru toate celelalte. — Că, Doamne ! sânt unele nimicuri...

S C E N A V

COANA IRINA, DUMITRACHE, NEACȘU (*a fost avocat și e roșu, cu ochi vii și fără gene. Ca fost avocat, poartă o jachetă. Ca moșier poartă șapcă de călătorie în cap. E om isteț de obicei și deștept când vrea. Acum s'a ivit în fereastră, unde nu i se vede decât capul și — firește — șapca. E grăbit grozav să spue pricina zorului cu care a venit.*)

NEACȘU. Ascultați ceva nemaipomenit. A venit Puiu Balș.

COANA IRINA. (*Apoape a ametit*). Cee ?

NEACȘU. Da. A venit cu aeroplanul, și a coborît dincolo de Crâng. Pe urmă, a trecut pe la arie, a stat de vorbă cu câțiva oamenii și s'a dus la Conac.

DUMITRACHE. Și l-ai... ?

NEACȘU. Da. Cu ochii mei.

DUMITRACHE... Da... ai (*vorbit*) cu el ?

NEACȘU. Nu, n'am vorbit... Mi-a fost oarecum să mă duc așa... El, scos din cutie și eu, mototolit și cu toată puzderia batozei pe mine. M'am dat după o clae, până ce a trecut și l-am salutat de departe.

DUMITRACHE. Și el ți-a (*răspuns*) ?

NEACȘU. Ce vorbă ? Cum să nu răspundă ?

Dar însfârșit, asta-i altceva. De-ocamdată, trebuie să stăm la pândă și să lucrăm repede, fiindcă n'a venit el de florile mărului pentru câteva ceasuri, câte are de gând să stea.

DUMITRACHE. Câteva?... Păi de unde ai scos-o?...

NEACŞU. Il aşteaptă aeroplanul... De altminteri, din pricina asta, s'a iscat mare huet în sate.

DUMITRACHE. Păi de ce s'a?...

NEACŞU. Zăpăcita de baba lui Maftai Cioată, le-a dat de veste şi lor de venirea boerului şi i-a pus pe foc. Acum au început a strânge şi bani pentru cumpărarea moşiei...

DUMITRACHE. Aha!... Acu... (*trebuie să băgăm de seamă*).

NEACŞU. Va să zică, la lucru boerule, şi al nostru e, cu un ban mai mult şi cu ajutorul lui Tanti.

COANA IRINA (*ca trezită*). Ce ajutor?

NEACŞU. Să-l poftesti încoace...

COANA IRINA. (*De-odată*). Vă rog să nu mă amestecaţi pe mine în treburile astea!

NEACŞU. Dar bine, Tanti dragă, nu-ţi cerem decât să-l poftesti aici.

COANA IRINA. Nu-l poftesc eu pe Puiu Balş aici. E împede sau nu?

NEACŞU. Il cunoşti... aţi copilărit împreună...

COANA IRINA (*definitivă*). Da, dar după trei zeci de ani nu mai putem copilări împreună aşa cum am copilărit. Şi voi nu-l chemaţi ca să copilărim împreună. Aţi înţeles?

NEACŞU. Stai, Tanti dragă, să viu înlăuntru, să vorbim liniştit... că asta nu-i lucru de glumă (*şi piere de la geam*).

COANA IRINA. A! Te cred şi eu (*lui Dumitrache*). Ascultă Dumitrache. Sfătueşte pe Neacşu să nu se bizue sub nici un cuvânt pe ajutorul meu. Să nu-şi inchipue cumva că, dacă totdeauna i-am făcut pe plac, fiindcă am vrut să-l ajut, sau fiindcă am dorit să am linişte, am să fac şi acum acelaş lucru. Sânt afaceri în cari nu mă amestec cu nici un preţ.

DUMITRACHE. Păi... 'mneata să nu-ţi (*închipui*) că am vrea să (*facem*) cine ştie ce... Aşa şi-aşa!

COANA IRINA. Toată socoteala asta e aşa şi-aşa...

DUMITRACHE. Adică ...n'avem... (*Se bate pe obraz*). Păcat!

COANA IRINA. Nu dar... nici nu vreau... (*Se bate pe obraz!*)
Păcat!

NEACŞU (*care intrase între timp şi ascultase vorbele Coanei Irina*): Dar pentru numele lui Dumnezeu, Tanti dragă, îţi închipui dumneata că te-am amesteca într'o socoteală neîngăduită?

COANA IRINA. Tocmai aşa-mi închipui.

NEACȘU. Dumneata, Tanti, ai uitat se vede că eu sânt avocat.

COANA IRINA. Nu. In schimb ai uitat tu că eu sânt femeie.

NEACȘU. Da, dar asta înseamnă, că eu nu știu ce dă voe legea și ce nu dă.

COANA IRINA. Nici n'ai de unde să știi, fiindcă aici nu-i vorba de legea ta. E vorba de legea mea. Și pe asta n'ai de unde s'o cunoști...

NEACȘU. Nu înțeleg nimic.

COANA IRINA. Văd. Nici nu te mai trudi. Dacă mai stă-ruești, mă sui la trăsură, plec și nu mai am nici un neam pe lumea asta.

NEACȘU. Bravo! La asta n'aș fi crezut că o să ajungem vreodată.

COANA IRINA. Nu e vina mea.

NEACȘU (*viclean și patetic*). Știu, e a noastră. A noastră pentru că muncim să facem fericirea altora. A femeilor noastre. A copiilor noștri să facem mulțumirea, sânge din sângele dumitale, dragă Tanti...

COANA IRINA (*ii taie vorba*). Ascultă, Neacșule, știam că ai fost avocat prost, dar nu știam că ești prost, pur și simplu... (*Se stăpânește*). Iartă-mă. Mi-am pierdut cumpătul...

NEACȘU (*uimit de izbucnirea ei*). Văd, Tanti... (*apoi, nemulțumit:*) Mm! Incepe bine!

S C E N A VI

COANA IRINA, DUMITRACHE, NEACȘU și IRINA, *nevastă-sa, femeie frumoșică, cu mult mai tânără ca el. De aceea intră așa de îmbujorată, aducând vestea pe care o crede uluitoare*).

IRINA. Oameni buni, aduc o veste...

NEACȘU. N'o mai aduce, că e adusă și o știm.

IRINA. Dar mai întâi nu știi despre ce vreau să vorbesc.

NEACȘU. Dacă vii îmbujorată cum vii, cine n'ar citi în obrazul tău, nume de bărbat frumos? A venit Puiu Balș.

IRINA. N'a venit dar are să vie...

NEACȘU. Nu mai are cum să vie de vreme ce a venit...

IRINA. Când?

NEACȘU. Acum o jumătate de ceas a coborît ca Făt-Frumos din bidiviul cel de nichel, care svârle foc pe nări și mănâncă benzină aprinsă. Insfârșit a venit vântul cel de primăvară, care topește zăpada femească... Acum aveți și voi de cine vă îndrăgosti,

voi cele oropsite să vă mistuiți viața și visurile lângă niște oameni de rând ca noi...

DUMITRACHE. Gut gesagt !

IRINA. Dar ce înseamnă vorbele astea ?

NEACȘU. Inseamnă că m'a uns cu miere jivina, când am văzut-o. De douăzeci de ani îmi împuiati urechile cu el, cu frumusețea și cu mândrețea lui. Imi pare uneori că e viu... că umblă, că dau de dânsul în toate colțurile și aici și la Dumitrache și la mine acasă. Insfârșit acum răsufliu...

COANA IRINA (*Ii tremură glasul*) : Ce vrei să spui ?

NEACȘU. Noi am vorbit de el trei zeci de ani și l-am fabricat mai presus de cum fabrică Dumnezeu. L-am făcut artă. Va să zică am uitat că era și el un om ca toți oamenii... Și că e un hăbăuc, care se poate sfarogi ca frunza pomului, toamna. Ba și mai repede, că zahărul se topește lesne.

COANA IRINA. Și ce înseamnă toate vorbele astea ?

NEACȘU. Tanti dragă, dumneata l-ai cunoscut într'o vreme...

COANA IRINA. Lasă astea...

NEACȘU. In vremea aceea, era flăcău voinic, pe cât am înțeles.

COANA IRINA. Și ce vrei să spui ?

NEACȘU. Păi... Să-ți spun... Acu... e cam intrat la apă...

COANA IRINA. Ah ! Ce vorbă !..

NEACȘU. Nu, nu Tanti, vreau să spun că a scăzut puținel, ca stofa spălată. Ici un piculeț de gheb...

COANA IRINA. Nu !

NEACȘU. Păi, de ce nu ? Are cindî zeci de ani.

COANA IRINA. Ca și tine...

NEACȘU. Da... Ca și noi... Numai că anii noștri au fost mai mici.

COANA IRINA. Mai departe.

NEACȘU... Colo un pic podagră... Pe creștet... cam cum e la mine... O mustăcioară cănită, vârită în nas...

COANA IRINA. Dar nu se poate...

NEACȘU. Altminteri foarte elegant și cu dunga pantalonului tare, ca vârcile de pe obraz, de simți numai decât că-i numai os dedesubt... Că așa e eleganta: nu se împacă decât cu oasele. Pulpa de om voinic strică dunga numai decât.

Insfârșit, Tanti, e o stârpitură și o tristețe cu mânuși. Imi închipui că n'ar fi ținut la drum, din Crâng până la Conac, dacă nu l-ar fi dus Cucoana de brațetă.

COANA IRINA

IRINA

(*toți odată*).

DUMITRACHE.

Eh ! Na !... Servus !

Cuum ? E însurat ?

Cee ? Ce Cucoană ?

NEACȘU. Are o cucoană sulemenită și înfiptă, de două ori cât dânsul, bine încăpută în piele și cruntă ca un jandarm de la jurați.

COANA IRINA. Dar nu se poate. Ceiace spui tu, nu se potrivește, înțelege, nici pe oasele lui.

NEACȘU. Ce vrei să răspund eu la asta, Tanti dragă? Du-te la conac și-l vezi.

IRINA. Unde la conac ?

NEACȘU. La el, firește.

IRINA. Eu de acolo viu și nu era nimeni în casă, de cât baba lui Moș Maftai, care mi-a și dat să aduc încoace scrisoarea lui Puiu, uitată de moșneag.

COANA IRINA (*îi ta scrisoarea din mână și citește*). „Robule. Dacă n'ai murit de tot, pregătește-mi un cuibar în vârful nucului, că viu să văd cât ai ajuns de aproape de pământ. Și spune caprei că, de acu trebuie să dea lapte mai mult, pentrucă o să mai aibă un ied oacheș, afară de tine“.

DUMITRACHE. *Ăsta (e nebun)... pfipfiu... pfiuu de Nimic nu poți să... (înțelegi) din... (arată scrisoarea).*

IRINA. Iedul acela, de care vorbește, trebuie să fie servitorul cu care vine împreună.

NEACȘU. Tot așa de bine poate să fie vorba și de nevastă-sa, care-i oacheșe.

IRINA. Mi-a spus Vasiliu, că vine cu servitorul.

NEACȘU. Care Vasiliu ? De la Vaslui ?

IRINA. Da. Nu v'am spus c'am vorbit cu Vasiliu la telefon ?

NEACȘU. N'ai spus nimic.

IRINA. M'am zăpăcit că m'ați luat cu zorul...

NEACȘU (*mârâie*). Dacă ai vorbit și cu Vasiliu, nu-i de mirare.

COANA IRINA. Ia lasă prostiile. Neacșule...

NEACȘU. ...Adevărat prostii !

COANA IRINA. ...că avem altceva mai însemnat de auzit.

NEACȘU. Pentru dumneata, Tanti, nu pentru mine. La urma urmii am tot dreptul să mi se pară ciudat, că nevastă-mea stă de vorbă la telefon, tocmai cu Vasiliu și tocmai în lipsa mea de-acasă.

IRINA. Dragul meu, te căuta pe tine și fiindcă nu erai, și

era lucru care nu suferea amânare, mi-a spus mie. Știam că ai să-mi scoți ochii, cum faci totdeauna când e vorba de Vasiliu, dar eram încredințată că are să fie și mai rău dacă îi închid telefonul în nas, cum ai vrea tu. Asta-i.

COANA IRINA. Și ce ți-a spus ?

IRINA. Ruga să trimitem răspuns îndată lui Moș Maței, ca să gătească odăile, că Puiu a intrat în țară de două zile și vine azi la Conac. A telegrafiat să nu-i trimită trăsură la gară, fiindcă n'are nevoie. Și înfârșit, că e întovărășit de un servitor.

NEACȘU. (*Se agață*). Dar poate că o fi zis „de o persoană“, nu un servitor... Nu vedeți că toate se potrivesc altminteri ?

DUMITRACHE. Servitorul ? Mț ! Logofete. Nici chestia cu Madam Puiu. Știi ce ? Eu (*iau*) bihunca,... și (*mă duc*) schnell la conac... Ori-ori....

COANA IRINA ! Nu ! Stai aici !

NEACȘU. Adevărat. Mi s'a făcut și frică să aflu. Nu știu, dar parcă tot mai bine-i așa. (*jalnic*). Mă rog... a venit?... ori... n'a venit ?

COANA IRINA. Da... N'a venit?... Sau, a venit ?

NEACȘU. Nu știu, nu mai știu nimic. Numai că am o poftă nebună să fac ceva grozav și prostesc tot odată. De pildă să omor câțiva oameni la rând, fără să aleg... Sau să fug besmetic pe câmpuri... Insfârșit, să fac ceva fără rost și fără foldș.

S C E N A VII

COANA IRINA, DUMITRACHE, NEACȘU, IRINA și FIȚA, *bon-doc de femeiușcă, iute și proastă, care vine cu droaia ei de fete în serie, în cap cu Brunehilde, puștancă de vreme nouă, îmbuibată de catastrofalul romantism al tipului sportiv și emancipat: dă mâna scurt, vorbește înțepat și crapă de dispreț pentru ruginiții cu cari stă de vorbă*).

FIȚA (*intră ca un vârtej și spune pe nerăsuflăte*). Vine !

Se stârnește un învălmășag neînchipuit. Toți vorbesc și se învolbură în odae, de nu se mai alege nimic din toată spusa lor. Unii s'au înghesuit la fereastră. Apoi se zbat cu greu să scape din încleștarea înghesuelii. Alții se strâng lângă Fița, să-i ceară lămuriri. Irina e ceva mai domoală, — cel puțin pare — fiindcă se știe supravegheată de privirea neîndurătoare a lui Neacșu. Numai Coana Irina stă ca de piatră. Caută cu ochii aspri la vălvota din jurul ei și nu-și descleștează gura).

NEACȘU. (*Se trudește să stăvilească larma*). Stați, boerilor, să ne lămurim ! (*Apoi, fiindcă huetul se potolește, treptat, întreabă pe Fița*). Cine vine ? Pe unde vine ? Și cum vine ?

FIȚA. (*Nici mai mult nici mai puțin, ci de-adreptul cum îi este necreșterea*). D'apoi dumneata pe ce lume trăești ?

NEACȘU (*desnădăjduit*). Iată, asta chiar să nu mă întreb, că nu mai știu.

FIȚA. Se vede. Dar de dragul cui ne-am strâns, toată lumea asta, aici ?

NEACȘU (*iși dă drumul*). Nu ne-am strâns de dragul nimă-nui, Coană Fițo. Ne-am strâns de teamă !

FIȚA. De teamă ! ?

NEACȘU. Da, teama că vine cine nu trebuie să vie și că vine cum nu trebuie să vie. Mai ales că nu se știe nici dacă a venit, nici dacă n'a venit, nici când vine dacă o fi să vie...

FIȚA. Ce-i harababura asta la gura dumitale ?

NEACȘU. Nu-i nimica pe lângă harababura care-i coala, în cap la mine, care și ea, nu-i nimic pe lângă cea din creierul altora. Pe scurt, așteptăm să vie unul care a plecat și a rămas, dar azi se întoarce de unde n'a lipsit. Iar fericirea pe care ne-o aduce se vede de pe acum. Nici nu se știe bine de-a venit ori ba și ne-a înebunit pe toți. Ne-am lăsat casă, ne-am lăsat arie, ba ne-am lăsat până și stropul de mândrie, pe care ar fi trebuit să-l avem, ca să nu ne dăm pe față spaima.

FIȚA. Spaima ?

NEACȘU. Spaima. Fiindcă toți știm că vine un cutremur. Pentru noi, bărbații, e într'un fel, pentru dumneavoastră, femeile, într'altfel dar tot cutremur se cheamă. Și, ca la orice cutremur, spaima nu-i că vine. E că nu-l știi când trece și mai ales când trece. (*Iși ese cu totul din fire*). Dar la urma urmii să-l ia toți dracii ! Să vie, să se isprăvească, odată ! Stafiiile astea sânt mai primejdioase când vorbești despre ele, decât dacă vorbești cu ele.

FIȚA. Acum, dacă vine, o să ai destul timp să vorbești cu el.

NEACȘU. Să ferească Dumnezeu să am timp destul. Nu ! Să am puțin... Cât mai puțin... De se poate, să-l aștepte aeroplanul la scară, cu morișca în mers, așa cum se aude că ar fi venit.

FIȚA. Am auzit de zvonul ăsta. Nu-i adevărat ! A fost o născocire de-a oamenilor, fiindcă au văzut un aeroplan, coborînd mai jos, dincolo de Crâng.

NEACȘU. Atunci, cine erau cei doi, cari au trecut pe la arie.

FIȚA. Cică niște negustori de grâne.

DUMITRACHE. Păi, logofete tu ce-ai văzut...?

NEACȘU. Tocmai asta mă întreb și eu acum? Eu ce-am văzut?

COANA IRINA. Să-ți răspund eu la asta, Neacșule. N'ai văzut nimic. Adică ai văzut numai ce doreai să vezi. Pentrucă acum cel puțin este limpede însfârșit că Puiu n'a venit.

NEACȘU. Din partea mea, Tanti, să dea Dumnezeu să nu vie niciodată.

FIȚA. Ba acum chiar vine, pentrucă i-am văzut automobilul la colțul Făgădăului.

(*Din nou țâșnește larma, când fiecare întreabă și cere sau dă lămuriri*).

COANA IRINA (*a înșăcat-o pe Fița de braț și o răsuțește cu fața la ea*). Automobilul cui?

FIȚA. Al lui Puiu, mătușă. Când am intrat la noi pe poartă, adineauri, cobora de la pădure în vale.

NEACȘU. Ați înebunit cu toții!

DUMITRACHE. Neacșule! Eine Dame!... Cum vorbești așa cu ea?

NEACȘU. Dar de unde și până unde au scos că automobilul acela e al lui Puiu? Ce? Prefectul n'are mașină?

BRUNEHILDE. Prefectul are Renault 1934.

FIȚA. Serviciul tehnic are un... Cum i-ai zis Brunehilde?

BRUNEHILDE. Ford, tip vechiu, 1931. Iar mașina care vine e un Lincoln Zephir 1937.

DUMITRACHE (*Mândru de știința fetei lui, către Neacșu*). Eh?....

NEACȘU. Ce „Eh?” Foarte bine! E Lincoln 1937. Ei și?

BRUNEHILDE. Va să zică nu-i mașină din județ de la noi.

NEACȘU. Și dacă nu-i de la noi, nu poate să fie de la Bârlad, ori de la Iași?

DUMITRACHE. Păi ce să caute aici... mașină de la Iași... că alegeri... nu!

BRUNEHILDE. Chiar să fie alegeri, Papi și tot nu s'ar putea, fiindcă în Iași se află numai un Lincoln, dar alt tip, de acum doi ani. Nu-i Zephir...

NEACȘU. D'apoi că nici ăsta nu-i zefir. ăsta-i furtună!

FIȚA. Văd și eu, judecând după cum te zbuclumi dumneata. Dar nu pricep de ce.

NEACȘU. Știu, Coană Fițo... Și cu toate astea, uite, nu mai înțeleg nici eu. Imi miroase mie ciudat... Și nu-mi pot alunga miro-

sul din nări. Asta e. Iar eu n'aş vrea să-mi mai miroase. Înţelegi ? Ştii dumneata ce-mi pare mie acum ? Imi pare că am ajuns la un fel de zi a judecăţii. Dar nu o judecată a unuia singur, ci a noastră a tuturor, între noi. Insfârşit, fiindcă vine lumea de apoi, fiindcă o să ne pierdem așa de tare cumpătul toți, încât o să ne dăm pe față cum sântem și o să începem a spune ce gândim unul de altul... Apoi, Coană Fițo, ăsta-i prăpăd. Ne cade în cap toată biata șandrama sub care ne-am adăpostit, de bine de rău, până acum.

FIȚA. Dar ce te face pe Dumneata să te gândești la asemenea lucruri ?

NEACȘU. Viața ! Viața care e o dihanie foarte caraghioasă și foarte tristă, Coană Fițo. Eh ! Dar ca să înveți așa ceva, trebuie să nu fii, cum ești dumneata, o păpușă cu lipici, care ai pus călcâiul pe un grumaz de om. Trebuie să fii vita care simte călcâiul peste grumaz, și trebuie să-ți dai seama că asta-i soarta și fericirea ta. Insfârşit, astea-s răfueii încurcate, pe cari omul le are cu sufletul lui, la fiecare răspântie mai grea. Cam așa cum e asta de acum și care nu vă lovește pe dumneavoastră ; ne lovește pe noi (*il arată pe Dumitrache și se arată pe sine*). Iar tristețea este că astea-s răspântii mai ales, fiindcă noi trebuie să ținem o cale, pe când dumneavoastră luați alta. Insfârşit, Coană Fițo, adă-ți aminte de ce-ai învățat în liceu. Apa e apă și-i tot o apă — una și nedespărțită. Fără culoare, fără gust, dar prieste omului. Când ai trecut însă un curent electric prin ea, ai mistuit-o. Ese oxigen și ese hidrogen... de să te ferească Dumnezeu să umbli cu chibritul pe lângă ele ! Iar dacă vrei să le mai strângi laolaltă, fac explozie...

Apoi, iată, ăsta e adevărul. Eu nu mă bucur că vine curentul electric. (*In tăcerea întinsă, răzbate de-afară zbrârnăitul motorului de automobil, care se apropie*).

BRUNEHILDE. Vine !

NEACȘU. Aud ! Tăceți din gură, ca să avem măcar o bucurie. Să-l auzim cum vine, cum se apropie, și cum trece...

FIȚA. Nu are cum să treacă. Se oprește aici.

COANA IRINA. Și de ce să oprească aici ?

FIȚA. Am pus eu pe Ghiță, vizitiul nostru, să oprească și să-i spue lui Puiu că suntem toți aici și că-l așteptăm.

COANA IRINA. Dar cum poți să faci tu una ca asta ?

FIȚA. Păi, nu-l așteptăm ?

COANA IRINA. Eu nu aștept pe nimeni.

FIȚA. Cum adică ? Dumneata nu vrei să-l vezi pe Puiu Balș ?

COANA IRINA. Nu !!!

FIȚA. Tanti dragă, știi cum faci dumneata acuma ? Tocmai cum am făcut și eu cu... *(Se oprește, demnă)* Brunehilde, ia, mă rog ție, fetițele și duceți-vă de vă plimbați puținel, că avem de vorbit ceva...

BRUNEHILDE... *(Da știu... Ceva între bărbați... (p)pruncește)*. Hai, dinastia Harabagiu ! *(es)*.

FIȚA. *(După eșirea fetelor, închide ușa)*. Tanti, și eu am fost logodită cu Chirvăsuță, cum ai fost și dumneata...

COANA IRINA. Eu n'am fost logodită cu Puiu Balș.

FIȚA. Parcă eu am fost... Zic așa ca să arăt că-i dădusem drepturi... Vasăzică, dumitale ți-i teamă acum să dai cu ochii de el. Asta-i ! Așa se întâmplă când vezi omul întâia oară. Și așa mi s'a întâmplat și mie cu Chirvăsuță. Credeam că-mi crapă pieptul. Ei, uite că n'a crăpat și nici nu crapă, măcar că, drept să-ți spun, până și astăzi îmi bate inima când trec pe lângă percepție...

DUMITRACHE. ...Apoi când... pe lângă... asta... și mie îmi...

FIȚA *(Lui Dumitrache)*. Tu o ei în glumă, fiindcă nu-ți este la îndemână dar când ai iubit odată, nu uiți.

DUMITRACHE. Eh !... Amor la... asta... percepție... cu jandarmi și... *(Arată cum se bate toba)*.

FIȚA... Cu receptor... și cu pânțele... și cu chelie... pentrucă orice ar fi, toată toba lui, și grăsimea lui, n'astupă de tot băețaușul subțirel care mi-a fost drag mie.. Apăi dacă-i așa, cum ai să-l uiți dumneata pe Puiu, când el trebuie să fie astăzi de-o mie de ori mai fin, mai elegant și mai fermecător decât era ?

COANA IRINA *(neîndurată. Cu ton sec)*. Te rog, spune viziunii să nu aprească mașina.

NEACȘU *(sare)*. Nu ! Coana Fița s'a gândit foarte bine. Dacă într'adevăr o fi Puiu Balș, e mai bine să fie adus aici.

FIȚA. Da ! Nu trebuie să ne scape din mână !

NEACȘU. Adică, la drept vorbind, să nu ne mai luptăm zadarnic să scăpăm din mâna lui.

FIȚA. Mă rog, cum poțtești să spui. E tot una.

NEACȘU. Da, dumneata vorbești femeiește și eu...

FIȚA. ...bărbătește, de bună seamă.

NEACȘU. Bărbătește ? Nu, Coană Fițo, ca un biet bărbat. Și nu-i tot una.

BRUNEHILDE *(țâsnește în odaie, cu toată liota de fete după*

dânsa). Vin... Un domn fin, cu părul alb... Un domn serios... Foarte simpatic. Dar, mami... e... cu o femeie...

NEACȘU (*izbucind*). Vasăzică tot persoană era.

COANA IRINA (*s'a repezit la ușă să iasă*).

NEACȘU (*sare după ea și-o oprește*). Ce faci, Tanti ?

COANA IRINA. Plec la mine în odaie !

NEACȘU. Și fără dumneata ce vrei să facem noi ?

COANA IRINA. Lasă-mă ! Înțelege că nu pot să stau aici cu nici un preț... Nici nu-s îmbrăcată...

NEACȘU. (*Il înșfacă pe Dumitrache de mână și-l pune în fața ușii. Patetic*). Ei bine, Tanti, află că n'ai să treci decât peste cadavrul lui ! (*Intr'adevăr, Dumitrache a astupat ușa și o rezimă bine cu spatele*).

DUMITRACHE. Aufgang verboten !

S C E N A VIII

TOȚI CEI DE MAI ÎNAINTE, apoi DOAMNA și DOMNUL din automobil, cari de afară se trudesc să deschidă ușa și nu pot, până ce Dumitrache nu bagă de seamă și nu se dă la o parte. E o clipă de uluire. Singur Neacșu se bucură, văzând stărpitura de om care a intrat. Coana Irina e incremenită mai mult ca toate celelalte femei).

DOMNUL (*Cleios de afabil*). Bonjour. J'ai l'honneur... Et merci beaucoup de nous avoir invités, parceque... justement...

NEACȘU. (*Incepe să înțeleagă și să schimbe fețe-fețe*). Vous... vous êtes...

DOMNUL. En promenade... Monsieur... Nous voulons connaître votre pays...

NEACȘU. A, vous êtes étrangers ?

DOMNUL. ...A peu-près... Étrangers... de ce pays... C'est-à-dire étrangers... étrangers de Fălticeni.

(*Coana Irina a răsuflat ușurată, ca și Irina*).

DUMITRACHE. (*Lui Neacșu*). Ce-i asta ?... De Fălticeni ?

DOMNUL (*adresându-i-se de-adreptul*). Nous sommes de Fălticeni...

DUMITRACHE. Uite c'a înțeles al dracului... Că... asta... vorbim de el... (*se prezintă*). Erlauben... Dumitrache Harabagiu... Ich... hier... Besitzer... Gross ! Sie ?

DOMNUL. Pardon ?

DUMITRACHE. Sie... sie... wer...? Vielleicht, Puiu Balș ?

DOMNUL. No ! Berger... Maurice Berger...

NEACȘU. Nu vorbi degeaba pe nemțește, boerule. Trebuie să vorbești pe franțuzește.

DUMITRACHE. Trebuie, dar nu pot, așa că...

DOMNUL. Nu-i nevoe... Știm și noi românește...

DUMITRACHE. Păi așa spune... Eh ! Ce... că... harahara... pe Și zi... Berger ?

DOAMNA. Din Fălticeni.

DUMITRACHE. Apoi... știți... noi... nu vă așteptam pe dumneavoastră... Greșeală...

DONUL. Cum ?...

COANA IRINA. Vă cerem ertare, dar noi așteptam pe cineva să treacă pe-aici cu mașina și omul de la poartă a făcut o încurcătură. Ne pare rău și vă rugăm să ne ertați, că v'am întrerupt călătoria, mai ales că acuș vine noaptea.

FIȚA. Brunehilde, fetișo, strigă tu la poartă să tragă repede mașina, că dumnealor se grăbesc. Bună ziua și călătorie frumoasă!

DOMNUL. Bună ziua... (*dar o spune cu jumătate de gură și nedumerit*).

COANA IRINA. Incă o clipă, dacă nu vă supărați. Nu cumva erați tot dumneavoastră acum vre-un ceas, pe la Crâng ?

DOANNA. Da.

COANA IRINA. Și ați trecut pe la arie, unde-ați stat de vorbă cu niște oameni ?...

DOMNUL. Nu... am trecut pe departe de mașină, că era praf mult.

COANA IRINA. Vasăzică nu l-ați văzut pe dumnealui ? (*arată pe Neacșu*).

DOMNUL. Nu N'am avut onoarea.

COANA IRINA. Vă mulțumesc și nu îndrăznesc să vă mai țin. Bună ziua.

DOMNUL și cu DOAMNA (*bolmoșesc câteva cuvinte și salutări, eșind pe ușă urmați de Coana Irina*).

S C E N A IX

ACEIAȘI fără cei doi, FIȚA și FETELE.

COANA IRINA. Vasăzică nici măcar nu i-ai văzut. Nu. Nu protesta căci nu i-ai văzut. Când au intrat adineauri, te bucurai de parcă ar fi fost Puiu cu adevărat. Ești avocat până și față

de închipuirea ta, Neacșule. Atâta nevoe este în tine să pone-
gresti pe Puiu Balș, decând ai înțeles că vine, încât ai ajuns să-l
năsocești după dorința inimii tale, doar-doar vei izbuti să-l știr-
bești din amintirea noastră.

NEACȘU. Amintirea „noastră“? Numai a dumatile, Tanti. Noi,
ceștilalți avem amintiri de-a doua mână. Amintire de amintire.
Ne-ai făcut un fel de răsadnițe pentru amintirea dumatile. Cel
puțin unii dintre noi...

FIȚA. Care ?

NEACȘU. Care s'au îngălbenit când au văzut stârpitura dea-
dineauri... Ii durea în inimă că erau siliți să se lese păgubași de
poezia viitoare...

FIȚA. Brunehilde, fetițo, ia-ți tu surorile și duceți-vă să vă
plimbați puțințel, că Neacșu...

BRUNEHILDE. Ah, mamă, isprăvește odată cu mania asta
să ne trimiți afară de câte ori vreți dumneavoastră să vorbiți în-
tre bărbați...

FIȚA. Dumitrache, auzi-o !

DUMITRACHE. Brunehilde, Vater ist... eh ! Aber Mutter ist...
Mutter !

BRUNEHILDE. Și o fată 1937 e o fată 1937, care poate foarte
bine să asculte ce se vorbește între bărbați.

DUMITRACHE. Brunehilde ! Hait ! (*și-i face semn cu dege-
tul, spre ușă*).

BRUNEHILDE. Hai, dinastia Harabagiu, că n'ai voe să auzi
vorbindu-se de crăprioare ! (*es*).

FIȚA (*uimită*). I-auzi... ! I-auzi !...

DUMITRACHE. Asta... nu... nu e bine... de loc !

NEACȘU. Aha ! Insfârșit v'ați speriat și voi ! Iată, Coană
Fițo, cum încep când vine curentul electric. Și la drept vorbind
dumneavoastră n'are ce să vă pese. Asta-i marfă de dat... Mai
rău de cei cari n'au de dat...

IRINA (*înțelege aluzia și se scoală*).

NEACȘU. N'au de dat și văd că li se duce...

IRINA. Apoi, mă duc acasă. Nu te superi ?

NEACȘU. Du-te. Dar spune vizitiului să mâne încet, că-i
drumul prost. Are hopuri și nu se prea văd bine.

IRINA. Nu-i nimic. Și-apoi decât să mă apuce seara pe dealuri
mai bine să măe mai repede.

NEACȘU. Da. Dar nici prea repede. Căii dela trăsura ta
sânt cam iuți... (*Irina ese*).

S C E N A X

COANA IRINA, NEACȘU, DUMITRACHE, FIȚA.

COANA IRINA. Ai supărat-o.

NEACȘU. Se vede că așa-i hărăzirea dintre noi. Orice mulțumire crește pe amărăciunea celuilalt.

COANA IRINA. Vrei să mă faci să cred că ție ție cu dinadinsul teama asta copilărească de venirea lui Puiu Balș ?

NEACȘU. Tanti dragă, eu când zăresc un șobolan de câmp ridicat în două labe, să vadă de nu-l primejduiește nimic din toate părțile, nu mă întreb dacă teama i-i cu dinadinsul.

COANA IRINA. Ce vrei să spui ?

NEACȘU. E o spovedanie. Stau în două labe și mă uit.

COANA IRINA. Dar pricepe că Puiu Balș e un om de cinci zeci de ani.

NEACȘU. Puiu Balș n'are vârstă, e un nume. Umplutura o face fiecare cum îi poruncește inima. Eu îl vreau stârpitură, dumneata tânăr și poetic, Brunehilde îl vede bătrân și serios, ca un pergament de noblețe. Dar în noi, negreșit că el stăruiește altfel decât îl vrem : pe dumneata te chinue gândul că poate fi bătrân și stors cum îl nădăjduesc eu, iar pe mine mă înjunghe spaima că-i cu mult mai frumos decât îl visezi dumneata. Astea toate n'ar fi nimic. Dar nu vreau să mă ascund după degete. Adevărul e că, viața noastră e pregătită de catastrofă, ca o armă cu cocoșul ridicat. Iată o pregătire pe care o înțeleg, dar pentru care nu-ți pot mulțumi.

COANA IRINA. Dar cum ? Vrei să spui că eu am pregătit-o ?

NEACȘU. Da. Nu știu ce n'aș da să cunosc întocmai romanul vieții dumatiale — pentru că trebuie să fie un roman la mijloc.

COANA IRINA. Ești absurd. Nu-i nici urmă de roman.

NEACȘU. Ei, Tanti Irino, nu se zvârl patru bărbați din casă, după câte o săptămână de căsnicie, cum ai făcut dumneata, fără să fie acolo o anume destrămare... Iar eu îmi închipui că te-ai răzbunat vârlind în sufletul altora desnădejdele pe cari n'ai putut să le trăești singură. Nu-i o învinuire. Așa fac și eu. Așa facem toți. Trebuie să-ți scuturi viața de un anume praf, altminteri nu mai poți trăi : te înăbuși. Sări cu capul în fântână, ori înebunești.

(Pauze, se face seară)

DUMITRACHE. Mă... tu.. frica astaa... îți este în serios ?

NEACȘU. Serios ? Nu... Am glumit... La urma urmii, cine

crede că un om cu mutra mea poate vorbi serios asemenea lucruri? Eu trebuie să fiu ce știe lumea că sânt: un mic avocat din Vaslui, un pișicher și un chițibușar, care a jăcmănit de-o moșie pe un boer și-a amețit-o pe Coana Irina, de mi-a dat nevastă pe nepoata ei cea tânără și frumoasă.. Lumea n'ar crede de i-aș spune că am făcut tot ce-am făcut numai să mă pot lăsa de avocatură, fiindcă simțeam eu că nu sânt... Insfârșit...

COANA IRINA. (*Izbucnește de-odată*). Dar e monstruos ceiace faci. Nu-ți dau voie să-mi încarci sufletul cu o povară pe care nu o pot purta. Mi-e destul povara mizeriei mele, care m'a adus până aici și așa cum sunt. Ce mai vrei? Să fiu vinovată de toate durerile voastre, ca să aveți voi cugetul împăcat, că n'ați greșit cu nimic față de soarta voastră și că numai eu am greșit față de toate?

N'aveam drept să-mi spun amintirile nici față de nepoatele mele, cari au ținut locul de fiice, când viața s'a zgârcit și nu mi le-a dat? Dar asta ce înseamnă? Că nu mai trebuia să trăiesc, nu-i așa? Și pentru ce? Pentru că am fost silită — înțelegeți voi? — *si-lă-tă* să-mi gonesc viața din drumurile ei și să o cresc ca pe o buruiană stingheră? Dar ce știți voi de... (*se oprește brusc*).

Ah! Lăsați-mă în pace. Ei da! Mi-am împărțit amintirile și mi-am răzbunat destrămarea, așa cum ai spus. Cu atât mai rău dacă voi toți ați fost niște nevolnici și niște inimi șubrede în cari o nălucă a putut crește așa de puternică și de vie. Eu m'am scuturat de ea.

NEACȘU. Răul e că nu te-ai scuturat.

COANA IRINA (*cu putere*). M'am scuturat, pentru că la drept vorbind n'avea nici un temei. Eu am fost aceea care l-am gonit! Înțelegeți? Eu l-am gonit. Și iată, aici, în odaia asta, i-am spus că n'are ce mai căuta. Pe urmă, viața și-a întors capul dela mine și m'a despuiat de tot ce aveam, pe când lui i-a lăsat frumusețea și tinerețea aceea biruitoare, care trece senină, prin nobila oboseală a unei vieți prea trăite. Dar astea-s durerile mele, nu ale lui, ale mele și nu ale voastre. Astăzi ori mâine, când va veni, și dacă va veni, domnișorul acesta, trist și alb ca un crin bătrân, vă va dovedi că habar n'are de ce a putut fi odată. Aveți dreptul să bănuți că vine să-și vândă moșia, fără îndoială. E singurul lucru care l-a mai putut ispiti să-și părăsească puful, cărțile de joc și fracul. N'are decât să vie. Mi-e tot una.

NEACȘU. Atunci de ce-l pălmuești de departe?

COANA IRINA (*cu dispreț*). Ești un prost! De ai judeca cât

de puțin, ai băga de seamă că pălmuesc amintirea mea, Adică până la urmă, tot pe mine.

NEACȘU. Și pentru ce ?

COANA IRINA. Pentru ce ? Știu eu ? Poate pentru că n'am înțeles ce-a vrut cu mine Dumnezeu, într'o anumită clipă din viața mea...

S C E N A F I N A L A

ACEIAȘI, BRUNEHILDE (*năvălește cu fetele în odaie, clae peste grămadă, apoi*: NECUNOScutul).

NEACȘU. Ce-i ? Ce s'a întâmplat ?

BRUNEHILDE (*tremurând*). Nu știu cine e... Vizitiul la chemat încoace și...

NECUNOScutul (*Imbrăcat ca de drum lung, cu bocanci, genunchii goi, cămașă și sac în spate, are o mutră sălbatecă, arsă de soare. Părul în cap e vâlvoi. Barba uriașă și crescută la întâmplare. E o dihanie fioroasă, într'adevăr. În orice caz nu-i mai fioroasă decât NEGRUL care-l însoțește. Intră cântând: „Mihai nu goni caii tăi“. În prag se oprește, privind roată. Seara, care s'a lăsat îl împiedică să vadă bine chipurile. Se apropie și le privește pe rând. Când a ajuns în dreptul Coanei Irina, trece repede ca și când n'ar fi văzut-o. Ea însă l-a recunoscut. Scoate un „Aa!“ aspirat, scurt și de spaimă. La asta Omul se întoarce violent, ochi în ochi cu Brunehilda, pe care o apucă de mână, și scrâșnește cu glas rău*) :

NECUNOScutul. Domnișoară, e rușinos să uiți așa de repede, când ai nouăsprezece ani !

BRUNEHILDE (*îngaimă speriată*). Eu am optsprezece ani domnule...

NECUNOScutul (*detună*). Eri aveai nouăsprezece. Dar eu nu uit că, eri, m'ai dat afară, chiar dacă azi mă chemi înapoi. Am intrat numai să-ți spun că nu pot veni !

(*Acum, le întoarce spatele tuturor și ese pe ușă plesnind cu toată puterea pieptului voinic, cântecul „Mihai, nu goni caii tăi“, în vreme ce cade*

CORTINA

Victor Ion Popa

D I N P R I B E G I E

de GEORGE TODORAN

Sat al meu rămas pe dincolo de țară,
Mai torci tu visu 'n margine de seară
Visul cu luceferi, munți și păcurari,
Sub zodia nădejdelor noastre mari ?

Mai mă aștepți cu Măriuțele 'n zăvoi
Cu luna-ascunsă 'n frunza de trifoi,
Când umbra stă de veghe peste ape,
Când îngerii cobor în trișcă să s'adape ?

Ce murmur de baladă, de ținere de minte,
Să mi te-aducă 'n buze de tainice cuvinte
Azi, când stăpân și slugă la poeme,
Vreau să-ți cioplesc din lacrimi diademe ?

Auzi tu vorba mea, flămândă de tine,
Cum își trimite inima bolnavă să se 'nchine,
Depart, hăt sus, sus, pe Măguri sub cetină
Să-ți caute inima din leagăn prietină ?

O de-ai vedea cum nori mi se topesc sub gene
Cum anii-mi tânjesc după serile-ardelene,
Mi-ai trimite leac — plopul din Valea-Mare
Cu zările-i de busuioc și de iertare.

Și mi-ai mai trimite dacă te-aș ruga
Măcar un hârb din cerul tău, pe-un fulg de stea,
Să-mi fie zestre, cuminecătură și tămâie,
Că tare, tare, mă usuc de dor și pribegie.

George Todoran

MINIATUR I

de DANIELA MIGA

INSENINARE

Toată ziua a plouat.

Acuma, pe înserat,
norii atârnă grei
ca niște miei.

De undeva, de nu știu unde,
pe salcia din geam cu frunze mărunte
a căzut o ploaie deasă de aur.

Și norul care o împresura era ca un taur
cu luna'ntre coarne.

Ploaia v'a începe din nou să toarne oare,
ca din izvoare?

FRĂNTURI

Insula ovală
vopsită cu smoală
de noapte,
îngână în șoapte
trestiile și apa.

Luna atinge clapa
foșnitoare-a foilor subțiri.

De prin mânăstiri
se strecoară închinăciuni
și fantome de minuni.

În casa cu ferestrele deschise
se împletesc cu somnul vise;

In pușcărie,
noptile sunt albe ca o mână de stafie.

PESTE UN CIOT...

Peste un ciot de buturugă, în zare,
a eşit o arătare
mare şi smeadă la chip
şi frecată cu-un fel de nisip
de strălucea
ca argintul şi ca o catifea.
S'a aninat în ulucă
şi a întins peste toate un val de nălucă
de s'a făcut lumea ca scăldată în lapte;
a mai tăinuit cu zarea câteva şoapte,
s'a oglindit puţin în stuf
şi şi-a tras peste ea o plapomă de puf
şi cred că s'o fi culcat,
de dintr'odată s'a întunecat.

Daniela Miga

VÂRSTA PERICULOASĂ

de M. G. SAMARINEANU

— Ei, lasă, exagerezi...

Nicu se uită lung la Mara. Văzu în ochii ei încrederea. Era sinceră în credința ei. Și-i păru rău că-i spuse. Ridică din umeri, ca și când ar fi vrut să spună „la urma urmei treaba lor“ și se așează la biurou. Mara îi aduse pijamaua și i-o întinse, liniștită. Nicu o îmbrăcă, dându-i în schimb surtucul. Scoase tabachera și aprinse o țigare apoi o întinse Marei.

— Aprinzi?

— Totuși, să știi... exagerezi repetă ea, după ce aprinse... Imi cunosc eroii și mi-ar fi plăcut să-i cunoști și tu mai bine, adăugă, așezându-se pe colțul mesei de lucru lângă Nicu. Prietenia lor e veche, reluă după o clipă. Ca și dragostea noastră, urmă ea. Și veche le este iubirea. Dela prietenie au ajuns la dragoste și dragostea le-a cimentat prietenia.

Nicu asculta. Ii vorbea cu atâta convingere că simțea că i se strecoară și lui în suflet din această încredere a ei. De aceia urmă s'o asculte, privind-o adânc în ochi. Încrederea ei era bazată, dar și lui îi țiuia în urechi destăinuirea pe care i-a făcut-o un om de nediscutabilă seriozitate.

— Te asigur, draga mea, că nu doresc decât să ai tu dreptate. Ași fi cel mai mulțumit prost colportor și alarmist. Și îți dau cuvântul că m'ași lăsa cu dragă inimă de astfel de îndeletniciri pentru viitor.

Cafeaua adusă de servitoare întrerupse capitolul acestui episod cu iz de senzational. În definitiv soții Vilea să-și descurce singuri viața. Treaba lor. Să și-o aranjeze după dorință. Să și-o încălcească sau să și-o destrame... A, nu, nu. Chiar până la destrămare, nu. Distrugerea unei căsnicii lasă urmele unei ruini în vecini. De zidurile ei dărăpănate te izbești la fiecare aruncătură de ochi peste drum. Și ți se reflectează în interior în chip de miraj sinistru, rău cobitor.

Apoi Floarea nu-î chiar străină Marei. Îi e soră și, ori câtă independență și-ar însuși surorile prin măritiş, oricât și-ar schimba numele și oricât ar vrea să se izoleze în cochilia propriei lor fericiri fiecare, firul sentimentelor frățești nu se rupe. Sora rămâne soră.

În fața cafelei aburind, Mara rămase pe gânduri. Ceva, un sâmbure de neîncredere, se vede, coborî, totuși, în sufletul ei. Și îndoiiala porni pendularea... „Dar, dacă ? !...“

Neliniștea începu să crească și s'o cuprindă, pe măsură ce Nicu își găsea echilibrul.

Mara sorbi cafeaua precipitat și aprinse a doua țigară, cu toate că prima ardea încă în colțul scrumierei. Apoi, azvârlită parcă de un resort invizibil, țâșni dela locul ei și se duse să se așeze pe colțul bibliotecii. Dar nici aici nu se simți bine așa că se sculă iar și se ghemui în fotoliul ei favorit.

Nicu parcurgea ziarul. Calm, mulțumit că i se volatilizase îngrijorare.

Odaia își lua atmosfera de totdeauna când erau în doi. Intimitatea cobora voluptoasă și printre rândurile anodine ale gazetei, Nicu începu să descifreze sensorial marea taină a vieții. Ce aromă de piersică se strecura din spre fotoliul din față ! Ce caldă e Mara ! Și, totuș, cum nu-și piende ea cumpătul ! Judecata domină la Mara. Dar calmul acestei dominații e plin, ca un condensator încărcat. Îi simți vibrația, îi trăești efervescența.

După câteva clipe de contemplație abia, Nicu își aminti că Mara nu este ceva închipuit și că ea se găsește nu în nebulosa visărilor sale, ci alături, colea în fotoliu. Ridică privirea de pe coloanele ziarului și-o îndreptă spre locul unde o simțea. Avea ceva din marea patimă a jucătorului care filează cartea. Nu vroia s'o cuprindă deodată, întreagă, pe retina ochilor. Un colțișor de fotoliu. Verdele cenușiu cu dungii vagi, roșii. Șnurul marginal cu borul metalului nichelat. Un pantof cât un gând nehotărît se zbătea neliniștit, tunelând poala neglijelui de mătasă roz. Mâna lăsată fără viață pe brațul fotoliului sângera din cârmăzul a cinci unghii cât fructul de măceș. O linie sinuoasă tăia șoldul în curba piciorului și pieptul care se ridica ritmic degaja atâta feminitate!... dar...

— Mara, plângi?

— Ziceai că... Iorgu?... Biata Floarea!

În ochii mari ai Marei încrederea se topise ca fulgul de zăpadă. Lacrimi îi țiveau genele. O fluturare de batistă le înlătură, dar tivul se refăcu numaidecât.

— Tu știi, Iorgu e la vârsta când bărbații își pierd cumpătul, spuse ea după câteva momente de frământare.

— Acum tu exagerezi Mara, o dojeni el, luând-o în brațe. O eclipsă trecătoare, poate. Un capriciu. Atât. Și aceasta dacă este, dacă toată îngrijorarea noastră nu se bazează pe palavre.

Cât de departe se văzu azvârlit Nicu de ceea ce frământase el în clipa aceia! Pornit pe panta simțurilor, consuma lent vraja premergătoare, în unison, crezând totuși că este în perfect acord cu Mara, ca de obicei. Porneau totdeauna dela parțial, fiecare egal de dornic, egal de pasionat. Nicio convenție, niciun gest. Și, totuși, se întâlneau pe ring, ca și când se pregătiseră într'un lung antrenament comun, egal de pasionați.

De data aceasta Nicu se văzu singur pe acest ring și-l contrarie oarecum ipostaza.

O ținea lipită la piept și totuși Mara îi părea departe, atât era de absorbită de grija care o frământa.

Iorgu fusese una din slăbiciunile familiei, fiindcă era numai suflor și viață. Camarad admirabil și prieten neprețuit. Iată pe ce se baza legătura familiei Nicu Lalescu cu soții Vilea, nu gradul de rudenie. Iorgu avea slăbiciunile lui. O știau cu toții. Calitățile însă îi depășeau slăbiciunile. Un pahar, o femeie, nu l-au lăsat niciodată rece. Dar și paharul și femeia satisfăceau o sete trecătoare. Bine făcut, forma atenția multor prietene ale Floarei și multor femei îndată ce-l cunoșteau. Nu se dădea înlături de îmbulzeală, dar nu acosta pentru timp îndelungat nicăiri. Fluturile din el zburda, soțul însă rămânea la postul său, atent, curtenitor. Iar Floarea care suferise la început, acum îl cunoștea și nu se mai consuma.

— Așa e Iorgu, ce vreți! Poate așa sunt toți bărbații. Se va liniști odată și odată, era explicația pe care o dădea Floarea acelor cari veneau cu ștafeta. Și depăna tortul vieții, fericită. Slăbiciunile bărbaților se scutură cu timpul, ca frunza din ram, toamna.

De câteori nu-și repetase Floarea acest dicton! Mara-l cunoștea bine. Il găsisse paradoxal, dar seninătatea Floarei o convinsese că așa trebuie să fie.

— Lasă-i, că-și revin. Adecă lasă-i e un fel de a vorbi. Chiar dacă nu-i lași, tot acolo ajung. Fă-te că nu-i vezi, n'asculta tot ce ți se șoptește în această privință și ai reușit să-ți întemeiezi liniștea conjugală pe o aparență. Cine poate crede în desăvârșire? Ce acțiune și ce faptă nu au un unghiu discutabil?

Sănătoase principii avea Floarea. Și, cu toate acestea, unde a ajuns?

Iorgu s'a încurcat. Cu o femeie, nu are importanță care. S'a încurcat pare-se grav de tot de data aceasta în cât îi e amenințat căminul. A cheltuit tot ce avea; ba a recurs și la expediente. Acum,

i se cere să divorțeze de Floarea. Și i se cere imperios: „ori cu ea ori cu mine...”

Va divorța?

Mara avu o clipă de descurajare. Întrebări de tot felul, îi striviră încrederea. Așa că lăsându-se pe scaun, rosti plângând:

— Văd că n'ai exagerat deloc Nicule. Sunt convinsă acum că situația e mai gravă de cum mi-ai zugrăvit-o.

Regreta numai năruirea căminului aceleia care îi era soră, în tot regretul pe care-l simțea în clipa aceia Mara? Sentimentul acela de durere viza numai pe Floarea și viitorul ei? Nu. Iorgu și Floarea urcaseră pe treapta rubedeniei până sus, în compartimentul prieteniei, în sufletul lor. Și aci, în acest compartiment, se dădea acum lupta.

Intr'un târziu, Nicu, molipsit de descurajarea Marei, răspunse :

— Se poate, Mara, nebunia e capabilă de orice...

— Vârsta fatală, Nicule... Iorgu e victima acestei răscruce a vârstei.

Făcând această afirmație, Mara se opri brusc. Și se uită mai atent la Nicu. Aceleași tâmples brumate și, în jurul ochilor, aceleași creștături lăsate discret de anii cari s'au dus. Timpul nu stătu pe loc nici pentru soțul ei. Și, între Nicu și Iorgu, diferența de ani era abia perceptibilă...

Curios cum își descoperea soțul abia azi, cum abia azi îl vedea situat alături de Iorgu pe scara vârstei.

Nicu era și el la aceiași răscruce?

Cum au trecut anii? Când? Mara și-a pus această întrebare ca și când în clipa aceia se trezea dintr'o lungă absență. Atunci și ea, Mara, nu mai e...

Se sculă și trecu la oglindă. Brumă abia perceptibilă era și pe tâmplesle ei, cu toate că obrazul își păstra netedul de măr în pârgă. Timerețea pe care o descoperi pe fața ei era ridicată la alt valent. Nu păstra proștețimea de odinioară. Avea totuși ceva mai mult. Ceva de care Mara nu-și putea da seama. Fiindcă nu de ea era vorba acum, ci de Nicu.

— E și el la vârsta fatală? repetă ea în gând...

Ce părere avea Mara de eclipsa pasională a unei anumite vârste, o vârstă pe care ea o definise axiomatic „vârsta periculoasă” și în care vedea situată toată lumea afară de soțul ei?... Și iată acum, într'un moment, îl văzu și pe el la această răscruce.

Se uită lung la Nicu. Părea atât de calm și totuși zvâcni în ea o întrebare...

— S'ar putea ?

T U N A R U L

de GEORGE A. PETRE

E liniște în miez de noapte,
S'aude Nistru'n vad curgând.
Ca niște mere roșii, coapte,
Cad stelele din când în când.

O lună mare, 'ngândurată,
Iși plimbă zâmbetul cețos.
Ea pare-atâta de mirată
De liniștea întinsă jos.

Ca un ochian ivit pe-aproape,
Se uită lung un tun la ea...
Și toată firea o cutroape
Noianul ei de-argint și nea.

Tunarul și-a pierdut privirea
Pe cerul mut și aurit.
Ii joacă'n față amintirea
Un lac de rapiță 'nflorit.

Din gândurile — păsărele
Un fulg pe cuget s'a lăsat :
Acum se scaldă-aceleași stele
In iazul lor de lângă sat.

Și-ar vrea să-și ducă 'ncet la gură
Cavalul său, îngălbenit,
Să toarne'n viersul lui căldură
Cum nici nu s'a mai pomenit.

Tresare : umbre, foșnet, șoapte.
Și gândul s'a oprit din tors.
Tiptil, o patrulă de noapte
Din recunoaștere s'a 'ntors.

George A. Petre

I N I M A M E A

de VIORICA SIEFERT

Afară ning mărunți și instelați
Grăbiți ca niște mici săgeți de gheață
Fulgi albi; și nu știu pare că agață
Și sgârie și sfâșie neturburați
Inima mea.

Un vânt subțire, iute și tăios
Se svârcolește în zăpada rece,
Pe lângă mine în vârtejuri trece
Și-atuncia se închide dureros
Inima mea.

Sbucium de iarnă, de durere strânsă,
Ce urlă, geme, plânge și scânțește;
Liniștea moartă în mine-acum plutește;
Să plâng ca iarna-ași vrea, de plumb e însă
Inima mea.

Viorica Siefert

PĂȘTILE ÎN OPERA LUI EMINESCU

de IOSIF E. NAGHIU

La 11 Septembrie 1938, cu prilejul pelerinajului italian la o icoană a Maicii Domnului din Tropes (Madonna di Romania) Exce-lența Sa Andrea Cassulo, decanul corpului diplomatic și nunțiu apostolic la București, a rostit o predică despre istoricul acelei icoane și a comparat misticismul religios italian cu misticismul religios românesc.

Iată un fragment din predica Mgr. Cassulo:

„Dacă în timpul Paștilor v'ați găsi în mijlocul poporului român, vi s'ar părea că sunteți între creștinii cei dintâi.

După Învierea Domnului, mari și mici, chiar și cei dela cărma țării se salută cu frumoasa mărturisire de credință, ce se aude până la înălțarea Domnului: „Hristos a înviat!“ — salutare la care se răspunde: „Adevărat a înviat“. — (Maica Domnului din România. Bixad 1939). Frumusețea deosehită a Paștelor în țara mioriței o cântă și Alexandri în versuri :

*A înviat Mântuitorul
Lumea toată și-a îmbrăcat
Pentru astă sărbătoare
Tot ce are mai bogat:
Cerul haina lui albastră
Prinsă'n raze lucitoare
Iar pământul haina-i verde
Prinsă'n flori mirositoare.*

sau :

*De Paști în satul vesel căsuțele 'nălbite
Lucesc sub a lor malduri de trestii aurite.*

sau :

*Christos Mântuitorul din morți a înviat
De fruntea-i ca un soare
Lucind peste popoare
Florî de nemurire, în lume a 'mprăștiat.*

Optimismul pascal revarsă valuri de adâncă trăire duhovni-cească. Il cântă O. Goga.

E SĂRBĂTOARE

*E sărbătoare pe câmpie și'n suflete e sărbătoare
Invie firile de iarbă sub ploaia razelor de soare.
Sunt Paștile, cele frumoase și 'n fire svonul lor străbate
Clopotnița și-îndoaie trudnic încheeturile uscate.
Arama strigă când se sbate măiestra clopotului limbă
Eu simt strigarea ei aprinsă și 'n vorbe sufletul o schimbă
Voi toți cari suferiți și plângeți sub larga 'ntindere albastră,
Veniți, veniți, căci va să vie curând împărăția voastră!
Veniți voi obidiții lumii cu buzele înfrigurate,
Voi chinuiții de arsura unei tăceri îndelungate;
Voi osteniți fără nădejde, voi slujitorii fără plată
Voi căror vremea v'a dat veșnic numai porunca blestemată.
Voi, ce muncirăți pentru alții trudind cu mâinile-amândouă
Veniți, căci svonul meu acuma, vestește învierea vouă!
Voi cei cu fruntea de sudoare, cu genele de lacrimi ude
Eu cerului vă strig durerea și Dumnezeu din cer aude!
Aduc lumina care sparge și sfarmă capiști de păcate,
Zăvoarele mucegăite, de temnițe întunecate!
Eu celor orbi desleg azi taina înfricoșată de-a vedea
Și prăznuesc, că'n al lor suflet, învie învierea mea!
Ascultă mintea mea supusă, genunchii mei se pleacă 'ncet
Și-aduc prinosul închinării Celui de neam din Nazaret.*

O. Goga — (Poezii)

Macedonski, visător de glorie universală, cântă Paștele pa-triarhale :

*Paștele cu ouă roșii sub același scump cămin
Ne strângea pe toți copii, din oricâtă depărtare
Ne-aștepta, cu masa 'ntinsă, tata moșu — mama mare
Și țărani înaintea ne eșeau cu ploști de vin!*

Tata, ce ne duce'n brațe, mama ce ne răsăia,
 Ne 'nchina pe a lor mână — mâna lor sărutam dulce.
 Dar cu păr de-argint bătrânii și 'n noapte ne mângâia!
 Mi-a rămas adânc în minte noaptea paștelor cea sfântă
 În bisericuța văii, mă revăd și parc'aud
 Glasul preotului care leturgiile le cântă
 În memoria acelui, ce-a îndurat martir mai crud!
 Lumea 'n cerc îngenunchiată, stă și-ascultă în tăcere
 Sute de lumânările se aprind însă treptat
 Iar cocoșii de odată, vestesc ora de 'nviere
 Și biserica răsună de: — „Christos a înviat“

Am pierdut chiar amintirea inocenței de-altă dată
 Dar de câte ori sosește amintirea lui Christos
 Ca'ntr'aceea bisericuță mă simt iarăși religios
 Și îmi sufăr a vieții sarcină împovărată.

Și G. Coșbuc :

LA PAȘTI

Prin pomi e ciripit și cânt
 Văzduhu-i plin de-un roșu soare
 Și sălciile 'n albă floare;
 E pace 'n cer și pe pământ.
 Răsuflul cald al primăverii
 Adus'a zilele 'nvierii.

Și cât e de frumos în sat!
 Creștinii vin tăcuți din vale
 Și doi de se'ntâlnesc în cale
 Iși zic: Hristos a Inviat!
 Și râde-atâta sărbătoare
 Din chipul lor cel plin de soare.

Și-un vânt abia clătinător
 Șoptește din văzduh cuvinte,
 — E glasul celor din morminte,
 E sgomotul sburării lor!
 Și pomii frunțile-și coboară
 Că duhul sfânt prin aer sboară.

E liniște. Și din altar
 Cântarea 'n stihuri repetate
 Departe până 'n văi străbate
 Și clopotele cântă rar:
 Ah Doamne! Să le-auzi din vale!
 Cum râd a drag și plâng a jale!

Biserica, pe deal mai sus,
 E plină astăzi de lumină
 Că 'ntreaga lume este plină
 De-același gând, din cer adus:
 In fapta noastră ne e soarta
 Și viața este tot, nu moartea.

Pe deal se suie 'ncetișor
 Neveste tinere și fete,
 Bătrâni cu iarna vieții 'n plete;
 Și 'ncet, în urma tuturor
 Vezi șovăind câte-o bătrână
 Cu micul ei nepot de mână.

G. Coșbuc (Fire de tort)

Eminescu are o poemă despre misterul pascal. E scrisă în duhul german al creației romantice :

INVIEREA

Prin ziduri înnegrite, prin isul umezelii
 Al morții rece spirit se strecură 'n tăcere;
 Un singur glas îngână cuvintele de miere,
 Inchise în tartajul străvechii evanghelii.

C'un muc în mâini moșneagul, cu barba ca zăpada
 Din cărți cu file unse, norodul îl învață
 Că moartea e în luptă cu veșnica viață
 Că de trei zile 'nvinge, cumplit muncindu-și prada.

O muzică adâncă și plină de blândețe
Pătrunde tânguioasă puternicele bolți;
„Pieirea, Doamne sfinte, căzu în orice colț,
Căci a căzut în însuși isvorul de viață.

Nimica înainte-ți e omul ca un fulg,
Și-acest ninic îți cere o rază mângâioasă
In pâlcuri sunătoare de plânsete duioase
A noastre rugi, Părinte, organelor se smulg.

Apoi din nou tăcere, cutremur și sfială
Și negrul întuneric se sperie de șoapte...
Două-spre-zece, ceasuri răsună... miez de noapte...
De-odată 'n negre ziduri lumina da năvală.

Un clopot lung de glasuri sui de bucurie,
Colo'n altar se uită și preoți și popor,
Cum din mormânt răsare Christos învingător
Iar inimile toate s'unesc în armonie:

„Cântări de laude 'nălțăm

Noi ție unuia;
Primindu-l cu psalmi și cu ramuri,
Plecați-vă neamuri
Cântând Aleluia!

Christos a înviat din morți
Cu cetele sfinte
Cu moarte pre moarte călcând-o
Lumina ducând-o
Celor din morminte!

Cetind poema lui Mihail Eminescu rămâi impresionat de contrastul dintre întunericul din biserică și revărsarea luminei. Invierea din morți a lui Isus Hristos revarsă valuri de lumină peste întreaga omenire.

Invierea Domnului înseamnă triumful binelui. E încoronarea activității lui Isus Hristos.

Ziaristul Eminescu, modelul ziaristului de totdeauna, scrie un articol pascal :

„Să mâncăm dis de dimineată și în loc de mir, cântare să adu-

cem stăpânului și să vedem pe Hristos, soarele dreptății, viața tuturor răsărind“. Și la sunetele vechei cântări despre suferințele, moartea și învierea blândului Nazarinean, inimile a milioane de oameni se bucură, ca și când eri, proconsulul Pilat din Pont și-ar fi spălat mâinile și-ar fi rostit acea mare, vecinică îndoială a omenirii: „ce este adevărul?“

Ce este adevărul? De două mii de ani aproape, ni se predică să ne iubim și noi ne sfâșiem. De mai multe mii de ani Budha-Çakya-Muni visează împăcarea omenirii, liniștea inimei și a minții, îndurarea și nepismuirea și cu toate acestea tot de atâtea mii de ani, de la începutul lumii, războaiele presară pământul cu sânge și cenușe. În locurile pe unde au înflorit odinioară vietăți frumoase, pasc pe risipe turmele și ceace necesitatea a ridicat, ura a dărâmat: ba, chiar în numele celui ce propovăduia iubirea, s'a ridicat în nenumărate ori sabia.

În întrebarea ce și-o face David Straus, scriitorul vieții lui Isus, de mai suntem noi creștini sau ba, o întrebare la care răspunde negativ, noi adăugăm alta: fost-am vreodată creștini? — și suntem dispuși a răspunde *nu*.

Mai adevărate sunt cuvintele lui Calist, Patriarhul de Constantinopol, care într'o fierbinte rugăciune pentru iertarea secetei, descrie caracterul omenesc:

„Nu numai dragostea ta am lepădat, ci ca și fiarele, unul deasupra altuia ne purtăm și unul altuia trupurile mâncăm prin feluri de lăcomii și prin nedreaptă voința noastră. Deci, cum suntem vrednici a lua facerile de bine ale tale? Că Tu ești drept, noi nedrepti: Tu iubești noi vrăjmășim; Tu ești îndurat noi neîndurați; Tu făcător de bine, noi răpitori! Ce împărtășire avem cu tine, ca să ne împărtășim cu bunătățile Tale? Mărturisim dreptatea Ta, cunoaștem judecata cea de istov a noastră; propovăduim facerile tale de bine; a mii de morți suntem vinovați; iată, sub mâna ta cea lucrătoare și care ține toate, petrecem! Lesne este mâniei Tale, celei a-tot-puternice ca într'o clipeală să ne piardă pre noi și cât este despre gândul și viața noastră, cu dreptul este nouă să ne dăm pierzării, prea drepte judecătorule! Dar... îndurăm cei nelimitate și bunătății cei negrăite, nu este lucru cu *totul vrednic* prea iubitorule de oameni stăpâne!“

Rar nî s'a întâmplat șiruri scrise cu atâta cunoștință de caracterul oamenilor: Tu ești bun, recunoaștem că noi suntem răii răilor, dar bagă de seamă că nu-i vrednic de tine să-ți răsplătești asupra noastră pentru că ai sta în contradicere cu calitățile Tale de atot-bun, îndelung răbdător și lesne iertător.

„Video meliora proboque, deteriora sequor“

„Vedem cele bune și le aprobăm, dar urmăm cele rele“

Astfel cu multă umilire strigăm: „Călcând aceste porunci ale tale și în urma poftelor și a voilor noastre umblând, tot păcatul în fieștecare zi cu osârdire facem: clevetire, hulă, ținere în minte de rău, călcare de jurământ, vorbă mincinoasă, vorbe de rușine firească și în afară de fire și ceea ce nu se află nici în dobitoacele cele necuvântătoare, acestea foarte pângărește de nou le isvodim. Stinsus-au întru deșertăciune zilele noastre; de ajutorul tău ne-am golit; batjocură și râs ne-am făcut celor din prejurul nostru; numele Tău prea sfânt și închinat, prin noi a se huli de păgâni l'am făcut. Invechindu-ne în răutate și în cărări neînțelepțești schiopătând toți ne-am abătut împreună netrebnici ne-am făcut nu este cine să înțeleagă, nu este până la unul: — Ciuma și robia și îmbulzeala și sărăcia și multe feluri de morți și despre noi de trei ori ticăloșii! ne-a despărțit ca prin niște bătăi ca acestea să ne *tragi la cale măcar nevrând noi*; ci nici așa nu s'au făcut ceva mai mult despre noi. Datu-ne-ai pre noi păgânilor spre robie și spre pradă și spre junghiare și spre jefuire lor și nici așa n'am înțeles, nici ne-am depărtat dela fără delegile noastre. Nici prin cele de întristare, nici prin facerile Tale de bine și prin darurile Tale nu ne-am făcut mai buni!“

Și astfel a fost totdeauna! În loc de a urma prescripțiunile unei morale, aproape tot atât de veche ca și omenirea, în loc de a urma pe Dumnezeu, omenirea necorijibilă nu-l urmează de loc; ci întemeiată pe bunătatea lui s'așterne la pământ în nevoi mari și cerșește scăpare. Și toate formele cerșirii le-a întrebuițat față de aceea putere înaintea căreia individul se simte a fi ca o umbră fără viață și un vis al înșelăciunii. Conștiu despre nimicnicia bunurilor lumii, înțelegând că această viață cu trebuințele ei pasive e deja destul de grea pentru a o îngreua cu alte scopuri deșerte decât pe cele ce le are din natură, omul totuși pune o deosebită valoare pe împrejurarea de a domni asupra altora, de a robi pe alții, de a-și întinde stăpânirea peste tot pământul de s'ar putea. Ce-i ajută lui Cezar că a fost om mare? Astăzi poate cenușa lui lipește un zid vechiu împotriva ploii și furtunei. Stau oare în vreun raport mijloacele ce le punem în mișcare cu rezultatele la cari ajungem? Într'adevăr, privită prea de aproape, ce ne prezintă viața decât împlinirea normală a unor trebuințe din cele mai simple? A bea, a mânca, a domni, a se îmbrăca, adică a-și hrăni existența și a o apăra contra intemperiilor. Conform cu acest scop, albina adună

vara ca să aibă iarna; furnicile își zidesc locuințele lor simple, grămădind în ele merinde; bursucul își adună merinde pentru iarnă și încolo fiecare din aceste animale lasă lumea lui Dumnezeu să fie precum e, neinteresându-se mai departe nici de politică nici de nimic. Omul, pentru îndeplinirea tot a acestor trebuințe, primare, are nevoie de un stat de zeci de mii de funcționari, de o oaste de sute de mii de oameni, de căi de comunicație, drumuri de fier, școală și universități, diplomați, adunări legiuuitoare, biruri, advocați, societăți academice, gazete, marșande-mode, teatruri, bani de hârtie, tunuri, corăbii prafuri de dinți, mănuși, câini de vânat, biblioteci, cazarme, filosofii, cafea, spitale și altele ca acestea.

Nu-i asta o socoteală de mofluz?

De aceea Faust, în care se întrupează omenirea cu poftele, ambiția și deșertăciunile ei, dar și cu geniul și setea ei de știință, stând înaintea ultimei probleme, își toarnă venin dintr'o fiolă veche într'un pahar și voește să-l bea... când iată că sună încet clopotele și cântecele dela înviere... Și paharul îi cade din mână... el e recâștigat la viață. Inviere — renaștere?

Paralel cu istoria reală a faptei, războiului cruzimii și răutății; paralel cu acea țesătură de egoism, vicleșug tiranic de uliță și tiranie personală, din care cea din urmă e de suferit: alături de voința acelei soiuri de oameni pe cari Calist îi descrie atât de bine în rugăciunea lui — trăește creerul omenirii, o mică parte din viață deosebită, neșpus nici politiceii nici diplomației, nici războaielor și în acele parțive momente ale lui proprii, el măsoară depărtarea stelelor și adâncul mării, greutatea aerului și ușurința aerului, unde florile crescând, întrupează în marmoră frumusețea liniilor și în pictură a colorilor, descompune lumina soarelui, află limba ce au vorbit-o Asiriemii, numără biblioteca lui Ptolomeu și desleagă un vechiu papyros ce cuprinde leacuri egiptene.

E în aceasta... mântuirea?

Fi-va omenirea cultă, omenirea știutoare mai bună decât cea neștiutoare?

După câte știm din trecut și vedem azi, nu!

Va rămâne într'adevăr un tezaur în urma generațiilor, însă totuși omul armei și acela al vicleșugului, ostașul și diplomatul, vor însemna mai mult în vremea lor, vor fi mai mult, viețuind, decât pictorul Rafael sau muzicantul Mozart sau astronomul Newton.

De aceea, la ademenirea muziceii cerești, Faust răspunde :

„Aud solia, dar îmi lipsește credința în ea!“

Vin zile de înviere și trec. Ici se salută oamenii cu „Surrexit!“

Vere Surrexit“ dincoace cu „Hristos Vasces“ și în toate limbile pă-mântului se repetă acest cuvânt; dar noi zicem ca Faust:

„Die Botschaft hör' ich Urohl, aber in mir fehlt der Glaube!“

Eu credeam c'a înviat în inimile sincere cari s'au jertfit pentru învățătura lui, credeam c'a înviat pentru cei drepti și buni, al căror număr mic este: — dar pentru acea neagră mulțime, cu pretexte mari cu scopuri mici, cu cuvânt dulce pe gură și cu ura în inimă, cu fața zâmbind și cu sufletul înrăutățit, el n'a înviat niciodată cu toate că și ei se închină la același Dumnezeu.

Tiranul ce mână la moarte sute de mii fără de nici un scrupul, demagogul ce prin vorbe măsluite trezește patimile cele mai negre și mincinoase ale mulțimii, sunt adesea mai credincioși vechei credințe decât Faust; poate că după orice ruină comit, se aruncă înaintea icoanei și șoptesc cuvintele lui Calist, cerșind ertare dela Iertătorul Dumnezeu. Dar cu aceștia chemați cari sunt mulți nu sporește comunitatea creștină: puțini sunt cei aleși și puțini au fost de-apururi.

Dar rămâne datina și înțelesul ei sfânt, așa cum e de mult: și de nu va sosi niciodată acea zi, din care să se înceapă veacul de aur al adevărului și al iubirii de oameni, totuși e bine să se creadă în sosirea ei ca să se bucure cei buni în „Ziua învierii când ne luminăm prin sărbătoare și ne primenim unul pe altul și zicem „frați“ celor ce ne urăsc pe noi și ertăm pe toți pentru înviere, strigând cu tărie:

„Christos a înviat!“¹⁾

Tot despre Paști, Eminescu scrie în „Timpul“ din 12 Aprilie 1881, sub titlul „Învierea“.

Și iarăși bat la poartă cu degetele moi florile primăverii și unde acum cinci sute de ani turmele lui Bucur Ciobanul se pierdeau în orizontul șesului, astăzi mii de grădini contrastează în tânăra verdeață cu zidurile albe și acoperămintele strălucite ale caselor și turnurilor bisericilor iar duiosul ritm al clopotelor ne vestește vechea și trista legendă, că astăzi încă Christos e în mormânt, că mâine se va înălța în giulgiul alb ca floarea de crin, ridicându-și fruntea sa radioasă la ceruri.

Tristă și mângâietoare legendă! Iată două mii de ani aproape de când ea a ridicat popoare din întuneric, le-a constituit prin principiul iubirii aproapelui, două mii de ani de când biografia lui Dumnezeu e cartea după care se crește omenirea. Învățăturile lui Budha, viața lui Socrat și principiile stoicilor, cărarea spre virtute a chinezului La-o-tse, de și asemănătoare cu învățămintele creștinismului,

n'au avut atâta influență, n'au ridicat atât pe om, ca evanghelia aceasta simplă și populara biografie a blândului Nazarinčan, a cărui inimă a fost străpunsă de cele mai mari dureri morale și fizice și nu pentru el, pentru binele și pentru mântuirea altora. Și un stoic ar fi suferit chinurile lui Christos, dar le-ar fi suferit cu mândrie și dispreț de semenii lui. Și Socrate a băut paharul de venin, dar l'a băut cu nepăsarea caracteristică virtuții civice a autorității.

Cu nepăsare, nu dispreț: suferința și amărăciunea întregă a morții au pătruns inima mielului sfințitor și în momentele supreme, au încolțit iubirea în inima lui, și și-au încheiat viața pământească cerând dela tatăl său din ceruri iertarea prigonitilor.

Astfel a se sacrifica pe sine pentru semenii săi, nu din mândrie, nu din sentiment de datorie civică ci din iubire, a rămas de atunci cea mai înaltă formă a existenței umane, acel sâmbure de adevăr care disolvă adâncă dizarmonie și asprimea luptei pentru existență ce bântuie natura întregă.

E ușoară credința că prin percepte teoretice de morală, printr'o știință oarecum, omul se poate face mai bun.

Omul trebuie să aibă înaintea lui un om ca tip de perfecțiune după care să-și modeleze caracterul și faptele. Precum arta modernă își datorește renașterea modelelor antice, astfel creșterea lumii nouă se datorește prototipului omului moral Isus-Hristos. După el încearcă creștinul a-și modela viața sa proprie, încearcă combătând instinctele și pornirile pământești din sine. Chiar dacă desvoltarea cunoștințelor naturale se îndreaptă adeseori sub forma filosofiilor materialiste în contra părților dogmatice a scripturii, chiar dacă în dese mai multe soluțiuni filosofice a problemei existenței iau loc soluțiunii pe care o dă biblia, caracterele crescute sub influența biografiei lui Hristos, și cari au încercat a se modela după al lui, rămân creștine.

Dacă vorbim de această împrejurare, e pentru a arăta că nu în cultura excesivă a minții consistă misiunea școalelor — excepție făcând de cele înalte — ci în creșterea caracterului. De acolo rezultă importanța biografiei lui Hristos pentru inimile unei omeniri vecinic renăscânde. Pentru a se îmbogăți, pentru a-și îmbunătăți starea materială, pentru a ușura lupta pentru existență, dând mii de ajutoare numai brațului, oamenii au nevoie de mii de cunoștințe exacte. Pentru a fi buni, pentru a se respecta unii pe alții și a-și veni unul altuia în ajutor, au mereu nevoie de religie.

De aci răsare însă și marea deosebire între vechiul stat păgân și noul stat creștin. Statul ca product al naturii, e supus aceluiași

legi mecanice, prezintă același complex de lupte pentru existență individuală și colectivă ca și natura. Menirea monarhiei creștine e de a modera asprimea legilor inerente statului prin apărarea celui slab de exploatarea celui puternic și în fine prin compensație. Dacă există puternici, ei caută să compenseze prin o obiectivitate binefăcătoare puterea ce o au asupra altora. De aceea, pentru înaintare în viața politică cată să se ceară sau o mare inteligență, sau un mare caracter care să compenseze munca societății ce-i susține. Acesta ar fi idealul monarhiei creștine și ar fi misiunea bisericii de a răspândi acest sentiment și'n clasele de sus și'n cele de jos. Dacă sâmburul vecinicului adevăr semănat în lume de Nazarineanul răstignit a căutat să se îmbrace în formele frumoase ale bisericii, dacă aceasta a dat o mare nobleță artelor luându-le în serviciul ei, asupra formelor religioase, asupra datinei frumoase nu trebuie uitat fondul, nu trebuie uitat că orice bun de care ne bucurăm e în mare parte fapta altora și că procesiunea lui trebuie răscumpărată printr'un echivalent de muncă. De aceea e de datoria claselor superioare de-a strânge cât de multă cultură pentru a ușura munca celor de jos, pentru a le lumina și a le conduce spre binele lor moral și material.

Suferințele de moarte ale dascălului și modelului nostru nu ni se cer decât în momente excepționale, nu se cer decât dela eroi și dela martiri.

Dar întrucât ne permite imperfecțiunea naturii omenești, fiecare trebuie să caute a compensa prin muncă și prin sacrificiu bunurile de cari se bucură. Atunci numai Domnul va petrece în mijlocul nostru precum adeseori cu bucurie au petrecut în mijlocul puternicilor și religioșilor noștri străbuni“.

Paștile sunt sărbători de bucurie. Prin ele se revarsă asupra lumii optimismul creștin al triumfului.

Josef E. Stoghin

P O P A S

de VASILE AL-GEORGE

Biet suflet, dornic de lumină,
Ocean învolburat de vânt —
Iți frânger neconținut avântul
În țărături sterpe, de pământ...

Ce mână te-a trimis în Fire?
Spre care țel? Spre care soartă?
— Zadarnic cauți deslegarea,
Bătând la fiecare poartă...

Ți-e zdrențuită haina, tare,
Furtuna vieții — o mai destramă,
Și simți că, dincolo de dansa,
Te-așteaptă Cineva, te cheamă...

Atât de aspră ți-e cărarea,
Că sângeri clipă după clipă,
Apocaliptici corbi de-asupra-ți
Rotesc cumplita-le aripă,

Și... cine știe ce te-așteaptă, —
După popasu-acestei vieți,
O noapte mai întunecată,
Ori... zorii unei dimineți?!...

Vasile Al-George

CRONICA RIMATA

de I. U. SORICU

CLAR DE LUNA

Noapte albă, stele, lună plină,
Aromește crinul în grădină,
Scânteind în ochi de foc elanul,
Pe coșar se cațără motanul.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Inima îi arde de dogoare,
Coadă și-o bârligă 'ntre picioare,
Bate din ureche, se inspiră,
Intre labe prinde sacra liră.

— „Evoe, o Euterpe ție,
Dai tăriei iie stacojie,
Ieratic zbor îți dă avântul,
Milă ai, mi-auzi acum cuvântul.

Mierla-a spus de tine critici varii:
Că paraua o au aurarii,
Că pe gheoșoaiie o ocrotești
Că'n rouă ouă ouă augești!...“.

Tremură înnaltele urzici,
Mișcă armonia pe arici,
Șoarecii în prag de găuri ies:
— Nou! Fenomenal! Stilat! Ales!

Liliecii bat din aripioare,
 Țipă cucuveaua cobitoare,
 Broaștele aprobă 'n eleșteu :
 — Asta viu se duce 'n Empireu !...

Vrăbiile sar și se zbârlesc,
 Ropot de aplauze pornesc;
 — Fătul lui Apollo ! Așteptatul,
 Prinț gândirei, artei împăratul !...

— Dar de ce atâta 'nsuflețire
 Greerul întreabă cu uimire ?
 Un motan cu ochi sticloși, verzui,
 Miaună la lună 'n felul lui !

— Te'nșeli amar, observă melcul rece,
 Motanul pe Tirteu în vers întrece,
 Puteri de zeu a pus Apollo'n el, —
 Și are colți și ghiare de oțel !...

BCU y Library Cluj

I. U. Soricu

INSEMNAȚII TEATRALE

de M. SAN-MARINO

Martie a fost o lună copioasă pentru scena românească. Teatrul Național și Studio-ul acestui teatru ne-au dat o serie de opere indigene. Și, mărturisim, spectacolele nu au fost mai puțin bune ca multe din lucrările de import. Pe drumul acesta bun au pornit, — timid de tot — și parte din teatrele particulare, ca și teatrul Municipal și teatrul Muncă și Lumină. Așa că la încheierea lunii Aprilie avem un bilanț mulțumitor în ceea ce privește scrisul românesc teatral.

E drept, înregistrăm oarecari stângăcii încă. Dar suntem nevoiți să trecem peste ele așa cum trecem peste toate lipsurile lucrărilor străine. Nu ne lăsăm influențați nici de zelul autohton, nici de faima cronicilor străine asupra operelor aduse. Aceasta, din motive superioare de artă. Căci dorim teatrul teatru.

Cu această lună — Martie — un cuvânt special de laudă pentru d-l Liviu Rebreanu, directorul general al teatrelor. Și-a înțeles misiunea în călăuzirea teatrului la noi. Bâigueli ca acelea că nu avem încă lucrări dramatice de valoare, sunt nevolnicii de tributari comozi. Nu avem? Să ne străduim ca să avem. De ce subvenționăm atâtea teatre? Să se stimuleze autori, să se sprijine lucrări și să se ajute cei cari dacă azi ne prezintă opere mai puțin bune mâine ne vor da lucrări bune. Înțeleg, Naționalul, să aibă o cassă slabă pentru lansarea unui autor român necunoscut, nici de cum pentru fantezii abracadabrate aduse de peste hotar odată cu cine știe ce malagambism, pudră sau parfum.

Atenția ce a început să se dea „Cenușeresei“ scrisului românesc de teatru va dovedi cu prisosință că nu ne lipseau nici opere originale de valoare. Se țineau prin cartoane, decretate, fără a fi cetite măcar, proaste. Cum era să mai se scrie când până mai ieri părea mai ușor să treacă o cămilă prin urechile acului decât o piesă românească prin comitetul Naționalului, comitet care — culme a umilirii scriitorului de teatru românesc — era plătit de însuși autorul lucrării prezentate, prin acea nefastă taxă de cetire, cotizație care formează o taxă pentru împovărarea producției indigene a scrisului. Căci, întrebăm : cine plătește pentru piesele străine ?

Dar pentru piesele străine s'au rostit deja Parisul, Londra, New-York chiar... Sentința era dată deci... „căci nu ne putem arăta noi mai pretențioși acolo unde Parisul sau Londra sau... s'au rostit ca în secțiile unite ale Casației!“... Trecea deci prin comitet, dacă mai era nevoie, iar publicul, xenoman, o primea nedumerit : „poate să fie bună dacă e franțuzească!“...

Am suferit noi, ca nație, unele metehne. Aceea a minoratului însă ne-a fost mai dăunătoare. Minori ne-am considerat în politică de aceia fuga la străini pentru Scaunul Domniei sau ca să ne sprijine partidul să vie la putere, minori ne-am simțit totdeauna și în ale scrisului. Orice bălbăială cetită în franțuzește era acceptată ca genială, pe când scriitorii români erau lăsați în mizerie, să crape de foame sau să moară prin ospicii.

Dacă ne-am considerat copii, ei bine, copiii cresc. Am avut timp destul ca să devenim maturi. Nu numai că am făcut eforturi frumoase în ale cărturării dar și pătimirile cari s'au ținut lanț de nația aceasta, ne-au copt. Să începem deci să ne vedem tâmpile colilii și să nu ne mai complăcem în zbuenguială, primind totul deagata prin officinile de import și acceptând totul numai și numai fiindcă a fost verificat peste hotar. Să acționăm pe picioare proprii, călăuzindu-ne de propriul nostru cap, clasând după propria noastră judecată. Alt e mediul, altă e atmosfera, în țara de unde am adus o lucrare. De aceia, acolo, poate a avut succes. La noi? Poate să prezinte numai interes pentru specialiști sau pentru exotismul pe care-l aduce.

Iată ce începe să ne sugereze înstăpânirea scrisului românesc pe scenele teatrelor românești. Și iată de ce hotărârea d-lui Victor Ion Popa — acest excepțional organizator și diriguitor de teatru — de a alcătui pentru la toamnă o stagiune întreagă românească la Muncă și Lumină, stagiune în care să se joace numai opere teatrale originale, ne bucură.

Ce ar fi dacă d-l Victor Ion Popa ar fi imitat și de ceilalți directori de teatru, măcar pentru o stagiune, acum când potențialul românesc se găsește în suprema încordare a acestui război nimicitor dar salvator. O singură stagiune și altă va fi diagrama scrisului nostru dramatic.

TEATRUL NAȚIONAL

„Iancu Jianu“ de Const. N. Mihăilescu, 9 tablouri după „Haiducul“ de Bucura Dumbravă. Ostașul oltean și scriitorul fin care este autorul acestei transpuneri pe scenă a figurii românești a marelui haiduc, a reușit să ne dea momente rupte parcă din efervescența clipelor pe cari le trăim și frânate de rațiuni cari ne depășeșc în a le judeca.

Țara era cotropită de străini. Miopia pioșeniei, a Domnitorilor și a înalților dregători și boeri, care închinase bisericilor un sfert din moșiile țării, ne blagoslovi și cu filoxera unei pacoste, aceea a călugărilor greci cari spoliau pe bietul român și-l schingiuia la el acasă fără milă.

Nu mai era de trăit pentru „biet român săracul“ în propria sa țară, unde se îmbuibau și se ghiftuiau toți veneticii... A trebuit să mijzească reacțiunea. Iancu Jianu e primul ghiocel care înflorește brazda ogorului nostru, vestind primăvara românească care trebuia să vină odată și odată. Prin el vedem mijind sentimentul național în masa țărănească, prin el se deslanțuie pornirea contra netrebniciei acelor cari, veniți calici și modești, ajung bogați și sbiri.

Piesa d-lui Ticuță Mihăilescu e menită să aibă răsunset azi. Și va avea mult timp, căci găsește rezonanță în sufletul românesc; luminează o tainiță în adâncul nostru unde, vicisitudinea timpurilor prin cari am trecut, a stins candela.

Pentru acest lucru, fi suntem recunoscători. Aplauzele cari se por-

nesc tumultuos, sunt o dreaptă răsplată pentru autor dar și indicii sănătoase pentru această nație...

Are greșeli de construcție piesa? Era mai dinamică dacă nu i se dădea forma mitică... Și dacă se elimină unele scene... Era mai unitară. Dar așa cum este, Iancu Jianu e o lucrare bună. Și nu numai fiindcă face să vibreze anumite coarde. Ci și pentru cuprinsul ei artistic.

Piesa s'a bucurat de o bună montare și de o interpretare care nu a lăsat nimica de dorit. A. PopMarțian ne-a dat un Iancu masiv. Subliniem pe H. Polizu în Cărc Serdarul Pervanoglu și pe G. Baldovin în rolul lui Alexe.

„Lucrezzia Borgia“ de Victor Hugo, 3 acte (4 tablouri) în traducerea d-lui Dan Petrașincu.

Un spectacol al cărui montare a impresionat. Colaborarea Soare Z. Soare — Traian Cornescu, dă armonii de umbre și lumini cari plac. Fastul Borgilor ne-a fost redat pe scenă, ca și acea atmosferă de suspiciune și teroare. Și ne-a mai redat ceva acest spectacol. Pe Marioara Voiculescu din creațiile ei mari, cu întreaga gamă a accentelor specific voiculesciene, accente cari te urmăresc apoi mult timp...

Piesa? Are, din osatură, dramaticul, așa cum dramatică era viața în acele vremuri. Cel puțin așa cum ne-o înfățișează legenda care planează în jurul familiei Borgea. Cândva, la Radio, s'a încercat să se reabiliteze această familie. Puterea undeii însă pare inferioară aceleia a legendei. Așa că Lucrezzia rămâne o mare curtezană în alcovul căreia se găsea desfătare însă și fiola sau inelul cu otravă caracteristic borgiană, și ascuțișul pumnalului ucigaș. Dar această femeie este mamă. Și-și iubește odrasla. Vine la Veneția mânăta de instinctul matern, ca să-și vadă copilul crescut sub alt nume, departe de ea, pentru a-l apăra de blestemul care apasă asupra casei Borgia. Copilul acesta al ei este azi căpitanul Gennaro, în slujba Veneției. Ducele d'Este, care cunoaște sângele Borgia, văzând pe Lucrezzia în tovărășia unui tânăr, îi hotărăște moartea. Dar tânărul mai comite un delict. Dărămă litera B de pe frontispiciul locuinței Borgia, rămânând Orgia. E o insultă această îndrăzneală care trebuie plătită cu capul. Și, Lucrezzia, este neîndurătoare. Cere soțului ei satisfacția unică: moartea cutezătorului. Este tocmai ceea ce dorea și ducele. Când află însă cine e făptuitorul, mama se transformă în fiara care-și apără puiul.

Spectacolul Lucrezzia Borgia, cu tot praful pe care-l simți la anumite încheieturi ale piesei, e puternic și stăpânește sala. Marioara Voiculescu e o neîntrecută Lucrezzia. Subliniem pe M. Popescu, care s'a debarasat de accentul străin, în Gennaro, și pe T. Dimitriu, care ne-a evidențiat și de data aceasta mari calități scenice, în Gubetta. Intregul ansamblu a colaborat pentru succesul piesei.

„Mirra“ de Vittorio Alfieri, tragedie în 5 acte, în românește de Alexandru Marcu.

Un spectacol de artă cu care Teatrul Național se poate mândri. Fast scos din simplitate, bună dozare a penumbrei cu care se ridică cortina și un

„Familia“ Nr. 3—4.

joc omogen. Baletul „Furiilor“ perfect armonizat și perfect pus la punct. Exteriorizează frământarea internă a fecioarei crunt pedepsită de zeița Venera ca să lupte cu ea însăși și să cadă înfrântă de nelegiuita pasiune, inspirată de zeiță, pentru tatăl ei...

Nu sunt strigăte pe scenă, nici istericale. Grozăvia frământării interne a Mirrei este redată prin mijloace simple cunoscute doar de marea actriță care este Aura Buzescu, subliniate de baletul „Furiilor“. Iar sentimentele părintelui le trăiești în masivitatea jocului marelui nostru G. Storin. Cine vrea să învețe cum se spune, să vie să-l asculte pe Storin. De altfel întregul ansamblu este format din adevărate valori ale teatrului nostru. Și M. Popescu părea, în acest mănunchiu, mlădiță de floare rară. Puțin frâu precipitării sale caracteristice în debitare și se clasează printre cei probați...

Fernando de Crucciatti a dat o probă strălucită a valorii sale. Punând în scenă „versiunea românească“ a piesei „Mirra“ a căutat să apropie tragedia lui Vittorio Alfieri de sensibilitatea de azi, scoțând în relief caracterul analitic al protagonistei... Scena se detașează din forma obișnuită și tradițională a regiei, ținând să adere numai prin expresia plastică de simple volume de o semnificație caldă și intimă“.... Traian Cornescu, l-a înțeles, traducându-i minunat intențiile. Și un cuvânt bun adresăm lui Iris Barbura pentru balet.

D. Alexandru Marcu pasionat italianist, a știut să ne dea din literatura italiană o lucrare bună, frumos transpusă în limba noastră...

STUDIO

„Demonul vesel“ de Dragoș Protopopescu, 3 acte și un mister.

E ceva din acrobația spirituală a unui Bernard Shaw, ceva din Pirandello, puțin Hamlet și foarte mult Faust în această lucrare. Și totuși, totul e dragoșprotopopescism. Influența literaturii engleze se simte la fiecare salt axiomatic, dacă se poate zice așa; inventivitatea și cinismul mefistofelic călăuzesc ținuta lui Pană Groza, și, totuși, îl simți de pe cheiul Dâmboviței, pălmuind pe crupă pe cumnata sa de care se leagă nerușinat și ca orice mardeiaș, debitând glume de prost gust și dictoane de suburbie.

Ce a vrut autorul să intruchipeze în eroul său Pană Groza? Un cinic, un geniu rău? În tot cazul Dragoș Protopopescu a vrut să fie așa cum a fost d-sa totdeauna în literatură în impecabil smoching englezesc, dar tocmai când îi admiri mai mult perfecția liniei, îți vâră sub ochii fotografia în care-l vezi în 101 crețuri, cu muscă la bărbie și cu brâu roșu...

E amuzantă piesa? E pur și simplu interesantă și oferă stilăților intelectualității noastre, Ion Marin Sadoveanu, autorului și câtorva cucoane care se prăpădesc după ceea ce nu înțeleg, mulțumiri semisadice. Dece omoară, Pană Groza, sau dece împinge la sinucidere? Dece întoarce totul cu josul sus, învrăjbind pe toți? Din simplă satisfacție? Pentru a-și răzbuna infirmitatea?

În tot cazul, un mediu morbid, în care se folosesc anonime între frați pentru dușmăni trase de păr. Cortina se ridică asupra unui interior în care crezi că Eva e o femeie de lupanar iar cumnatul ei un pește orbit.

În realitate, în camera dela etaj, se află moartă soția lui Pană Groza, cel care face giumbușlucuri, filosofând ieftin și revoltându-se glumeț.

I. Sahighian a regizat ingenios această „demonie“ a d-lui Dragoș Protopopescu, iar Traian Cornescu ne-a dat un decor care poate fi utilizat cu folos și în lucrări de ortodoxie teatrală.

În ceea ce privește jocul, Ion Manu a știut să se transpună în personajul d-lui Dragoș Protopopescu, pendulând între măscărici și Mefisto. Lili Carandino a avut de trecut un greu examen. Toate capriciile autorului i-au impus o întortochiată diagramă. Artistă a primat. Natașa Alexandra a fost și ea o Calipso bună. Un cuvânt bun și pentru C. Mitru în Puzderică și C. Antoniu în Dănilă Ursuleac.

„Intr'o vară la moșie“ de Aurel și Lucia Șerbănescu, 3 acte (cinci tablouri). Cuplul Șerbănescu, d-l și d-na, ne-a dat un crâmpoi de colț dela țară, cu soare, flori și viață sănătoasă, cu mediu patriarhal și idilic, într'o vreme când sufletele noastre erau înăcrite de atâta iarnă și vremeire și când inimile ne păreau absorbite de grija cartelelor și a lipsei de lemne...

În cadru românesc, un crâmpoi de viață românească... Strident, doar aerul de import, parisian, din care s'a încheat idila dintre Graziella și Radu Deleanu, cu randes-vous la separe și lovitură de teatru: sosirea soțului gelos și sacrificarea Juliettei ca să-și salveze sora.

Deși fabulația e perimată, fiindcă nu ea interesează, ci cadrul și atmosfera, piesa soților Șerbănescu se înscrie printre lucrările cari, servite publicului, reușesc să-l smulgă din mizerie zilelor pe cari le trăim, și să-l transpună într'un colț de Românie cu viață normală.

Sonia Cluceru, artistă născută, e o moșiereasă care duce toată greutatea gospodăriei, a moșiei și a soțului poet care abia cunoaște câte ceva din cele administrative. Graziella Elvirei Godeanu e elegantă iar Julietta Elizei Petrăchescu ne evidențiază o artistă dela care putem aștepta mult. Montarea d-lui Traian Cornescu românească. Cu gust. Și, pricepută, punerea în scenă a d-lui Victor Bumbescu.

TEATRUL LUPTĂ ȘI LUMINA

„Cartea de vise“ de Mihail Sorbul, comedie în 4 acte și 9 tablouri.

După succesul piesei „Patima roșie“ care, reluată, a reținut afișul Naționalului întreaga iarnă, Mihail Sorbul, ne-a dat o nouă lucrare, o comedie ușoară, în care se văd însă amprentele d-sale de mare scriitor de teatru. Acest autor, reușește să smulgă sala și s'o mute undeva, într'o stradă, într'un birou de import-export, unde viața cotidiană își țese cancanurile ei, cu mici idile și fel de fel de săcăeli. Scena, ai impresia că e oglinda unei lumi, cu elemente mai timide dar harnice ca Eusebie, cu îndrăsneți dar puturoși ca Ionescu, cu funcționare cinstite și autoritare ca acea teribilă Carmen și cu „fete bune“ gata oricând, ca Margareta... Timiditatea dată de d. Mugur lui Eusebie este cam chinuitoare pentru spectator. Câteva lingurițe mai puțin n'ar strica, fiindcă alunecă în șarje. Doar atât de observat, de oarece d-l Mugur are multă sinceritate. Acel „lasă-mă, d-le în pace, ce aveți cu mine“ e spus cu atâta naturalitate, încât îl simți rupt din firea lui Eu-

sebie.... Margareta d-nei Sorbul-Mudura e o adevărată creație. D-na Mudura s'a fixat în viața teatrului nostru ca o actriță de real talent. Nu știu de ce o văd situată între Sonia Cluceru și Ana Luca, deși nu are prea mult comun cu nici una din ele. Pe Sereda Sorbul-Mudura o simți pe scenă la ea acasă. Și aceeași impresie o ai și cu Sonia Cluceru și cu Ana Luca. Ele n'au venit cu mașina sau cu tramvaiul, grăbite să nu fie amendate, sau să nu scape replica. Ele sunt de acolo.

Deacea Margareta d-nei Sereda Sorbul este naturală și plecând dela teatru îți rămâne prietenă, regretând că nu i-ai spus: hai, Margareto, la un aperitiv... O Ghioală ruptă din camerele pe care le-am ținut mulți cu chirie, în timpul burlăciei noastre, ne-a dat Iliada Munteanu. Iar Irina Răchițeanu ne-a înfățișat o frumoasă, înțepată și elegantă Carmen.

Ochiul d-lui Victor Ion Popa, se vede pretutindeni la acest teatru.

M. San-Marino

INSEMNĂRI LITERARE

de MARIETA POPESCU

ION AGARBICEANU „DOMNIȘOARA ANA”

Roman

Crav, sobru, sentențios, așa ni-se înfățișează noul roman al lui Ion Agârbiceanu, de curând apărut în editura națională Gh. Mecu. Față de „Arhangheli”, „Legea minții” și „Legea trupului”, să fie oare o evoluție?!

Poate, mai curând o determinare — întrebări și răspunsuri — a mai multor probleme sociale, cum ar fi: educația tineretului, diferențe dintre clasele sociale, drepturi și îndatoriri ale tinerelor generații, căsătoria etc., toate privite prin austeră prizmă a unei morale conținute și sănătoase, greu de aflat în lumea zilelor noastre. Astfel „Domnișoara Ana” eroina romanului nu-i decât un pretext, o posibilitate de expunere a atâtor înalte preocupări spirituale ce se frământă în mintea autorului. Dar să ne oprim o clipă asupra subiectului propriu zis al romanului.

Facem cunoștință cu Ana încă din cursul primar. E fiica lui Ion Muja, un om dintr'un sat ardelean, nu dintre fruntașii satului căci nu-i nici înstărit și nu îndrăgește prea mult munca pământului. „Ion Muja trage a domn” — așa spun despre el ceilalți oameni. E fudul, dezghețat, deosebit în apucături, față de ceilalți, face politică de partid și are idealuri. Ca să nu fie la fel cu sătenii lui, s'a însurat cu o sălișteancă, săracă, dar nespus de frumoasă și spre norocul lui, harnică și înțeleaptă.

Ana vine pe lume cu chipul și dârzenia mamei sale și cu mândria moștenită dela tatăl ei. Instinctiv simte că vrea să domine pe toți cei din jurul său. Colegilor de clasă începe să le impună prin hainele ei săliștenești, în cari o îmbrăca maică-sa, și prin grija cu care și le păzia să nu le murdărească. Când acest sistem îi păru insuficient, începu să le piște, să le pue piedici, să le bată; numai și numai ca să o recunoască cea mai puternică.

Precum se vede ne aflăm în fața unei firi pătimase, a unui copil rău și egoist, lipsit de sensibilitatea caracteristică fetițelor de vârsta ei. Ca intelect, e printre elevele mediocre, iar despre viața ei de familie nu cunoaștem încă nimic. Totuși, Ion Muja vrea ca Ana lui să urmeze mai departe școala la oraș, să iasă din mediul în care se găsește, să fie altceva — nici el nu știe bine ce — numai țărancă să nu rămână. Acest proiect nemulțumește într'o mare măsură pe consătenii lui și chiar pe Domnul Părinte, — nici unul din ei, ne-

admițând în principiu, că unei fete îi este necesară mai multă învățatură decât aveau celelalte, cari încă nu cunoscuseră școlile orașelor. „Unei fete îi e deajuns să se căsătorească și să fie o bună gospodină, la casa ei”. Dar Ion Muja era hotărât să nu asculte decât de propriul lui îndemn.

Venierea la putere a guvernului liberal, al cărui membru era, îi înlesnește mutarea la oraș, unde va ocupa o subită umilă la o bancă și totodată căpătarea unei burse, la liceu, pentru Ana. E fericirea pe care Ion Muja a visat-o toată viața.

Aclimatizarea Anei în noul mediu se face foarte încet și foarte greu. Instinctul ei de dominație înăscut, pus în practică și aci prin aceleași brutale mijloace, duce la rezultate negative. Colegele ei, „toate fete de domn” încep să o ocolească vădit, ea se sălbăticește pe zi ce trece, iar cu lecțiile o duce cum nu se poate mai prost. Nemulțumită de purtarea ei, directoarea o cheamă și încearcă s'o îndrepte, făcându-i morală.

În paranteză, trebuie să recunoaștem că autorul ne prezintă o directoară de școală model, o femeie cu mintea clară și cu inima neobișnuit de caldă care înainte de a da o sentință, coboară în sufletul micului vinovat, până în cele mai tainuite cute ale lui. Așa află această femeie distinsă, înțelegerea și limpezirea situațiilor.

Ana e pătrunsă de vorbele directoarei. Promite că se va schimba și se ține de cuvânt. Renunță la apucăturile de băețoi cu cari venise din satul ei și pe deasupra se apucă serios de învățat. Încetul cu încetul simte că începe să crească în stima colegelor. Acest lucru o face să creadă că pe această cale va putea iarăși să domine pe cei din jurul ei. Spre sfârșitul anului o vedem premianta clasei, fără însă să fi făcut vre-un progres în cea ce privește apropierea sufletească de celelalte eleve.

Deschizând iarăși o paranteză, acest efort de voință, făcut de o fată fie ea chiar de 13 ani, mi se pare prea matur, pentru vârsta ei. Dar am spus că Ana e un pretext, un fel de „Emil” al lui J. J. Rousseaux.

În anii cari urmează, Ana se menține la același nivel intelectual, față de întreaga clasă și în plus, datorită unei precoce clar vizionari, caută să-și cunoască în cele mai mici amănunte colegele, pentru ca învățând dela ele cum să se poarte, să se poată apropia de ele. Lupta pe care o dă nu e dintr'o pornire firească spre prietenie, spre asociere. Dimpotrivă ea e vecinic o izolată. Fascinația vine dela faptul că toate acele fete fac parte din clasă intelectuală — „a domnilor”, — o lume pe care ea n'o cunoaște defel, dar în care vrea să intre cu tot dinadinsul și să facă parte din ea. Voluntar se împrietește cu eleve din clase diferite, le farmecă cu chipul și cu spiritul ei, le face să o îndrăgească cu adevărat, să o invite în familiile lor, să o considere din ale lor.

Ajunsa aci, Ana simte în suflet, că-și reneagă părinții atât de umili, că uneori, în gândurile ei, le cere socoteala că au adus-o pe lume ca să facă parte dintre cei săraci și obidiți. Vizitele pe cari le face acasă la părinți sunt tot mai rare și mai scurte. Nici în vacanțe sau de sărbători nu mai vine. Îi e rușine. Mustrarea și lacrimile mamei, n'o mișcă de loc. Preferă să se lepede de ei. (Autorul numește acest lucru o criză sufletească firească la adolescenți).

Suntem în vacanța mare, de după clasa VI-a. Ana e acum aproape o domnișoară, fascinant de frumoasă; ochi verzi amigdalați, fața albă, părul

bogat și negru adunat în două cozi — (autorul e împotriva cuafurelor cu părul scurt!) — înaltă, subțire, cu mlădieri de felină, cu ținută demnă de stăpânitoare. În familiile colegelor, pe unde a umblat, a observat că privirile bărbaților o urmăresc și o învâltue. Departe de a se fi rușinat, cum se cuvine unei școlărițe, ea se simte măgulită de acesteomagii ce i se aduc. Ii trece chiar prin minte — iarăși prea matur pentru o fată tânără și curată cum e ea — că ar putea folosi într'o zi, această slăbiciune a bărbaților pentru ea. Numai că de data aceasta ea nu mai râvnește să pătrundă în clasă socială superioară ei, ci vrea să fie bogată, să albă tot ce visează. Simte că numai așa va putea stăpâni pe deplin.

La invitația pe care i-o face Rada Frunzeanu, cea mai bună prietenă a ei, de a petrece vacanța mare împreună, la conacul lor și la mare, Ana răspunde cu nespusă bucurie și pleacă numai decât. Va fi însfârșit, cu adevărat și pe deplin în „lumea cealaltă“, pe care ani de zile a luptat să o poată cuceri. Se întâmplă însă, că ceea ce vede aci și aude despre această lume, e în contradicție cu sănătosul ei simț al pudoarei. Ana e profund decepționată de această descoperire, iar la mare unde trebuie să se arate aproape goală în fața atâtor ochi ce o privesc cu nerușinare, i se pare direct o pângărire a persoanei sale. Plaja cu trupurile azvârlite în bătaia soarelui îi pare de o obscenă promiscuitate. O compară cu malul râului din satul ei natal, unde se odihnesc vitele la amiază. Marea, care o fascinase la prima vedere, o plictisește. Nu-i mai trebuie nimic, nu-i mai place nimic, nu mai dorește nimic, sau, poate, ...ar vrea să-și revadă satul părăsit cu 6 ani în urmă, așa cum l-a lăsat — simplu, pitoresc, curat!

Un singur lucru bun din tot acest voiaj: cunoștința cu tânărul inginer Dinu Marinescu, ființa predestinată.

Credeți însă că autorul admite Anei să-și dea seama de sentimentele lui Dinu? Da de unde! Pentru atâta lucru, pe care toate fetele, începând dela 13 ani, îl știu prin instinct, autorul o crede pe Ana prea crudă, prea naivă. O pune pe directoare să-i deschidă ochii — și — să o sfătuiască ca să întrețină corespondență cu acest tânăr! Dar să trecem peste asta și să ne întoarcem iarăși la Ana și ai săi!

În timpul acestei vacanțe, s'a schimbat, pe neașteptate guvernul; protectorii lui Ion Muja s'au evaporat iar el a rămas fără slujbă și fără puțința de a se întreține, trebuind să se întoarcă în satul lui, mai sărac de cum plecase. Vestea aceasta a primit-o Ana la înapoarea ei, spusă cu destulă sfială de tatăl său care venise, să o aștepte la gară. Și lucru ciudat: dintr'o dată, în ființa Anei se face lumină. Își dă seama de situația critică în care-i sunt părinții, renunță la mândria ei exagerată de până acum, se hotărăște să muncească singură pentru a-și procura cele necesare ultimelor 2 clase de liceu, și desigur anilor de facultate ce vor veni, ba ceva în plus: stăruie pe lângă judecătorul Frunzescu, tatăl Radei — să afle o slujbă de aproad la judecătorie, tatălui ei. Ajunge ea însăși să obțină această slujbă, umilindu-se într'o oarecare măsură.

Această neașteptată evoluție în bine a Anei, acest salt mortal dela egoism la altruism constituie elementul de surpriză al romanului. Dacă ne-am gândi însă și la celelalte nepotriviri de până acum, mirarea nu și-ar mai avea locul, așa că trebuie să facem observație că în construcția sa fundamentală,

lucrarea de față nu-i îndeajuns de echilibrată. Dar să terminăm tot ce mai știm despre „Domnișoara Ana“: În două cuvinte, Ana se căsătorește, în vacanța mare ce urmează, cu inginerul Dinu Marinescu, un om de familie foarte bună, și bogat, o adevărată partidă după care râvneau multe fete din lumea în care Ana nu era decât o intrusă... Bineînțeles toată lumea e mulțumită: autorul că nu s'a depărtat de principiile sale: „pentru o fată ori cât de înzestrată sufletește sau intelectualicește, căsătoria este supremul ideal — căsătoria fără divorț în coadă! — cel care închide cartea, că nu și-a stricat buna dispoziție cu vre-un sfârșit tragic, iar Ana că și-a atins scopul vieții. Evident, autorul are pretenția de a înfășura acest eveniment al căsătoriei în vălurile dragostei — dar se dovedește cam stângaci. Dragostea este elementul de pre-dilecție al liricilor. Autorul nostru nu e deloc un liric, e numai un analist de seamă, un spirit meticolos și calculat de om de laborator, care cu toate tenteculele ce le-a întins spre viața de fiecare zi, nu a reușit să adune sublimul și otrava acestui „nervum rerum“ al lumii.

Judecată în ansamblu — „Domnișoara Ana“ nu e o lucrare desăvârșită: luată fragmentar descoperim în ea minunate analize psihologice, juste observații asupra mediului social înconjurător, splendide descrieri ale naturii, o mare claritate în adâncirea și soluționarea a o mulțime de probleme sociale și mai presus de toate o înaltă ținută morală. Cartea cu cele 400 de pagini ale sale, cu toate popasurile făcute în sufletul Anei, în societatea burgheză sau intelectuală, la plaje, sau ori unde, are în ea ceva cert, cum rar se întâlnește în romanele de azi. Autorul a încrustat în ea mijlocul de a face apostolat, de a propăvădui curătenia trupului și a sufletului, a claselor sociale, a generațiilor de azi și de mâine. E scrisă cinstit cu scopul de a învăța pe cât mai mulți, ori unde s'ar afla, să fie cinstiți. Am putea spune că e un roman „à tese“, în care primează simțul moral, simțul răspunderii.

Am dori doar, să-l rugăm pe autor, în cazul când acestea nu ar fi simple greseli de tipar, să nu mai scrie: „slușbă, deajaba, exemplu, alusie, desiluzie, sperează, esagerare, croi, să corespondăm.. etc., ci: slujbă, degeaba, exemplu și a. m. d. Acestea însă, sunt scăpări de prea mică importanță, cari nu umbresc întru nimic nici bogăția conținutului, nici superioritatea morală a cărții în raport cu marea majoritate a scrierilor de azi.

MIHAIL PINTEA: RUGĂCIUNI PENTRU RANI DE AUR

(poeme)

Carte de început, volumul de poeme „Rugăciuni pentru rani de aur“ al lui Mihail Pinteza își stabilește cu hotărîre un loc în poezia noastră, statornicindu-se pe lângă cei chemași. Citind poemele, simți că autorul nu stăpânește încă meșteșugul expunerii poetice, în schimb constăți că este un senzitiv, sincer și profund care aduce în versurile sale prospețime, puritate, primăvară, dor de viață...

Citez la întâmplare: „*Seceră de primăvară*“: pag. 11.

„*Salcâmi depe drum au înflorit*

Și'n seara albă te întrebi mirat:

— *A curs din cer argint pe înserat*

Ori îngerii 'n salcâmi au adormit?

Și drumul alb de lună urcă 'n cer
Iar cerul parcă-i una cu pământul ;
O stea s'a sărutat pe-ascuns cu vântul,
Și'n stropi de rouă s'a'necat un greer“.

sau

„Atâta primăvară a năvălit pe câmp
Că de-mi afund piciorul în mușchiul umezit
Imi pare că-s un piersic ce'ntâi a înflorit.
Și-mi curge seva 'n vine, cu svâcnit în răstimp.
Și 'n câmpuri toate, de multă sevă-s pline.
Și'n lunca mea salcâmi se-aud în zori cum cresc,
Iar ochii tăi în suflet îi simt cum înfloresc...
Inprăștiind năvalnic, miresme crude 'n mine“.

Pretutindeni aceleași tablouri luminoase, aceleași imagini însoțite, aceiași sinceritate și simplitate în expresie. Nimic căutat. Totul pare natural, simțit și spus de poet în cuvinte obișnuite, simțit parcă de noi de fiecare. Muzicalitatea versului e spontană, răsărită din fiecare cuvânt și odată cu el. Afundat în înțelesul miezului poeziilor sale, poetul pare a nu fi preocupat deloc de forma lor. Ea se alcătuește dela sine. Dacă am căuta vreo explicație, sau am cere vre-o lămurire autorului, în privința creațiilor sale, poate ne-ar răspunde și nouă ca și aceleia căreia îi e închinată poezia „Dar“ — pag. 15 :

„Sufletul meu, strop luminos de soare
Și cântec de izvor neliniștit ;
L-am adunat din câmpul însoțit
Intr'un amurg de albă sărbătoare.
Și când ca o undă de răcoare
In casă-mi vei veni, bob cald de jar
Sufletul meu, ți-l voi întinde dar !
Cum ți-ar întinde-un grădinar o floare“.

Cum îl arată și titlul, o bună parte a volumului cuprinde rugăciuni : Rugă de paști, Rugă de Crăciun, Rugă 'n revărsat de zori, Rugă pentru moartea poetului etc. Păstrând nota fundamentală a celorlalte poezii, sinceritatea și simplitatea, ele se înalță peste „toate zilele“ mlădii și sfielnice. Citez din „Rugă în Părăsimi“ pag. 25.

„Și cum pe ram, în cruce, mugurii plesnesc
De se aprinde floare lângă floare,
Și peste toate curge'n valuri soare
Și'n câmp, holdele, s'aud cum cresc !

Și'n marea de tăcere și lumină,
Sufletul mi s'ar fi vrut desprins
Din lut, și'n poarta cerului, aprins
Candelă, când Tu vei sta la cină“.

Deosebit de duioasă este „Rugă pentru moartea poetului, pag. 27, din care citez ultimul vers :

„Doar sufletu-mi, ca o fulgure de ninsoare
Va troeni în poarta ta de soare,
Și'ncremeni-ca'n vreme... poem neisprăvit.
Topindu-se'n lumina din care s'a ivit

Dar cele mai gingașe poezii din tot volumul și poate cele mai profunde ; acela unde sufletul poetului ni se dăruiește întreg, sunt poeziile scrise mamei sale. Aci liricul și pateticul se înbină plin și armonios, scoțând la iveală accente neașteptate. Poate li s'ar putea imputa că sunt prea personale, sunt însă profund sincere și scrise cu o rară duioșie. Citez ultima strofă din „Rugă pe scrisoarea mamei“, pag. 37 :

„Și'n satul alb, poate n'am să mai revin niciodată,
Căci nu vreau să-ți pătez, viața ta senină, curată.
Nu vreau să mă vezi trist și să plângi,
Dar te-am închis într'a sufletului meu bulboană
Și pentru tine mă'nchin seara la nesfârșita
Cerului icoană

Oprindu-ne aici, primim volumul de poeme „Rugăciuni pentru răni de aur“ al lui Mihail Pinteș, ca pe o frumoasă promisiune de viitor. Așteptând un nou volum, unde gama simțămintelor să-i-se exteriorizeze completă în formele începutului de acum și unde, stăpân cu desăvârșire pe tehnica poetică să ne dăruiască desăvârșite lucrări de artă.

IONEL TEODOREANU: „INTOARCERE ÎN TIMP“

(Editura Cartea Românească)

Maestru în ale condeiului, Ionel Teodoreanu ni-se înfățișază iar văslaș pe apele limpezi ale bucuriilor și tristeților, copilăriei, lându-ne martori oculari pentru toate câte au fost... căci toate povestirile sunt culese din trecut, având transparența razelor de lună și materialitatea umbrelor. „Intoarcerea în timp“ e scrisă ascultând șoaptele singurătății nopților de veghe,... „când tot ce a fost odată, iarăși e, cum bate din adânc de mare clopotul cetății scufundate, cum cade din înalt de noapte steaua ce lucii“. Paginile cărții au câte ceva din dulceața basmelor, din atmosfera de intimitate a căminului părintesc, din melancolia trecutului și a toamnei, din aromele tari ale copilăriei. Ele nu ne mai îmbată — așa cum eram obișnuiți de acest autor — nici cu eterna primăvară albită de flori de zăzări ori de salcâmi, nici cu melodia, pururi biruitoare a tinereții ! „Intoarcerea în timp“ este mai mult o frescă în care sunt zugrăvite chipurile celor dragi, în expresia puternică a unui cald colorit, dar anume ferite de lumina soarelui. Cel care i-a trăit infiriparea în imagini, și poate mulți din cei ce privesc aceste chipuri, sunt ispitiți să-și ștergă uneori câte o lacrimă ivită în colțul ochiului.

Recunoaștem în cartea lui Ionel Teodoreanu, figura delicată, poate puțin severă a mamei, chipul și sufletul înbrietor al tatălui, iatacul, lampa și obrajii de sîdef ai bunicilor, apoi casa părintească, ograda, servitorii, căminii, pisicile... într'un cuvânt, tot acest imens univers al copilăriei, care începe cu basmele și cu Tatăl-nostru și sfârșește în adâncă singurătate din noi. Poate că, — după cum am citit undeva, o remarcă la adresa acestei cărți — subiectele de față nu-s din cele mai interesante, și pentru nuanța lor prea accentuată de „personal“ și pentru că nesunt înfățișate, în forma lor exterioră și mai ales în grai: naturale, crude, prozaice, așa cum s'au produs. Evident că nu toate expresiile vieții, pot fi subiecte de artă; rostul talentului fiind tocmai acela de a selecționa cea ce oferă realitatea. Dar dacă autorul știe să facă din chipul tatălui său „un cap de expresie“, din casa copilăriei sale un loc de pelerinaj și din căinele din ogradă un obiect de artă, ce rost mai are să ne gândim la problema motivelor de inspirație! De cum deschizi cartea, ești captivat de farmecul bine cunoscut al povestitorului, și fără a o mai trece prin sita minții îi descui deadreptul poarta sufletului, lăsând să ți-se umplă cu năzbâții copilărești, cu lumină multă, cu aer proaspăt, cu dragoste, cu duioșie, cu dorul după cei ce au fost și nu mai sunt.. cu duh și cu mir. E o continuă afundare în trecut și în noi înșine și o nesfârșită încântare. Frază, mai puțin bogată în imagini noi, ca în celelalte scrieri de până acum — apare mai simplă, mai limpede, mai vaporosă. Stilul însă e același de totdeauna: scăpărător, avântat, cu salturi neașteptate, caracteristic „lui Ionel Teodoreanu“.

Citez la întâmplare, câteva rânduri:

„Casa copilăriei e stinsă.

Casa bunicilor e stinsă.

Dar noaptea de primăvară e luminoasă ca aureola sfinților.

Și din pământul mormintelor, din creangă și din inimă, se naltă florile de liliac“.

sau: pag. 176.

Zâmbește și tata... înspre mama.

Zâmbesc și copii.

Zâmbește și servitoarea.

Parcă s'a aprins o lampă pentru cartea cu povești

— Vă rog să mă lăsați în pace, se supără mama cu demnitate, în ibricul de cafea“.

Tot în acest album al inimii sale, în afară de pozele familiei, autorul măi pune și chipurile deosebit de dragi ale lui Topârceanu, Ibrăileanu, Sadoveanu și Matei Cantacuzino — pe cari ni le arată în aureola harului cu care i-a înzestrat Dumnezeu.

Așa, pe nesimțite paginile se deapănă una după alta sub hărnicia ochiului și nerăbdarea inimei, ca niște fire de mătase, pe un mosor de ivoriu.

Când am închis volumul, am avut impresia că m'am deșteptat dintr'un vis. Și poate că așa ar fi dacă, n'ași regăsi real în mine acea ușoară melancolie ce ți-o lasă în suflet: casele părăsite, cântecul de orgă sau alba risipă de zăpadă a salcânilor scuturați.

LOTIS DOLENGA: «SIMFONIA AMURGULUI» ȘI «SLOVE DE JAR»

Poeziile d-nei Dolenga au o tonalitate minoră. Veșmântul versurilor deși uneori pare luat din trecut, este totuși nou. Citez „Tristețe“ (pag. 7 — Slove de jar).

In afundiș de cer plutește luna
— Rotund și preistoric submarin, —
Un plop își acordează 'n taină struna
Și prohodește moartea unui crin

Tristeți nelămurite se ridică
In dornice spirale de parfum

Iar codru 'nveșmântat în straie grate.
Se 'nalță pe o creastă — răzvrătit —
Și-ascunde sub brocat de catifele
Picioare de Arhanghel răstignit.

Trebue să recunoaștem că dacă „plopul care prohodește moartea unui crin“ este învechit ca imagine poetică ca expresie a sentimentelor, restul imaginilor sunt calde, sugestive și noi, reușind să închege tablourile de o reală frumusețe. Iau exemple din aceeași poezie :

„Inchisă în tăcere, stea soarbe
Miresme călătoare din livezi :“

sau:

„Oglinda Vremii — murea — nu mai cântă“

Nu mai puțin frumoasă ca expresie a fondului sufletesc mi s'a părut „Nocturnă“ — (pag. 9 — Slove de jar).

„La fereastra cerului de vară
Noaptea plânge rezemată 'n coate.
Iarăși simt, crescând în astă seară
Un desgust imens, desgust de toate

Vlăța-mi stearpă este ca o filă
Din caetul vremii, ruptă 'n van.

Prin fereastra cerului de vară,
Lacrimi curg ; curg lacrimi sclipitoare,
— Picături de aurită ceară,
Stropi de foc din stele căzătoare.

Mergând cu analiza mai departe, și căutând o înțelegere a atâtor tristeți, descoperim că motivul principal a fost dragostea. Iată ce ne mărturisesc versurile din „Scrisori de altă dată“ — (pag. 13, Slove de jar) :

*Atunci te-am întâlnit în calle,
— Copil ca mine, zvelt și trist —
Cu'n chip din lumi medievale
Și-o frumie palidă de Crist.*

*O cât de scurte, cât de rare
Au fost aceste întâlniri;
Apoi cu câtă nepăsare
Te-ai dus spre alte cuceriri!*

Dacă versurile acestea păcătuiesc prin lipsa de noutate — ca să nu spunem direct prin banal — ele au calitatea de a fi simple și sincere ca și stările sufletești pe cari le exteriorizează.

Ca să toarcem tot firul poveștii de dragoste, început în „Scrisori de demult“, ar fi prea lung. Ca să spunem că dorul de viață al autoarei, s'a oprit la această primă dezamăgire, ar fi inexact. Sunt multe poezii de dragoste în aceste două volume și multe mărturisiri. Interesantă poate că ar fi concluzia acestor peregrinări sentimentale. Citez din „Renunțare“ — (pag. 33 — Slove de jar) :

*Am așteptat cândva, prea mult o fericire,
Azi n'o mai vreau deloc, când poate fi a mea.
Trepțat am răstignit, sărmana mea iubire
Pe poarta timpului, ca pe o piață rea.*

și din „In vino veritas“ — (pag. 31 — același volum) :

*Omățul a căzut peste tăcere
Sau, poate, chiar tăcerea peste nea.
Trecutul se ascunde în unghere,
Uitarea s'a lăsat ca o perdea.*

*Iar viața, aruncându-și zdreanța sură,
Mi-arată golăciunea ei de crim.*

*Dunerea nu mai e decât o zgură,
Stropită cu dispreț, scuipat și vin.*

Cam acesta ar fi, fondul sufleteș al celor două volume de versuri ale d-nei Lotis Dolega : crâmpete de adânc de suflet, sau mai curând cloburile unui suflet, scoase la lumina zilei, de sub năruirea unei vieți. Pentru aceste motive poeziile de mai sus sunt din cale afară de personale, cea ce face ca înăiparea versurilor — unele chiar de valoare estetică — să fie redusă la strictul necesar. O singură dată, în poezia „Glas de tun“ — (pag. 35 — Slove

de jar) — autoarea încearcă să se desprindă de ea însăși, și trebuie să recunoaștem că reușește să ne dea o poezie, dacă nu perfectă, cel puțin originală. Citez ultimele două strofe :

*„Un vânt de nimicire a posedat furtuna,
A fecundat-o, caldă, pe-un pat de leșuri reci
Iar pruncul lor se joacă, cu coasa lui într-unu,
Și tale 'n carne vie, iadânci și lungi poteci
Cu răzvrătirea morții, se luptă Creatorul
Dar omul — iarăși fiară — e surd și orb : nebun !
Il chiamă 'n van bătrânii femeia și ogorul :
Doar zarea le răspunde, cu 'n glas adânc de tun.*

Ca formă, poeziile celor două volume de mai sus, sunt scrise cu mîgală și îngrijire, unele în rime destul de meșteșugite, având destulă muzicalitate, altele, în versuri albe, câteva inspirate și căutând să imite maniera lui Rabindranath Tagore („Iubirea mea“ și „Trandafirul vieții“). Trebuie să amintesc aici, că Simfonia amurgului, ale cărei versuri sunt scrise între anii 1929—1934, păcătuiește pe alocuri prin imagini prea învechite, prea mult întrebuintate în circulația literară, azi prea căutate. De exemplu :

*„Un suflet delăsat, de-amanta sa fugară
Zădărnicia !“*

sau :

*„De mîna zânelor cu părul de cometa !
— (oare cum ar arăta aceste zâne ?) —*

sau :

*„Privind o mare lină, cu valuri de cindante“
Umbre șterse, cu 'n pal avânt steril“*

sau :

*Te-am așteptat din an în an
In frământări păgâne
Cu-un jînd sălbatic de titan
Din epopei bătrâne*

„Slovela de jar“ sunt lipsite de asemenea banalități și dibuiri literare, avînd o ținută estetică superioară.

Marieta Popescu

CĂRȚI DE SPECIALITATE

de ILIE ȚABREA

„Vechile monete moldovenești,” de Corneliu C. Secășanu

În editura „Cartea Românească” a apărut, sub nr. A 85 din colecția „Cunoștințe folositoare” lucrarea d-lui Corneliu C. Secășanu: „Vechile monete Moldovenești”.

Dacă în general trebuie salutăată cu entuziasm apariția oricărei lucrări menite să contribuie la o mai bună cunoaștere a trecutului nostru monetar, strâns legat de cel istoric — cunoaștere pentru care la noi s'a făcut prea puțin în comparație cu celelalte țări, deși monetele noastre vechi constituie o glorie a trecutului nostru, iar cu ajutorul lor putem lămurii o mulțime de chestiuni istorice — nu putem saluta la fel apariția lucrării de față. Numărul extrem de mare al greșelilor și inexactităților istorice, numismatice și heraldice, precum și omiterea unor lămuriri absolut necesare în această materie, va face lucrarea nu numai inutilă, ci direct periculoasă; ea va produce o adevărată confuziune din punct de vedere monetar și heraldic, mai ales dacă va fi citită de cei neinițiați în această știință, iar din punct de vedere istoric va oferi dușmanilor noștri argumente nouă în susținerea greșitelor teze cu privire la începutul vieții naționale românești pe pământul nostru strămoșesc.

În cele ce urmează vom semnala numai o mică parte a greșelilor din această lucrare, începând cu cele istorice.

Autorul, după ce la pagina 2 face descoperirea că voievodatul Moldovei a luat ființă „cam” prin secolul al XIV-lea, ca și când noi n'am avea date cu mult mai precise în această privință, se grăbește să adauge că acest voievodat a recunoscut „de la început” suzeranitatea polonă, iar mai pe urmă pe cea turcească. Prin urmare, după părerea autorului, acestea nunt faptele cele mai importante din epoca întemeierii Moldovei, care, astfel, n'ar fi fost nicidecum independentă.

În nota 2 dela pagina 5 autorul face o nouă constatare, contrară celei dela pagina 2, dar pentru noi tot atât de puțin favorabilă, anume că până la 1372 Moldova era considerată ca „fiind sub suzeranitatea Ungariei sau a Coroanei ungurești”. Autorul nu ne spune însă de cine era considerată ca atare, ca și când toată lumea ar fi de acord în această privință; autorul nu ne explică nici cum conciliază d-sa aceste două păreri contrazicătoare, pe cari le exprimă în aceeași lucrare.

În legătură cu această din urmă afirmațiune autorul mai adaugă că

pe reversul monetelor lui Petru Mușat este stema familiei domnitoare, „semnul Casei de Anjou, rămas dela suzeranitatea ungară“ (pag. 5), afirmațiune făcută și la pagina 2, unde arată că pe reversul monetelor moldovenești este scutul Casei de Anjou. Dar această chestiune este astăzi lămurită cu ajutorul heraldicei și trebuie să presupunem că este cunoscută de orice numismat: Scutul de pe reversul monetelor moldovenești este numai asemănător celui din stema Casei de Anjou și este timbrat de un cap de bour, care este pus pe cealaltă parte a monetei, formând astfel un tot inseparabil, pe când năci stema Casei de Anjou și nici vreo altă stemă ungu-rească nu are un asemenea timbru.

În realitate scutul de pe monetele moldovenești nu este decât stema proprie a familiei domnitoare, distinctă de cea ungurească, și nu este cu nimic dovedit că ar fi rămas dela suzeranitatea ungurească, cum crede autorul. Oricine va citi o lucrare asupra organizațiilor cavalerești din secolul al XII-lea și al XIV-lea și asupra stemelor, va înțelege ușor că acesta este adevărul și că părerea autorului este greșită.

La pagina 28 autorul constată, de data aceasta cu oarecare surprindere, că Domnii moldoveni continuau să bată monete „deși au încheiat capitulațiunii cu Poarta“, constatare completată cu cea dela pagina 3, unde arată că ultimele monete moldovenești (Despot Vodă, Ioan Vodă cel Cumplit și Ștefan Răzvan) au chiar efigia Domnilor moldoveni, cu toate că aceștia „au fost siliți a încheia capitulațiunii cu Poarta“. Dar până astăzi nu dovedit că Domnii moldoveni ar fi încheiat asemenea capitulațiunii, așa că țara lor nu intra în categoria acelor pe care Turcii le considerau egale țării lor și cărora le-au acordat favoruri excepționale; căci se știe că așa zisele capitulațiuni erau convențiuni încheiate între un stat creștin și Poarta otomană, prin cari se regula situația supușilor creștini ai acelui stat, aflați în imperiul turcesc, din punct de vedere administrativ, fiscal și judecătoresc.

Ar fi de dorit ca autorul să arate pe ce se bazează pentru a face constatarea sa, care, dacă ar fi adevărată, n'ar putea decât să ne bucure. În special ar fi bine să se știe cine i-a „silit“ pe Domnii moldoveni să încheie capitulațiuni, căci Turcii de sigur că nu aveau niciun interes să-i oblige să-și creeze o asemenea situațiune favorizată.

Dar chiar dacă am admite că părerea autorului ar fi exactă, nu putem înțelege ce influență ar fi putut avea capitulațiunile asupra dreptului Domnilor moldoveni de a bate monete, căci acest drept, pe care îl au toate țările independente, nici n'ar fi putut fi atins prin încheierea capitulațiunilor, prin care s'ar fi recunoscut că Moldova este o țară independentă, sau cel puțin autonomă, situație în care este necontestat, că avea dreptul de a bate monete.

La pagina 3 se afirmă că din domnia lui Bogdan I-aul n'avem alte știri în afară de luptele cu Ungurii, deși din orice tratat de istorie putem afla și alte știri, cum sunt acelea privitoare la rudele acestui Domn, la avere ce i-a fost confiscată, și altele.

Cu privire la Alexandru, cel Bun, cei mai mulți istorici admit că a domnit până la 1432. Autorul este însă de părerea — admisă, ce e drept, și de alții — că a domnit până la 1433, dar cu toate acestea arată că fiul și urmașul acestuia, Iliș, a ocupat tronul în anul 1432, de unde pare a rezulta că autorul afirmă, contrar adevărului istoric, că în anul 1432 aceștia doi au domnit câtăva vreme împreună.

La pagina 20, autorul arată că în anul 1513 Bogdan al III-lea, fiul lui Ștefan cel Mare, a închinat țara Turcilor, recunoscându-le „suveranitatea”. Dar noi știm că Domnii moldoveni n’au recunoscut nici când suveranitatea Turcilor, ci cel mult „suveranitatea” lor, ceea ce este cu totul altăceva.

O afirmațiune în adevăr de neînțeles este cea de la pagina 3, unde arătând că după tradiție Dragoș Vodă a descălecat în Moldova prin a doua jumătate a secolului al XIV-lea, adaugă și anul 1349, care, după părerea autorului este în a doua jumătate a aceluși secol.

La pagina 28 arată că Dabija Vodă a imitat monetele polone și prusace, și trecând la descrierea celor polone astfel imitate, arată că ele sunt dela regii Gustav Adolf, Carol al X-lea Gustav și Carol al XI-lea, precum și dela regina Cristina. Dar niciunul din acești regi n’a domnit vreodată în Polonia, ci numai în Suedia, așa că suntem surprinși de afirmațiunea autorului. De altfel se știe că cele mai multe dintre monetele imitate în bănăria lui Dabija Vodă au fost suedeze, ceea ce autorul nu ne arată.

Dar pe lângă aceste inexactități istorice, autorul mai comite și o altă greșeală. Se știe că într’o lucrare de numismatică se trec numai acele date și fapte istorice, cari stau în legătură cu subiectul tratat, sau cari contribuie la deslegarea unor probleme istorice. În lucrarea de față autorul discută la dăseori o mulțime de chestiuni istorice cari n’au absolut nicio legătură cu subiectul tratat. Astfel descrie pe trei pagini activitatea lui Ștefan cel Mare, fără a releva un singur fapt care să aibă vreo legătură cu monetele sale. La fel procedează și cu alți domnitori. Dacă autorul ar fi respectat regula de mai sus, n’ar fi avut ocazia de a face atât de multe greșeli istorice.

Numărul greșelilor numismatice și heraldice este deasemenea foarte mare. Astfel la pagina 2 autorul afirmă că monetele voievozilor moldoveni au pe față capul unui zimbru cu stea între coarne, afirmațiune repetată și la pagina 5, unde descrie monetele lui Petru Mușat. Dar pe aceeași pagină puțin mai jos, arată că monetele lui Petru Mușat au pe revers, deci nu pe față, cum arătase mai sus, un cap de bou, deși cu câteva rânduri mai sus arătase că acel cap este de zimbru, pentru ca la pagina 6 să arate că acel cap este de bou. Descriind apoi monetele celorlalți voievozi moldoveni, autorul face neînterupt aceeași confuzie între aceste animale, ca și când între ele n’ar fi nicio deosebire.

Chestiunea aceasta este însă de mult rezolvată în mod definitiv și fără posibilitate de controversă: Capul de pe monete, care a devenit apoi stema Moldovei, este de bou, nu de zimbru și nici de bou. Deosebirea între aceste trei animale, dintre care bouul a dispărut mai de mult, iar zimbrul mai târziu, este cam aceea ce există între cal, catâr și măgar, așa că nu putem înțelege ușurința cu care autorul face afirmațiunile sale.

La pagina 3 autorul afirmă că monetele voievozilor moldoveni sunt propriu zise piese mici de argint sau de bronz, „groși” și „dnari”. Dar cu toată bunăvoința nu putem înțelege ce a voit să spună autorul prin această propozițiune.

La pagina 6 și 13 autorul arată că monetele lui Roman Liul și ale lui Petru al II-lea au pe revers un scut cartelat. Un scut scarte’at (nu cartelat, cum scrie autorul), este însă un scut împărțit în patru, în formă de cruce, dar nicio monedă moldovenească anterioară celor ale lui Alexandru Lăpușneanu nu are un asemenea scut, ci numai unul despicat, adică împărțit în două, de sus în jos. Susținerea autorului este prin urmare complet greșită.

Descriind scutul de pe monetele moldovenești, autorul mai afirmă că el are pe o parte trei grinzi transversale. Dar liniile paralele aflate într'un scut se numesc fascii, nu grinzi, iar într'o lucrare de numismatică nu este permis a se întrebuița asemenea expresii nepotrivite; prin urmare scutul de pe monetele moldovenești este: „despicat, în primul cartier fasciat“. Dar autorul pare a admite că în scut există și grinzi și fascii, cari astfel ar fi noțiuni distincte; cel puțin așa rezultă din susținerea sa de la pagina 9, unde arată că scutul de pe monetele lui Alexandru cel Bun este „cartelat și fasciat, având în dreapta două grinzi transversale“. Dar dacă există și grinzi transversale, atunci cari sunt fasciile?

Autorul mai arată că pe o parte a capului de bou este o stea, iar pe cealaltă o semilună. Dar toți acei cari cunosc cât de puțin numismatică română știu că așa zisa stea este în realitate un soare, așa că într'o lucrare de numismatică nu i se poate zice altfel.

La pagina 10 se arată că monetele lui Alexandru cel Bun au pe revers un scut fasciat, stema familiei Mușatinilor „la fel cu cea a Basarabilor“, deși se știe că aceste două steme nu sunt la fel, căci cea a Mușatinilor are într'un cartier al scutului câteva flori de crin, cari nu există în cea a Basarabilor.

Descriind (la pag. 3) o monetă, atribuită de Sturza lui Bogdan I-lui, dar care s'a dovedit ulterior că este a lui Bogdan al II-lea, autorul face constatarea că între coarțele bouului este o stea cu 5 rozete, deși în realitate este numai o stea, fără nicio rozetă și nu se cunoaște nicio monetă care să corespundă descrierii autorului. De altfel autorul, deși admite că această monetă nu este a lui Bogdan I-lui, totuși o reproducere și o descriere înainte de a se ocupa de monetele lui Petru Mușat, iar la locul unde ar trebui descrisă, nici n'o amintește.

Autorul mai cunoaște și o cruce cu două bare, deși termenul științific pentru o asemenea cruce este cel de „cruce cu două brațe“.

La pagina 3 se afirmă că între 1771—1774 Ecaterina a II-a a Rusiei a bătut „sporadic“ pentru Muntenia și Moldova o serie de monete de aramă de „2 copeici și 3 denghi“. Această propozițiune atât de simplă conține trei înexactități: 1) Monetele de cari este vorba n'au fost bătute în mod sporadic, ci continuu dela 1771—1774 și încă în număr așa de mare, încât au provocat o adevărată revoltă în toată țara, revoltă care la Iași a fost potolită numai cu ajutorul armatei rusești; 2) Niciuna din aceste monete nu este de 2 copeici, cum afirmă autorul; 3) O copeică nici n'avea 3 denghi, cum deasemenea afirmă autorul, ci numai 2, așa că chiar dacă ar fi existat și piese de 2 copeici, ele n'ar putea avea decât câte 4 denghi. În realitate menționatele monete sunt numai de câte 2 parale sau trei copeici, precum și de câte o parale sau 3 denghi.

De altfel la pagina 31 autorul revine parțial asupra părerii sale dela pagina 3, arătând că unul din tipurile monetare bătute la Sadagura îl constituie piesele de 2 parale și de o parale, fără însă a arăta că acestea sunt singurele piese cari au avut putere circulatorie.

După ce arată că primele monete moldovenești erau groși după (autorul zice depe) sistemul monetar polon, afirmă prin nota 1 dela pagina 5 că groș sau groșiță era o monetă de cont în Polonia și Moldova și avea putere circulatorie numai în comerțul de „en gros“. Dar și această afirmațiune

este complet greșită, căci în epoca ce ne interesează groșul era monedă reală și avea putere liberatorie la orice vânzare-cumpărare, nu numai în comerțul de „en gros“; ea a devenit, ce e drept, monedă de cont, dar aceasta s'a întâmplat în Polonia cu mult mai târziu și anume când în Moldova circulau mai ales asprii turcești.

Despre monedele bătute de Iliș sub influența celor lituane, autorul afirmă (pag. 12) că au pe față o vulpe călare pe un cal în poziție de atac, deși cu ajutorul monedelor lituane din acea epocă s'a stabilit în mod definitiv că acea figură nu este o vulpe, ci un călăreț, ca și pe monedele lituane, dar reproduș în mod defectuos.

Descriind monedele lui Ștefan cel Mare, despre cari la paginile 18 și 19 face afirmațiunea inexactă, sau, în orice caz cu nimic dovedită, că au fost bătute sub influența celor ungurești și că ar avea tipul dinarilor ungurești, autorul își exprimă părerea, în nota dela pagina 19, că n'ar fi exclus ca Ștefan să fi întrebuintat tipul monedelor cu crucea patriarhală după tipul monedelor lui Petru Aron. Dar nicăeri în această lucrare nu se arată că Petru Aron ar fi mătut asemenea monete, singurele monete pe cari autorul le atribuie acestui domnitor fiind cele ce au pe revers două spade încurcinate (pag. 15).

La nota 2 dela pagina 19 se arată că dela Ștefan cel Mare s'au mai găsit anii trecuți la Cetatea Albă, de către d. profesor universitar P. Nicorescu, 17 bucăți monete de bronz, având pe față un cap de bour, iar pe revers o cruce și legenda ASPRU-KASTRU. Dar aceste monete n'au fost găsite de d. profesor Nicorescu, ci de d. Sah-Nazarov, conservatorul muzeului din Cetatea-Albă, care le-a și publicat într'un număr din revista „Cetatea-Albă“. D. profesor Nicorescu este însă acela care a făcut și a publicat un studiu asupra lor, în care a ajuns la concluzia că au fost bătute sau de Ștefan, fiul lui Alexandru cel Bun și anume pe vremea când, în urma unei înțelegeri, stăpâna jumătatea de miazăzi a țării, pe când fratele său Iliș stăpâna partea de miazănoapte, sau de către Alexandrel. Față de această concluzie pe larg motivată, nu înțelegem de unde deduce autorul că menționatele monete ar fi fost bătute de Ștefan cel Mare.

Despre monedele lui Alexandru Lăpușneanu autorul afirmă (pag. 24) că n'au circulat, fără însă a arăta pe ce își bazează această părere atât de neverosimilă și fără a explica pentru ce au fost bătute, dacă nu pentru a fi puse în circulație, căci ca decor sau pentru distracție de sigur că n'au fost bătute.

La pagina 28 se afirmă că Dabița-Vodă n'a bătut monete naționale, ci a imitat numai pe cele străine, deși se știe precis că acest voievod a bătut și monete naționale, cu numele său și cu titlatura sa și se cunosc până acuma mai multe variante ale acestor monete, cari figurează în mai multe colecții.

La pagina 25 se arată că talerii și ducații lui Despot-Vodă au pe revers o aquilă, pe pieptul căreia sunt 18 cartiere în cari sunt reprezentate stemele diferitelor țări. Dar în realitate asemenea revers au numai talerii, iar nu și ducații, și în afară de aceasta, în cele 18 cartiere sunt numai stemele despre cari Despot susținea că sunt ale sale sau ale familiilor înrudite, iar nu ale altor țări, cari n'ar fi avut ce căuta pe monedele moldovenesti.

O afirmațiune tot atât de neexactă este și aceea că Ștefan Tomșa, ur-

mașul lui Despot-Vodă, ar fi copiat dinarii ungurești, deși el a continuat să bată monete mici la fel cu ale lui Despot, și ale lui Lăpușneanu, înlocuind numai numele acelor domnitori cu al său, fără însă a lua ceva de la Unguri.

Complet greșită este afirmațiunea că inscripția de pe fața monetelor lui Ștefan Răzvan este BOIBOD MOLDAE (IAE), când ea este BOIBOD MOLDOB (EI), deci românească, iar nu latinească.

Descriind (la pag. 31) monetele bătute de Ecaterina a II-a a Rusiei la Sadagura, autorul face o regretabilă confuzie între cele bătute de probă și cele puse în circulație și mai face și afirmațiunea inexactă că ele reprezintă deseurile monetelor rusești de atunci; iar despre Gartenberg, care a înființat faimoasa monetărie de la Sadagura, autorul afirmă că este din Olanda, deși noi nu cunoaștem o asemenea țară, iar acest nume este dat de Germanii țănturilor baltice.

Autorul mai face o serie de alte afirmațiuni inexacte sau cu nimic dovedite. Astfel se știe că Dimitrie Sturdza a făcut la timpul său clasificarea monetelor moldovenești după cunoștințele din acea vreme. De atunci s'au descoperit multe lucruri nouă și unele păreri s'au dovedit a fi inexacte. Pe baza tuturor cercetărilor și a experienței de până acuma d. profesor Const. Moisil a întocmit și publicat, în volumul I din Enciclopedia României, o lucrare completă asupra monetelor românești, care cuprinde și pe cele moldovenești. Toate afirmațiunile sale sunt pe larg motivate. Noi nu putem contesta nimănui dreptul de a susține că una sau alta din părerile d-lui Moisil este greșită, dar cu condiția ca în sprijinul unor astfel de susțineri să se aducă dovezi, sau cel puțin argumente serioase. Autorul face însă numai simple afirmațiuni, cu cari voiește însă să răstoarne unele din părerile d-lui Moisil. Astfel el afirmă că monetele atribuite de d. Moisil lui Roman al II-lea, ar fi fost bătute de Roman Lu, iar unele din cele atribuite lui Ștefan cel Mare, ar fi ale lui Ștefăniță; apoi că și Petru al II-lea, Petru Rareș și Ștefan Lăcustă au bătut monete, fără însă a arăta pe ce se întemeiază pentru a ajunge la această concluzie și de ce n'ar fi bune argumentele d-lui Moisil.

Multe legende sunt citite de autor în mod greșit. Astfel pe monetele lui Bogdan al III, autorul citește TIO (pag. 20), deși este numai obșnuitul IO, cu o cruce înainte, ca și pe alte monete; apoi VOIEVODA RGOS, în loc de VOIEVODA GOS(PODAR); iar pe monetele ce le atribue lui Petru Lăcustă citește MOLDOVSKOI în loc de MOLDAVSKOI. El mai pretinde că literele D. G. de pe monetele lui Alexandru Lăpușneanu ar însemna Domni Gratia (din mila Domnului), deși se știe că aceste litere înseamnă Dei Gratia (din mila lui Dumnezeu).

În introducere, autorul citează, între Românii care au colecționat și publicat monete vechi românești, pe Banul Mihail Ghica și pe N. Mavrus și apoi pe încă vreo câțiva, fără însă a aminti măcar pe N. Docan, care a fost cel mai activ în această privință și a cărui lucrare despre monetele lui Petru Mușat este cea mai bună de până acuma. De asemenea nu amintește nimic de doctorul Severeanu, a cărui activitate în acest domeniu este de asemenea bine cunoscută.

Se mai afirmă (pag. 1) că colecționarea primeor monete românești trebuie „atribuță” lui Dimitrie Sturdza, deși noi atribuim cuiva numai ceva

nesigur, pe când despre Sturdza stim sigur că este primul care a colecționat, descris și studiat în mod științific monetele vechi românești.

Citarea diferitelor lucrări se face în mod vag de tot, așa că este foarte greu, uneori aproape imposibil de găsit lucrarea citată. Astfel de exemp.u la pagina 7 autorul trimite la articolul d-lui Const. Moisil: Monete și sigilii dela Domnii contemporani cu Iancu Vodă, fără a arăta măcar unde s'a publicat acel articol, iar la pagina 14 trimite la articolul d-lui Moisil: „Domnii contemporani cu Iancu Vodă“ publicat în ziarul Universul, fără a arăta măcar anul în care a fost publicat. La pagina 19 trimite la articolul aceluiaș autor „Monete și sigilii dela Ștefan cel Mare“ publicat în Universul, deasemenea fără a arăta date mai precise.

La pagina 28 arată că „D-l Ilie Țabrea, în cronica Numismatică“, și-a pus întrebarea etc.“, fără a arăta în care număr din cronică și nici măcar titlul lucrării. Deasemenea incomplet sunt arătate și alte trimiteri, nerarătându-se nici anul și nici locul apariției diferitelor lucrări. Astfel: sunt: D. A. Sturdza în „Numismatica Română“; Const. Moisil în „Monete vechi românești“; R. Gassauer în „Tipuri de monete moldovenești inedite“; E. Fischer în „Beschreibung der Moldauischen Prägungen“, etc.

Cele arătate mai sus sunt numai o parte din numeroasele erori, inexactități și omisiuni din lucrarea citată, dar sunt, credem, suficiente pentru a se constata că o asemenea lucrare nu trebuia publicată în colecția „Cunoștințe folositoare“ care are menirea de a răspândi numai cunoștințe în adevăr folositoare, calitate pe care această lucrare n'o are.

București, Decembrie 1941

ILIE ȚABREA

N O T E

IDEI — OAMENI — FAPTE

CRONICA EVENIMENTELOR

Iarna, anul acesta, a fost protivnică marilor operațiuni militare. Gerurile s'au prelungit până târziu în Martie, iar ploile și inundațiile au transformat întinsurile câmpurilor de bătae în nesfârșite limanuri de apă. Comunicația, extrem de anevoioasă, dela Nord, dela Murmansk, până pe țărmii mării de Azov și Marea Neagră.

Marele aliat al stepelor, iarna aceasta, pe care omenirea n'a mai trăit-o de 140 ani, nu a adus nimic bun bolșevicilor. Și contau mult pe ea, amintindu-și de marele Napoleon.... Ca să fim drepti iarna aceasta grozavă, tot le-a adus ceva: o măcinare formidabilă de trupe și irosirea unor cantități uriașe de material de război.

Atacurile pe cari rușii le-au repetat cu insistență, iarna întregă, nu au reușit nici să le despresoare Leningradul, nici să le deblocheze Moskova. Iar loviturile pe cari le-au tot primit la orice încercare de a pătrunde în liniile germane, au fost nimicitoare.

Lunile de hiberbare, deci de ținută defensivă, a armatelor Axei se încheie odată cu apariția lăstarilor pe

ram. Cum va hohoti soarele făcând să plesnească mugurii, cum se va așina de pomi și copaci frunza iar pământul își va sorbi băltoacele, cum va fi posibilă mărșăluirea și circulația vehiculelor, lovitura de măciucă pentru necredințoșii roșii va veni. Și va veni neîndurătoare.

Până atunci se îngrămădește material și puhoiu uman. Arme noi, oameni și puteri proaspete și cu voia neclintită așteaptă iureșul năprasnic.

Doar aviația desfășoară acțiuni continue. Britanicii, neputincioși, au pornit la distrugerea orașelor. După ce au atacat Parisul lăsând sub dărâmături sute de cadavre și mii de răniți, au atacat orașe fără apărare. Replica a venit grozavă.. Și orașe de ale lor au plătit scump această ticăloșie.

Dacă ținem socoteală de aceste indicii, războiul care se va deslănțui și mai furios în faza acestei primăveri, va fi nimicitor. Și, cine știe, dacă nu se va recurge și la arma cea mai lașe, la gaze...

Numai lupta marină și-a continuat și lunile acestea, activitatea distructivă. Ingeniozitatea dublează temeritatea marinarilor germani. Ii vezi apărând hotărâți în toate apele globu-

lui. Unde cu gândul nu gândești apar și dau lovituri mortale. Iar vasele anglo-americane dispar. Tonajul pierderilor lor atinge cifre extraordinare. O fi având ei posibilități de construcție pentru a înlocui pierderile, dar capacitatea de distrugere germano-niponă pare mult superioară. Pe unde se strecoară, cum află, de ies în drumul navelor americane chiar pe coasta Continentului nou, și le izbesc, trimițându-le la fund? Ce rază de acțiune au submarinele germane de torpilează și scufundă pe dușman ori unde îl găesc? Chiar și în apele cele mai îndepărtate?...

În Extremul Orient elanul nipon pentru alungarea vrăjmașilor din aproape toate insulele din raza expansiunii lor, nu cunoaște margini. Până în Australia nu a mai rămas drum lung, iar frontiera Indiei a fost atinsă prin ocuparea Birmaniei. Și pe uscat trupele anglo-americane sunt bătute ori unde dau piept cu japonezii.

Victoriile raportate până acum de niponi au răsunit în marea masă a popoarelor din Asia și Australia. De aceia vedem mișcări pentru independență în Indii, mișcări pe cari englezii nu le-au putut trece cu vederea. Au fost nevoiți să trimită pe Sir Strafford Cripps ca să trateze. Rezultatul nu pare a fi mulțumitor pentru englezi.

„În Cirenaica, acțiuni de patrulare“... Noi știm ce însemnează acest comunicat care se repetă aproape zilnic de câțva timp. Când ceasul va bate însă, armatele germano-italiene vor izbi. Și vor izbi așa cum știu să izbească germanii. Acțiunea de aci va fi sincronizată, probabil, cu acțiunea din Rusia...

Malta e un infern. Instalațiile militare și portuare sunt zilnic bombardate de aviația italo-germană. Alar-

mele se țin lanț, ziua și chiar noaptea întreagă, aproape în permanență.

M. G. SAMARINEANU

CONSTANTIN GIURESCU

Populația moldovenească dela gura Niprului și a Bugului în veacurile XVII și XVIII, Craiova 1942.

Știrile privitoare la Românii depe țărmul de miazănoapte al Mării Negre, la răsărit de Nistru, sunt cu atât mai numeroase cu cât ne apropiem de vremea noastră; ele nu lipsesc însă nici pentru epoca veche. Așa își începe lucrarea d-l Const. Giurescu. Încă din secolul al XIII-lea un act italian amintește de o româncă Marioara („Mairore“ căsătorită în Caffa Crimeii, (v. Brătianu Gh. I., *Recherches sur Vicina et Cetatea Albă*, Buc. 1935, p. 134).

În 1430, printre soldații streini cari apărau acest oraș genovez, e pomenit și un Iacob Valahul („viri Iacobine Velachi“ (Iorga, *Studii istorice asupra Chilieii și Cetăței Albe*, Buc. 1899, p. 110). În 1455 găsim pe Moldoveni stăpânind cetatea Lerici, la gura Niprului (Iorga, *Ibidem*, p. 116), ca apoi pe vremea lui Ștefan cel Mare să-i întâlnim ca soldați și negustori în Crimeia: În 1468 *Februarie 6* e pomenit la Caffa, un „Lohannes Velahus sive Ungarus“, adică un Ioan Românul. În 1469 și 1470, întâlnim un Stanciu, un Dumitru, un Radu, un Stoica (Brătianu, *Ibidem*, p. 134). Acestea sunt primele știri, și ele se înmulțesc cu cât ne apropiem de vremurile noastre. Prețioasă expunere, căci ea ne aduce atâtea date și știri cu privire la acest ținut de Nord. Iar pe temeiul acestor mărturii, putem afirma prezența în veacurile XVII, XVIII, a unei însemnate popu-

lații românești pe țărmul nordic al Mării Negre, la răsărit de Nistru. O constatăm în 1639, în 1709 în 1799. „*Țărmul Mării Negre — între Nistru și Kertch — ca de altfel, întreg ținutul dintre Nistru și Nipru păstrează urmele expansiunii românești, urmele vitalității etnice a neamului nostru*“.

ION M. NEDA

EMINESCU IN LIMBA GERMANĂ

Nu știm din ce beciu a fost scoasă și pusă pe mesele anticarilor o carte uitată (și probabil puțin cunoscută): „*Mihail Eminescu, Gedichte, Novellen, deutsch von Maximilian W. Schroff*“. Autorul acestei lucrări profesor și filolog (cărui i se datorește și cunoscutul dicționar german-român) a fost un adânc cunoscător al limbii noastre, dar și un iubitor și înțelegător al scrisului românesc. El și-a propus, la 1901, să tâlmăcească în limba lui Goethe pe cei mai remarcabili dintre prozatorii și poeții români de atunci. Cu acest gând a publicat între anii 1901—1910 patru volume conținând traduceri din: V. A. Ureche (Legende naționale), N. Gane (nuvele), Delavrancea (Intre vis și viață), A. Vlahuță (Din goana vieții), A. Russo (Cântarea României), A. Odobescu (nuvele istorice), I. Slavici, M. Demetrescu (nuvele). Al 5-lea volum a însemnat o încordare mai mare, cuprinzând, într'o primă ediție, poezii și proză de M. Eminescu.

În prefața acestui din urmă volum, se anunță că al 6-lea volum urma să cuprindă traduceri din Vasile Alecsandri. Cum se vede, o activitate de toată lauda, menită să facă cunoscută și necunoscutorilor limbii noastre, comorile scrisului românesc.

Războiul mondial trecut a fost însă fatal autorului: el a fost învinuit de sentimente accentuate de simpatie față de una din Puterile cu cari ne aflam în războiu și urmare, a fost o întrerupere îndelungată a activității sale filologice și literare. După zece ani, la 1923, Maximilian W. Schroff a scos a doua ediție din traducerea operei lui Eminescu, revăzută și completată.

Lucrarea cuprinde, după o introducere critică-biografică, aproape toate poeziile din edițiile prime ale operei lui Eminescu: 67 în total, între cari cele cinci „Scrisori“, Luceafărul, sonetele, Glosa, Venere și madonă, Mortua est, poeziile în metru popular etc., precum și, din proză: Sărmanul Dionis și Făt frumos din lacrimă. Se cuvine buna amintire a acestui iubitor al scrisului românesc pe care s'a străduit a-l face cunoscut și cetitorilor germani.

LAE, ORI BĂLAE ?

Într'o voluminoasă „Istorie a literaturii române“ recent apărută (s'au cam înmulțit în vremea din urmă istoricii literari), autorul vorbește între alții și de Nicolae Iorga, comite unele inconsecvențe cari par ciudate. Astfel, autorul afirmă într'un loc că „N. Iorga n'a adus nimic nou la „Semănătorul“, — deoarece revista își avea dinainte programul fixat. Istoricul N. Iorga „a contribuit numai la răspândirea programului revistei „prin suflul pus în articolele sale“, articole cărora autorul istoriei literare în chestiune binevoiește a le recunoaște „un real talent“ (Din nenorocire N. Iorga nu mai trăiește ca să poată mulțumi pentru recunoașterea acestui „real talent“).

Dar în aceeaș Istorie, în alt loc, autorul scrie: „N. Iorga fixează pentru Semănătorul misiunea de a da neamului românesc o literatură care să pornească dela el, dela ce e mai răspicat și mai caracteristic în el, dând în același timp literaturii universale, în formele cele mai bune ale ei, un capitol nou și original“. Și, în alt loc, se reproduc cuvintele de directivă ale lui Iorga: „Semănătorul are misiunea de îndrumare și moralizare. Semănătorul nu trebuie să fie o revistă molăie și nehotărîtă; el nu poate fi o tribună liberă care să deie dreptul fiecăruia ca să scrie în orice direcție și cu orice scop îi place“.

În aceeaș istorie a literaturii cetim că: „N. Iorga a scris frumoase pagini în Semănătorul, de-aceia i s'a propus să ia direcția revistei“. Dar tot acolo autorul istoriei afirmă că luarea de către N. Iorga a direcției revistei n'a fost un bine pentru Semănătorul; N. Iorga și-a jignit colaboratorii și „s'a nimicit tocmai ce era mai luminos în programul revistei“(?!)

Mai la vale se citează însă dintr'o sorisoare către N. Iorga a lui Em. Gârleanu, — pentru care Semănătorul era „revista mumă“: „De nu vom putea scoate în trei luni odată în volum revista (e vorba de Făt Frumos pe care-l redacta Gârleanu la Bârlad) vom veni cu toții la Semănătorul, lângă povața dv. înțeleaptă“. Nu zău, parcă n'ar fi consecvență în aceste citări și afirmări istorico-literare...

I. CONSTANTINESCU

ZĂNELE DIN VALEA CERBULUI, POVEȘTI DE NESTOR V. A. URECHEA

Zănover, Binovin, Căslachin, mi-au răsunit în urechi cuvinte fermecate, decum am zărit cartea lui Nestor Ure-

chia. Și cu dorul timpului copilăriei am recitat din scoartă în scoartă „Zănele din Valea Cerbului“.

În vremea aceea, peste poporul din văii domneau Zănele, iar soarta oamenilor nu era lăsată așa, la voia întâmplării. Era sorocită din leagăn, sau întoarsă din calea ei dreaptă chiar dealungul vieții, de câte o faptă bună sau rea, răsplătită sau pedepsită de Zăne și de Vrăjitoare.

Ideea de bine și de rău se întrezărește dela un capăt la altul al cărții. Munții ni se arată falnici, locuiți de tot felul de vietăți, fiecare cu căpetenia ei care avea neamul în grijă. Și așa ar fi fost să fie până acum, dacă Aghiută, prefăcut în cloncan, n'ar fi furat floarea de busuioc fermecată, cu care trebuiau să se atingă Zănele ca să-și capete din nou chipul, când toate transformate în gângăni, au dăntuit la balul găzelor.

Câte generații de copii nu are să mai încante Zănele din Valea Cerbului și câte speranțe că minunile se pot înlăptui, n'au să mai păstreze în sufletul celor mici.

Păcat că Editura Cartea Românească lasă să se strecoare dealungul paginilor greșeli de tipar nepermise.

Așa bunăoară, în ultima poveste, la balul găzelor, dupăce Zăna Găzilor a prefăcut pe toate surorile sale în fel de fel de gângăni, s'a așezat într'un tufiș de fagi să păzească floarea de busuioc cu care, în zorii, trebuia să le atingă ca să se facă la loc Zăne. Și

„Privi cât privi și nu mai putu răbda“.

— Adică de ce m'am pedepsit singură, de stau stingheră și privesc, în loc să intru și eu în jocul surioarelor mele? Floarea de busuioc deslegătoare? Uite, o pun coala în furca acestui anin fraged. Când imi va face Zăna Zorilor semn, mă voi rezezi la

floare, o voi atinge-o, mă voi face la loc Zână, voi deslega și pe celelalte și gata socoteala!

Dacă se făcu **Zâna Zorilor** fluture de noapte...

În clipa prâncioasă, **Zâna Zorilor** sub haina albastră a calului dracului, se apropie de fluturile de noapte...

DANIELA MIGA

ALMANAHUL ZIARULUI TRIBUNA

Dacă Almanahul ziarului „Tribuna” — organul Societății Ardeleni Târnava Mare — a apărut atât de târziu, are în favoarea sa scuza de a prezenta cititorilor un bogat material beletristic, interesante relatări despre ascendența partidului național socialist german și despre creatorul lui Fuchrerul Adolf Hitler; despre Italia de totdeauna și cea de azi; câteva note informative despre imperiul japonez; despre republica finlandeză etc.

Nu este neglijată nici istoria țării noastre, fiindu-ne prezentată pe scurt, dar elocvent și unitar cele mai de seamă evenimente mergând dela 24 Ianuarie 1859, până în ziua de azi. Paginile acestea sunt ilustrate cu portretele celor ce au stat sau stau azi la conducerea țării și a destinelor poporului român. În afară de acestea, almanahul Tribunei cuprinde în cele 480 de pagini ale sale, schițe, nuvele, versuri, alese din operele celor mai de seamă autori români; snoave și anecdote, interesante articole politice, sociale sau economice; publiciști români și străini, apoi portrete ale oamenilor zilei, medalioane, și vederi din tot cuprinsul pământului locuit de români.

MARIETA POPESCU-FLOREA

RĂZBOIUL NOSTRU

După sfârșitul războiului mondial trecut, Paul Dechanel, președinte al Camerei Franceze, într'un interviu acordat unui ziarist spaniol, a spus între altele, următoarele:

— Știți la ce mă gândesc în aceste momente? La cuvintele rostite de un înalt diplomat german în Septembrie 1914: „Vom câștiga războiul și chiar dacă nu-l vom câștiga pe câmpul de bătaie, îl vom câștiga totuși, fiindcă ne vom uni cu cele nouă milioane de germani din Austria”.

Soarta armelor s'a rostit atunci împotriva armatelor germane, dar poporul german în acele momente grave nu și-a uitat idealul național al unirii laolaltă a tuturor germanilor.

Și germanii din fosta Austrie luptă azi cot la cot cu fiii noii Germanii a lui Adolf Hitler, pentru păstrarea și întărirea acestei Germanii unite.

Iar noi luptăm acum alături de marea armată germană pentru același ideal național al unirii tuturor românilor; neîntrecuții noștri ostași își varsă sângele scump împotriva acelor cari în Iunie 1940, s'au repetat ca fiarele sălbatice, neprovocați de nimeni, — să rupă dela trunchiul neamului viguroasele ramuri ale Basarabiei și Bucovinei.

Sunt și alții cari din alte colțuri ne pizmuiesc unirea, dar este o dreptate imanentă: cei de-un sânge și de-o lege trebuie să trăiască laolaltă, pentru aceasta am luptat și vom lupta și biruința va fi a noastră.

I. CONSTANTINESCU

CUVÂNTUL ROMÂNIEI

Redăm în fruntea acestui număr părți din cuvântarea magistrală și-

nută de d-l prof. Mihai Antonescu, vicepreședintele consiliului de miniștri, în ziua de 19 Martie, în sala Facultății de Drept din București, la o măreață adunare a tineretului studios și a reprezentanților corpului didactic și preoțesc.

A fost un cuvânt pe care țara întreagă-l aștepta. Și l-a primit cu suflul în freamăt. Aplauzele cari subliniau aproape fiecare frază, erau atât de furtunoase, parcă întreaga Românie și-exprima tumultul sufletec prin ele și recunoștința.

Avem un vis...

Nimic și nimeni nu ne poate opri ca să-l hrănim cu toate nădejtile noastre și să-i închinăm întreaga virtute a neamului. Sacrificiile de pe câmpurile de luptă ale Crimeei și ale Donețului, unde soldatul român își încunună vitejia, încrustând fapte mărețe de arme, poartă în substrat credința acestui vis...

Infrângerea bestiei roșii, înainte. Prea a fost hrăpăreață și prin mărșevia ei prea s'au pornit toate mărșevile celelalte. e

Azi ne vedem nația iar cu fruntea sus, așa cum era obișnuită această nație, cu toate restriștile cari s'au abătut asupra ei. Rușinea care i s'a impus și-a spălat-o în sânge. Odesa e mărturie a acestei mândrii și Feodosia Crimeii. Și atâtea și atâtea alte câmpuri de bătae, unde moartea încita disprețul vieții și unde hecatombele stau mărturie grăitoare a vitejiei românești...

Sufletul ni se strângea, nevolnic, sub loviturile atâtor vești grozave cari ne veneau dela frații rămași pradă străinului. Iar insultele al căror ecou ne ajungea, ne sângera inimile. Elanul marilor înfăptuiri de pe front ne era cernit... Oare s'au uitat ceva, pe undeva?

Și decodată verbul hotărît al vredenului nostru vicepreședinte, cu tu-

nete și trăsnete și cu chei deslegătoare de nedumeriri...

Nu voi uita niciodată ochii prietenului Victor Papilian, acest decan cu suflet de adolescent, intrând în redacție, după înălțătoarea adunare unde Mihai Antonescu a rostit istoricul cuvânt.

— A fost ceva, încercă prozatorul viguros care este d-sa, să tâlmăcească în cuvinte, ceva!...

Lumina din ochii d-sale îmi arătă toată grandoarea și nu știu de ce în îmbrățișara noastră ne-am simțit fiecare la locurile unde ne este rostul...

Intregul grup de scriitori care se afla în ziua aceea la redacție, împărtășise dela V. Papilian, lumină de Paște. Parcă prof. Mihai Antonescu strigase: Veniți de luați lumină. Și d-sa a luat și ne-a adus. La fel, lumină pascală avea în priviri și în suflet întreaga nație, după acest istoric discurs. Și țara a mulțumit Mareșalului său Ion Antonescu, care știe, la răscruci de nedumerire, să dea profesorului grai pentru a ne însenina așteptarea...

M. SAMARINEANU

SAVA AUREL, V., Documente moldovenesti privitoare la Românii de peste Nistru, Buc. 1942, 31 pagini.

Din cercetarea arhivelor cu material documentar, din hrisoavele și zapisele satelor orheiene și sorocene de pe malul Nistrului, mai în totdeauna s'a putut constata că ambele maluri ale Nistrului, au fost populate de locuitori moldoveni, uniți dealungul veacurilor prin tradiția și interesele comune ale descendenței lor din bătrâni descălicători de sate și întemeietori de răzășie. Românii transnistrieni au rămas multă vre-

me stăpâni peste vetrele și ogoarele lor de peste Nistru.

Documentele anexate în număr de 13, aduc următoarele știri :

1574 Mai 10, Ion Voevod întărește stăpânirea lui Ion Golia marele Logofăt și lui Eremia Pârcălab cu soția sa Tudora asupra a două locuri în pustie: Oxintia pe Nistru, între Molovata și Mocșia cu loc de mori de ceia parte a Nistrului pe pârâu, la gura Iahurlicului și altul la capătul Peșterei, din sus de vechiul Orhei, unde cade drumul vechi în Răut, în vad, în sus de Chișinău sub stâncă, locuri pe cari ei le-au cumpărat dela însăși Domnia sa cu opt cai buni și patru sute de zloți tătărești.

1588 August 4, Petru Voevod, confirmând împărțirea făcută între jupâneasa lui Golia Logofătul și jupâneasa lui Eremia Pârcălabul, întărește soției Logofătului Golia jumătate de sat din Golăeștii pe Răut, jumătate de sat din Oxintia, o moară la Mihăileasa și cu Stuhucinile, loc de folosință a acestei mori.

1593 August 11, Ieremia Moghilă Voevod renoind un hrisov a lui Ion Vodă, furat din casa popei Drăgan din Suceava, întărește Anei jupâneasa lui Golia Logofătul cu fiii săi: Mihal, Cristina și Ștefan și Frăsinei fata Pârcălabului Eremia, Oxintia și locul dela capul Peșterei, din sus de vechiul Orhei, mori în Răut, cum și patru mori de ceia parte a Nistrului în gura Iahurlicului.

1714 Mai 24, Niculae Alexandru Voevod poruncește lui Toderășco pârcălabul Orheiului, să cerceteze pricina dintre mână. Golia și Gavril Pârțul pentru o parte din moșia Oxintia, unde cade Iahurlicul în Nistru.

1717 Februarie 25, Toader, fiul lui Gavril Sugălii, nepotul lui Ștefan Lefegiul, dăruiește lui Apostol Leca

Serdarul partea sa de moșie din Marcăuți.

1717 Martie 26, Costin, fiul popei Dumitrașco din Marcăuți, vinde lui Apostol Leca serdarul o jumătate de bătrân din bătrânul popei Dumitrașco din satul Marcăuți.

1725 Mai 24, mărturie dată de oamenii din satul Molovata că înaintea lor și a sotnicilor din Molovata din Hăneasca, Toader fiul lui Gavril Sugălii a făcut danie lui Leca Serdarul partea lui din moșia Marcăuți.

Cca 1725, izvod de martori cari au semnat actele de vânzare ale moșiei Marcăuți din ținutul Orheiului.

1726 Iunie 14, Mihai Racoviță Voevod rânduește pe Lupul Gheuca Serdarul să cerceteze cererea lui Făr-cul, Ioniță Bobeică, Stamatie și Postolachi al Chiriții de a cumpăra dela Leca Serdarul părți din moșia Marcăuții din ținutul Orheiului.

1741 Mai 31, Grigore Ghica Voevod dă dreptate neamului Portărescului să stăpânesacă împreună cu mână. Golia părțile ce i se cuvin din moșia Trebujeni și pentru stălpirea căroră sunt rânduiți boierii Carp biv vel Medelnicer și Constantin Donicza, proprietara moșiei Molovata.

1768 Iunie 7, Vasile Căpotici Serdarul rânduit să împartă moșia Trebujeni între mână. Golia și răzeși, înștiințează că nu a putut să-și îndeplinească însărcinarea, pentru că Nicolae Portărescu cu neamul lui pretind să se împartă și moșia Oxintia.

1779 Iulie 20, Constantin Dimitrie Moruzi Voevod rânduește pe Serdarii din Orhei să uzeze de represalii dacă Leșii nu vor îngădui să umble peste Nistru podul Alexandrei Sturza, proprietara moșiei Molovata.

1829 Septembrie 1, înștiințare făcută de un cinovnic rus Vornicului

și bătrânilor din satul Oxintia ca să stea de față locuitorii aceluia sat și să dea mărturie pentru pădurea ce a fost furată de pe acea moșie de locuitorii satului Țibulăuca, din Gu-bernia Podoliei.

Broșura se termină cu un rezumat în limbile germană și italiană.

În această carte se amintește de :

1. Localitatea de peste Nistru sub jurisdicția domnilor Moldovei. 2. Legăturile de răzeși între satele de pe ambele maluri ale fluviului. 3. Un litigiu de drept internațional, în legătură cu un pod umblător.

Prețioasă contribuție.

I. M. NEDA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ț A R A

- vă cere obolul
- pentru înzestrarea
- oștirii.
- Ce mai așteptați?

DAȚI-L

REVISTA REVISTELOR

REVISTE ROMÂNEȘTI

GÂNDIREA. Anul XXI Nr. 4 Aprilie.

Emerita revistă de cuget, artă și simțire românească și-a aniversat acum două luni, două decenii de rodnică existență. Ce însemnează această publicație în scrisul românesc și care este aportul ei la patrimoniul spiritualității noastre, constituie un fapt nu îndeajuns de prețuit. Și, firește, lucrul acesta n'ar putea fi evidențiat într-o notiță recenzatoare. Ne-a durut inima, însă, că popasul celor douăzeci de ani de existență a *Gândirii* a fost trecut sub tăcere de mai toate condeele scrisului nostru — dacă nu pentru recunoștința acestei publicații, cel puțin, ca o demonstrație a acestor vremi de pretinsă afirmație etnică, națională...

S'a dovedit încă odată mai mult persistența puterii întunericului.

Ca mai totdeauna, și în acest număr (Aprilie) *Gândirea* aduce colaborări, cari nu pot fi trecute cu vederea.

În *Războiul României*, d-l P. P. Ionescu lămurește cu multă iscusință poziția spirituală-politică pe care o deținem și, raportarea noastră la vecini — în special — față de Rusia.

D-l Victor Papilian ne oferă în *Sinaxar* o suculentă bucată de proză plină de arhaism și miez românesc.

În *Spioana*, d-l Pan M. Vizirescu

prezintă cu mult dinamism epic o frumoasă nuvelă psihologică, al cărei verosimil are adânci rădăcini în actualitate.

Poeziile d-lor Ion Pillat, Vintilă Horia și George Dumitrescu se cer deasemenea subliniate.

Restul numărului îl completează articole, versuri și cronici semnate de d-nii N. Roșu, I. Coman, Mariana Ionescu, Dragoș Protopopescu etc.

REVISTA FUNDAȚILOR REGALE, Nr. 4 Aprilie 1942.

Așa cum ni se înfățișează pe luna Aprilie, *Revista Fundațiilor Regale* aduce un material literar și filosofic de un interes deosebit, față de unele numere din trecut. Subliniem, în primul rând, articolele d-lor C. Sassu (*Premizele ideologice ale istoricului von Ranke*), P. P. Negulescu (*Formele literare ale idealismului*), Ernest Bernea (*Datină și Obicei*) C. Rădulescu-Motru (*Conștiința etnicului și Conștiința Națională*).

D-l Victor Jinga își termină interesantul său studiu asupra Românilor de dincolo de Nistru, în care — deși foarte succint, dar profund documentar, problema este dusă la ultimele ei consecințe, în ce privește românismul nostru secular între Nistru și Bug, și din punct de vedere politic și din punct de vedere cultural.

Pentru datele lui prețioase și pentru felul cum este scris acest articol, n'am dori să rămână numai în aceste file...

D-l Nicolae Roșu, în *Efemerile Poetice*, făcând o plăcută incursiune în lumea poeziei și poezilor, pledează pentru lirism ca artă și, în special, pentru revenirea la versul adecvat simțirii cumpănite, al cărei izvor — în poezia noastră ni-l oferă însă atât de elocvent tot Mihai Eminescu.

CUGET MOLDOVENESC, Ianuarie-Martie 1942.

Demn de reținut articolul d-lui V. Pavelcu : *Insemnări psihologice*.

D-l Petre Stati se prezintă cu câteva poezii ce relevă o frumoasă evoluție în lirica d-sale.

REVISTA „ELENA DOAMNA“, Anul I. Nr. 1.

Este titlul publicației elevelor liceului cu același nume recent apărută la Cernăuți, sub auspiciile d-nei E. Tarangul, directoarea liceului și d-rei Botez, profesoară de limba română. Pe lângă multe promisiuni, numărul de față publică și poezia *Vânt de Primăvară* semnată de eleva Elvira Vasilescu, care relevă deosebite calități poetice.

C. Ș.

CĂRȚI PRIMITE LA REDACȚIE

DELA EDITURA NAȚIONALĂ GH. MICU

<i>Dumitru Almaș</i> — Meșterul Manole, roman	Lei	180
<i>Al. și Ion Roman</i> — Prozatorii germani contemporani	„	140
<i>Ion Agârbiceanu</i> — Domnișoara Ana, roman	„	150
<i>Alice Horbart T.</i> — Petrol pentru China, roman	„	220

DELA CARTEA ROMĂNEASCĂ

<i>M. Sadoveanu</i> — Zodia cancerului, roman istoric	Lei	200
<i>Octav Desila</i> — Iubim, roman		
<i>Ionel Teodoreanu</i> — Tudor Ceaur Alcaz, vol. II, roman.		
<i>Ionel Teodoreanu</i> — Intoarcerea în timp		
<i>Ionel Teodoreanu</i> — În casa bunicilor, Ed. III	„	160
<i>Ion Al. Brătescu-Voinești</i> —		
<i>Nestor V. A. Urechia</i> — Zânele din Valea Cerbului, povești		
<i>Const. Cojan</i> — Răsturnări	„	100
<i>Sterie Diamandi</i> — Fiul lui Dumnezeu, Fiul omului	„	300

DELA EDITURA „UNIVERSUL”

<i>Const. I. Mihăilescu</i> — Între fapt și basm	Lei	80
<i>Azente Sever Banciu</i> — Aspectul economic al războiului actual	„	70

DELA ALTE EDITURI

<i>Ladmiss Andreescu</i> — Sburăm spre Răsărit, carte de război	Lei	120
<i>G. Sfârlea</i> — Țara de peste pădure (versuri)	„	40
<i>Gh. Dem. Andreescu</i> — Iliada lui Homer	„	75
<i>Gh. Dem. Andreescu</i> — Odiseea lui Homer	„	85
<i>Al. Lascarov-Moldovanu</i> — Scrisori de război	„	175

